

1/2001

SOBOTA 9.ČERVNA v 17,00 HODIN
POZDNI ODPOLEDNE NIZOZEMSKÝCH LISTŮ A ČESKÉHO CENTRA

NIZOZEMSKÉ LISTY

O B Č A S N Í K
Č E C H Ů
A
S L O V Á K Ů
V
H O L A N D S K U

DO TOHOTO ČÍSLA PŘISPĚLI

H.BAMBASOVÁ
J.ČÍŽEK
B.DVOŘÁČEK
L.v.DIJK
E.HOROVÁ
J.KANTŮREK
M.KOCOUREK
J.KUDERJAVÝ
M.MACHOVEC j.h.
L.MALINSKÝ
L.PFLIMPFL
K.POSPÍŠIL
A.ROUS
H.SCHENKOVÁ
K.STRAATSBURG
V.ŠADRAK II.

ROČNÍK OSMÝ

ČÍSLO 1

2001

NIZOZEMSKÉ LISTY

Vydává Spolek Čechů a Slováků v Holandsku,
Rijnstraat 27, 1823 EA ALKMAAR

PŘEDPLATNÉ f 40.- zasílejte laskavě na adresu:
STICHTING TSJECHEN EN SLOWAKEN IN NEDERLAND,
C. Fabritiuspark 23, 1701 VP HEERHUGOWAARD,
Bankovní spojení: POSTBANK 606 53 37

(s označením **Předplatné a rok**, za který platíte)

REDAKČNÍ RADA: Líba van Dijk (vedoucí), Jaroslav Kantůrek, Ladislav Malinský
Externí členové: Eva Horová (Praha), Hana Schenková (Delft)

Pokladní: Monika Kaandorp - Váňová

Redakce nezodpovídá ani za obsah, ani za gramatickou správnost podepsaných článků, zaslané příspěvky nevrací a vyhrazuje si právo tyto případně redakčně zkrátit, event. upravit. Otištěné články nemusí být vždy shodné s názory redakce.

Adresa pro DOPISY, LUŠTÍRNU, INZERCÍ a AUTORSKÉ PŘÍSPĚVKY: N.L., Sirtemastr. 287, 2513 XL DEN HAAG
Toto číslo vychází před jarem 2001

OBSAH:

- 03 Úvodník
- 04 Informace pro krajany - J.Čížek, K.Pospíšil
- 06 O věčné touze (V.Novák) - M.Kocourek
- 09 O svobodě a solidaritě - H.Bambasová
- 10 O dobrodružstvích češtiny - M.Machovec j.h.
- 13 Až se k nám právo vrátí? - E.Horová
- 16 Vladimír Komárek v Nizozemí - J.Kantůrek
- 18 Jak je to s tím mileniem - L.Malinský
- 19 Bachovy pašije v Holandsku - A.Rous
- 21 Milí krajaní ... - J.Kuderjavý
- 22 Ako to začalo - K.Straatsburg
- 25 Co bude s vámi, s námi i s nimi - L.Malinský
- 29 Zajímavosti z kultury - Č.centrum
- 31 Herec-gentleman every inch - M.Kocourek
- 33 Zurkinova lekce - L.Pflimpfl
- 35 Viděli jsme Otesánka - B.Dvořáček
- 36 Hitler, Picasso a jejich padělatel - L.Malinský
- 37 Stalo se ..., stane se ... - Různí autoři
- 40 České centrum informuje - J.Kantůrek
- 42 I moderní rodina si zaslouží více respektu - L.v.Dijk
- 43 Nové dopravní předpisy v ČR - L.Malinský
- 44 Víte, že ...? - L.M.
- 47 Pro vaše pohodlí - Přehled nejbližších akcí
- 48 Luštírna - 2x křížovka - L.M.
- 50 Dětský koutek - V.Šadrak II.
- 51 Zadní strana: Nepiš jak čteš - L.Malinský

Příští číslo vyjde v červnu 2001

Redakční uzávěrka 15.května téhož roku

ÚVODNÍK

Náš úvodník nebude tentokrát obsahovat polemiku o tom jaký je svět a jak bychom se k tomu měli stavět a hlavně, abychom se zamysleli nad tím, jakým způsobem by se dala řada věcí vyřešit. Kritika občanů v naší rodné vlasti na vládní činitele vzrůstá. Každý ví, že to nejde tak, jak bychom si přáli. Nejhorší na tom však je to, že nikdo nevynalezl formuli, jak si s tím poradit. Ne, že by mne to odradilo napsat něco vážného a k zamyšlení, ale někdy je lepší o těžkostech stále nemluvit, dát se do práce a udělat alespoň několika lidem radost. A to se nám letos asi zase podaří.

Letošní rok slaví město Utrecht 10 let družby s Brnem. Celý rok se budou v Utrechtu pořádat slavnosti a my se k tomu jako Spolek a i Nizozemské Listy trochu přidáme. Koncem dubna chceme společně s Českým Centrem a se Spolkem přátel Nizozemců, Čechů a Slováků (VNTS), pořádat večer hudby, na kterém nám zahraje Orchester Gustava Broma. Bližší informace najdete uvnitř Listů a pozvánku dostanete během příštího měsíce.

Dále chceme se zástupci města Utrecht pořádat Informační den pro Holanďany. Přípravné rozhovory se konají a o průběhu tohoto dne se dočtete v dalším čísle Listů.

Na začátek června pak připravujeme Den Nizozemských Listů. Ten se bude konat jako loni v hotelu Bijhorst a zase se podrobnosti dočtete uvnitř čísla.

Při kontrole finanční situace Spolku jsem zjistila, že už mnoho čtenářů na tento rok zaplatilo, ale ještě ne všichni ti, kterým Občasník posíláme. Také jsem zjistila, že někteří z Vás platí nižší poplatek, než je výše předplatného. A co je ohromná katastrofa, že jsme dostali předplatné od tří čtenářů, kteří se pouze podepsali a jejich podpisy se nedají rozluštit. Budu to muset zjistit přes banku. Nezapomínejte na to napsat na složenkou alespoň jméno, abychom znali Vaši totožnost.

Těším se na to, že to napravíte a přeji Vám všem hezké počtení a nashledanou na všech nebo na některém ze společenských dnů, které pro Vás připravujeme.

LÍBA VAN DIJK

INFORMACE O KURZU ČESKÉHO JAZYKA PRO KRAJANY A O DALŠÍCH FORMÁCH POMOCI VLÁDY ČR KRAJANSKÝM KOMUNITÁM V ZAHRANIČÍ

JAN ČÍŽEK, KAREL POSPÍŠIL

S potěšením sdělujeme, že se v letošním roce opět pořádá v České republice jazykový kurz českého jazyka pro krajany.

Kurz se uskuteční v termínu od 26. července do 24. srpna 2001 ve studijním středisku Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Dobrušce, příjemném městečku v podhůří Orlických hor.

Tento jazykový kurz se pořádá na základě programu pomoci České republiky krajanům v oblasti vzdělávání a je určen především pro ty krajany, kteří český jazyk využívají ve prospěch širší krajanské komunity (např. učitelé českého jazyka, redaktoři krajanského tisku nebo vysílání apod.), a kteří si jeho znalost chtějí zdokonalit, anebo se chtějí naučit jazyk svých předků, seznámit se s českou kulturou a poznat část České republiky. Čtyřtýdenní kurz je plně hrazen vládou České republiky. Znamená to, že jsou hrazeny náklady na výuku jazyka, stravování a ubytování.

Jazyková výuka probíhá od pondělí do pátku v dopoledních hodinách (celkem 90 vyučovacích hodin) ve skupinách podle stupně jazykových znalostí účastníků, které budou ověřeny během vstupních testů. I v letošním roce bude otevřena třída pro úplně začátečníky.

Do kurzu se mohou přihlásit krajané, kteří do jeho zahájení, tj. do 26. července dovrší 18 let věku a starší. Přihlášky jsou k dispozici na konzulárním oddělení Velvyslanectví ČR v Haagu.

Zájemce o účast v kurzu upozorňujeme na nutnost úplného a čitelného vyplnění přihlášek a na nezbytnost připojit potvrzení vyplněných údajů a doporučení představitele krajanského spolku (organizace) na zvláštním formuláři, který obdržíte společně s přihláškou. Vyplněné přihlášky s připojeným potvrzením předejte prostřednictvím konzulárního oddělení velvyslanectví nejpozději do 31. března t.r., aby mohly být předány včas odboru kulturních a krajanských vztahů Ministerstva zahraničních věcí ČR. O přijetí rozhoduje komise, která bude zasedat 3. května 2001.

Pokud přijatí uchazeči o účast v kurzu nejsou českými občany, měli by včas požádat o vízum za účelem studia.

Pro účastníky kurzu je připraven také mimoškolní program v jehož rámci se seznámí s historickými památkami měst, folklórními akcemi, přírodními krásami i s životem lidí v ČR zejména během celodenních výletů a exkurzí pořádaných v sobotu a neděli. Volný čas vyplňují kromě kulturních aktivit i aktivity sportovní. Také tyto akce jsou účastníkům - stipendistům poskytovány zdarma.

Na závěr kurzu vydá Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy účastníkům osvědčení o absolvování kurzu.

Upozornění:

Kromě stipendistů vybraných příslušnou komisí se mohou do jazykového kurzu přihlásit i krajané, kteří si náklady na studium a pobyt budou hradit sami. Pro ty je na konzulárním oddělení velvyslanectví připravena zvláštní přihláška, kterou zájemci po vyplnění zasílají nejpozději do konce května přímo na adresu studijního střediska v Dobrušce, která je na formuláři přihlášky uvedena.

Cena kurzu pro samoplátce činí USD 430,- za výuku, učební pomůcky a mimovýukové akce a USD 160,- za ubytování.

V případě zájmu rodinných příslušníků nebo přátel stipendistů o ubytování ve studijním středisku je možné požádat o něj s dostatečným předstihem na adrese:

Studijní středisko ÚJOP UK

Solnická 777

518 17 Dobruška, ČR

Tel. (Fax): 420 443 21247 (623247)

E-mail: Ukdobruska@dka.cz.

Cena za ubytování činí v tomto případě Kč 150,- za jednu noc.

Velvyslanectví České republiky v Haagu touto cestou dále informuje, že na základě usnesení vlády ČR z 18. prosince 2000 č. 1306 bylo schváleno kromě 60 stipendijních pobytů k výuce českého jazyka také zřízení 15 jednosemestrálních a dvousemestrálních stipendijních míst ročně pro krajany ke studijním pobytům na veřejných vysokých školách v České republice. Dále bylo schváleno vyslání 12 českých učitelů ročně ke krajanským komunitám v zahraničí. To vše na období od r. 2001 do r. 2005.

Dalším kurzem českého jazyka konaným letos již po jedenácté v Praze je Letní pražská univerzita (Summer Prague University) pořádaná společností SF Servis, s.r.o. ve spolupráci se studentskou organizací Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Uskuteční se ve dvou termínech od 2. - 26. 7. a od 6. - 31. 8. 2001.

Kurz je určen nejen pro zájemce zabývající se slovanskými jazyky, ale i pro ty, kteří nemají žádný jazykový základ a rádi by se seznámili s českým jazykem, českou kulturou a společností, nebo jen aktivně strávili hezký měsíc v Praze.

Tento kurz je placený a poplatek za výuku činí USD 530,-, za exkurze USD 40,- a za ubytování od USD 200,- výše.

V případě zájmu o bližší informace můžete kontaktovat velvyslanectví nebo navštívit internetovou stránku www.sfservis.com.

Pro příští vydání NL připraví konzulární úsek velvyslanectví informaci o mezinárodní adopci včetně možnosti adoptovat děti žijící v České republice.

POZNAMENEJTE SI DO KALENDÁŘE:

7.březen - 16.září 2001

MUSEUM BONNEFANTEN MAASTRICHT

CÍSAŘSKÉ OBRAZY Z OBRAZÁRNY PRAŽSKÉHO HRADU

TIZIAN - RENI - TINTORETTO - CRANACH - HOLBEIN - RUBENS - VAN CLEVE A JINÍ

O VĚČNÉ TOUZE VÍTĚZSLAV NOVÁK (1870 – 1949)

MILAN KOCOUREK

Dozněly poslední tóny Elgarovy pozdně romantické Serenády, kterou jsem na jednom z koncertů dirigoval. Ty se náhle, zcela neočekávaně, proluly se vstupním motivem Novákovy symfonické básně „O věčné touze“. A nejen to. Rozezněly se všechny hudební krásy jeho velkého skladatelského odkazu.

Bylo mně nějak smutno. Současně se ozvala výčitka. Co jsme vlastně udělali, nebo lépe řečeno zanedbali, že se geniální dílo Novákovo v cizině neprovozuje?

Dostatečný důvod k úvaze a vzpomínce.

Narozen 5. prosince 1879 v Kamenici nad Lípou v rodině lékaře – lidumila. Záhy však ztrácí otce. Matka s třemi dětmi, sociálně nezabezpečená, má se co ohánět, aby udržela nejstaršího syna Vítězslava na studiích. Již za gymnasijských studiích v Počátkách neunikne pozornosti jeho hudební nadání.

Po maturitě, z jižních Čech, ze země zahleděné do zamlklých hladin rybníků, do posmutnělých, zadumaných lesních hvozdů, ze země pohnuté české historie, z krajin inklinujících k melancholii, přichází mladý Viktor do kulturně bohaté, rušné Prahy.

Studium práv? Ne, to je nuda. Ani filosofie jej nevábí. Především hudba. A Dvořák. Podařilo se. Je přijat na konservatoř. Jaká to závrať, když na první pohled nepřístupný Dvořák, uzná jako skladatelský talent. Stává se jeho dychtivým, ale i kritickým žákem. Posléze i přítelem jeho rodiny. Mladý Novák obdivuje Dvořákovu melodickou spontánnost, neproblematickou muzikantskou uvolněnost, slovanskou orientaci. Je si však vědom, že se musí včas od Dvořákova vlivu odpoutat, nechce-li propadnout eklektismu. Svému učiteli se odvažuje i oponovat. Na Dvořákovu výtku, „to je jako by chtěl všechna pravidla nohama šlapat“, trumfuje „a já je chci šlapat!“ Je to neúcta k váženému Mistrovi? Ne, je to vážný záměr, výraz odvahy jít vlastní cestou, hlavou proti zdi. Víme, však, že to není Janáčkova vzpurná, divoká trvdopaličatost! Novák sice rebeluje, ale jen v rámci hudebních tradic.

Ani on, tak jako celá řada jiných umělců, neunikl fin de siècle. Neví dobře co sám se sebou. Dostavuje se citová krize, skepse, melancholie – nadoblačné, nesplnitelné touhy. V tomto počátečním období vznikají však nádherné hudební skladby, vysoce introvertované, reflexně subjektivní. Vstřebává, asimiluje vlivy dekadence, nastupujícího impresionismu. (Melancholické písně o lásce, Údolí nového království, Písně zimních nocí a jiné).

Osudovou náhodou, již zůstal Novák po celý život vděčen, ocitá s přáteli na moravském Slovácku, na Slovenském pomezí. Nastalo toužebné ozdravení. Všechny nitky jeho zjitřelé hudební citlivosti vedly k prudce tryskajícímu, zdravému prameni lidové písně. (Písničky na slova lidové poezie moravské). Opájí se jejich melodičností a rytmem, vášnivou emocionální rozkolísaností, cifrováním hudebníků, cimbálů a klarinetů. Jako by se sám vrhl do proudu roztančených šohajů a děvuch, rozehřátých vínem a příslibem žhavých nocí, plných chtivé milostné vášně! (Slovácká suita).

Slovácko, Javorníky, Velké Karlovice! – jeho nesmrtelná milenka Příroda s jejími kouzelnými, věčně inspirujícími proměnami. Nechá se unášet vzdornou, hrdou majestátností velehor, provokuje s hédonickým požitkem rozbouřené živly moře – to vše i za cenu, a snad právě proto, vlastního nebezpečí, kterému byl dokonce i několikrát vážně vystaven. (V Tatrách, O věčné touze, Bouře, Pan).

Eroticky dospívá. Poznává konejšivou i zrádnou náruč ženy. Ta se mu stává zosobněním dosud netušených emocionálních výšin, i prudkých ničivých pádů. (Toman a lesní panna).

Obdiv i boj s přírodními živly chce beze zbytku vášnivě sensuálně prožít a umělecky přetavit do hudebních zpovědí. Posluchač je jimi potom uchvácen až k nejzašší mezi jeho vlastních emocionálních zážitků. V tom spočívá neutuchající, stále živá síla Novákových skladeb.

Novákovo dílo je rozsáhlé. Obsahuje skladby instrumentální, vokální, sborové, komorní, symfonické. V neposlední řadě i díla jevištní: opery Zvíkovský rarášek, Karlštejn, Lucerna, Dědův odkaz. Baletní pantomimy Signora Gioventù a Nikotina.

Moravsko – slovenská melodika, zaznívající téměř ve všech jeho skladbách, i v těch vrcholných, nepopíratelně ovlivnila a vtiskla jeho dílům zvláštní barvu. Skladebně si libuje v monotematicnosti, v novosti hudební formy. Překvapuje krásnými, působivými harmonickými a modulačními obměnami.

Jeho rozsáhlá polyfonická práce – ojedinělá v české hudební tvorbě! – vzbuzuje i dnes úctu a obdiv. Zásadně se liší od suchopárného, vykonstruovaného vedení hlasů. Každý tón je procítěn, je samostatně vervní, životní, veden touhou, milostným vzrušením, s vyzývavým přiznáním k přírodním krásám.

Novák dokonale ovládal tvůrčí disciplínu. I když jeho invenční fond byl nevyčerpatelný, tvořil vždy intelektem kontrolovanou analytickou kritičností. Píli, tvůrčí kázeň vyžadoval nekompromisně. Nejen u sebe, ale i u svých žáků. Avšak, „povzbuzoval je vtípem, jeden čas i bavorským tabákem“, jak se dočteme v jeho Pamětech. Novákovi vděčíme, že přísnou, systematickou výchovou, vylučující jakoukoliv improvisační povrchnost, vytvořil první českou mistrovskou skladatelskou školu, vynikající umělecké úrovně.

Vychoval celou řadu skladatelů. Co jméno, to osobnost: Balatka, Cikker, Folprecht, Hába, Kunc, Moyzes, Petřelka, Schäfer, Srnka, Suchoň, Trojan, Vogel, Vycpálek a mnoho dalších. V letech 1910 dosahuje Novákova tvorba vrcholu.

Videňská Universální Edice vydává jeho stěžejní díla. Dirigenti Zemlinski a Kleiber, s upřímným obdivem a oddaností uvádějí, především v cizině, jeho díla.

Václav Talich se stává zasvěceným interpretem zejména jeho symfonických děl. O to více překvapí, že to byl právě Talich, který během svého pobytu ve Švédsku v letech 1926-1936, a krátce též po válce, uvedl Nováka jen dvakrát: O věčné touze, V Tatrách! Skutečnost, při nejmenším, zarážející.

A jak tomu bylo ve vlasti? Uznáván, ctěn. A Přece. Tak jako Smetana našel svého Pivodu, tak Novákovi soustavně ztrpčoval život Zdeněk Nejedlý. (A nejen jemu: Suk i Janáček trpce sdíleli Novákův osud).

Nejedlý ve své arogantní intelektuální omezenosti, navíc umocněné pochybnou, na výsost zkompromitovanou ideologií, mistr v megalomanicky započatých a nikdy neukončených monstrosních monografiích, se pohyboval duchovně v bludném kruhu Smetana – Jirásek – Němcová. Ten si sám vytvořil, a také tvrdošijně prosazoval. Vše, co bylo mimo rámeček tohoto jeho „vědeckého“ postulátu, a k tomu ještě navíc od Dvořáka, zatracoval.

Po květnu 1945, Nejedlého animosita vůči Novákovi ještě více vzrostla. Svým výlučným mocenským postavením bezohledně brojil proti jakýmkoliv snahám propagovat Novákovo dílo. Vzpomínám si, jak mi paní Marie Nováková, manželka Mistra, počátkem padesátých let ve Skutči vyprávěla o doslovně zákeřném tažení proti dílu jejího muže. Erich Kleiber, dirigent světového jména, přítel rodiny Novákovy, jen s pohrůzkou okamžitého odjezdu, prosadil Jihočeskou suitu, kterou si zařadil do programu svého koncertu na Pražském jaru. Pořadatelé Jihočeskou suitu zamítali a „radili“ Kleibertovi, krajně tehdejšími pražskými „uměleckými“ poměry znechucenému, aby raději dirigoval některou v Beethovenových symfoniích. Smutné, pravda?

Kde ale jsou dnes všichni ti Pivodové a Nejedlí? „Po úspěšných létech mého jara a žhavého letního zrání rozpoutány urputné boje, jež měly mě připravit o výsledky mých žní. Ale fanatičtí nepřátelé nemohli zabránit, aby novým studováním znovu a znovu neožívala má díla“,

vzpomíná Mistr Novák. Měl svatou pravdu, neboť v naší vlasti je nyní Novák neustále na kmenovém repertoáru. Četné monografie, musikologické práce, díky též usilovné, příkladné a nejen informativní činnosti Společnosti Vítězslava Nováka, zasvěceného a oddaně vedené Prof. PhDr. Milošem Schniererem, rozhlasové relace, koncerty, nahrávky na CD, splácejí právem velký dluh velkému umělci.

A co cizina?

Troufám si tvrdit, že hloubkou a svěžestí hudebních myšlenek, emocionální přesvědčivostí, v mnohém daleko předčí skladby některých jeho součastníků.

Jen malý příklad: o co více strhne posluchače prožitá symfonická báseň V Tatrách, o to více unaví popisnou monotónností Richard Strauss svou Alpensymfonií. Rovněž Toman a lesní panna si nezádá se Straussovým Donem Juanem.

Rozsáhlé Mahlerovy symfonie rozhodně nepřevyšují Novákovu Bouři, Podzimní symfonii, Pana a Svatební košile. Nic neubíraje na velikosti a geniálnosti obou jmenovaných skladatelů, Strausse a Mahlera, přesto si myslím a tvrdím, že náš Novák je jim více než rovnocenným partnerem. (Jmenujme alespoň Svatováclavský triptych, De profundis, Jihočeskou suitu, Májovou symfonii atd.). A tak bychom mohli ve výčtu příkladů pokračovat infinitum.

Absenci jeho díla v zahraničí odůvodňovat tím, že je „de mode“? Samozřejmě, že nic z toho není pravda. V čem tedy vězí problém?

Domnívám se, že především v českých dirigentech, hostujících v cizině. Ti by měli v první řadě důsledně propagovat Novákovo dílo. Věřím, že by se setkalo s velkým ohlasem. Vždyť CD – nahrávky, a nejen ty, mohou dokonale přesvědčit všechny světové koncertní agentury, manažery atd., o vysoké a nepomíjející umělecké hodnotě jeho skladeb.

Rovněž tak i pracovníci na českých zastupitelských úřadech by mohli vykonat mnoho záslužné práce v tomto směru. Je to konečně i jejich povinností.

A co mladí čeští skladatelé? Ti jsou, ve srovnání s polskými a maďarskými současnými skladateli, v cizině naprosto neznámi!

Věřím v genia české hudby. A to nejen v souvislosti v Novákovým celoživotním dílem. Janáček se již světově prosadil a zvítězil. Suk, Ostrčil, Foester, z mladších Kabeláč, Slavický, Moyzes, Suchoň, Cikker, a další – nelze je všechny vyjmenovat. Jejich hudební díla patří mezi skvosty české a slovenské hudební kultury. Nepopíratelně velkou uměleckou úroveň čestně obstojí v soutěži se všemi těmi skladbami, které jsou dnes a denně na programech světových koncertních síních.

Věřím, že ona touha po všem krásném, ideálním, povznášejícím, ta věčná katarse, o kterou Novák vždy usiloval a která přesvědčivě vyznívá nejen z jeho symfonicky pojaté „Věčné touhy“, ale i z mnoha jeho dalších stěžejních děl, bude i nadále inspirovat k upřímné snaze celosvětově splatit dluh velkému českému skladateli.

Našel by se někdo v okolí Roermondu, kdo by pomohl rodině pana Eduarda Pampy, Exaeten 1, 6095 PD BAEXEM s výukou nizozemského jazyka?

Reakce posílejte přímo na výše uvedenou adresu nebo na adresu Spolku : Rijnstraat 27, 1823 EA Alkmaar

O SVOBODĚ A SOLIDARITĚ

HELENA BAMBASOVÁ

V České republice máme už víc než deset let svobodu a demokracii, a tak nejenom, že si můžeme myslet, co chceme, (to šlo v zásadě i předtím), ale můžeme své různé názory dávat libovolně najevo, můžeme si je, jak chceme, prosazovat a klidně se kvůli tomu můžeme sdružovat. Pišeme vzkazy některým politikům, že děkujeme, aby odešli, a nebo naopak, aby zůstali, neboť odejít by měli jiní, hlavně pak u voleb že jim to všechno sečteme. Demonstrujeme za veřejnoprávní Českou televizi krásnější a nezávislejší, tím pádem mnozí proti Hodačovi, jiní tím pádem pro Hodače. Pan Hodač už ředitelem České televize není, svět na nás na pár dní se zájmem pohlédl, a snad se i věci trochu hnuly, přinejmenším máme nový zákon o veřejnoprávním vysílání. Staráme se tak o záležitosti veřejné, děláme prostě samozřejmé věci, řeklo by se tady v Nizozemsku. My se však pereme s tím, že pro nás tyhle samozřejmosti ještě někdy tak přirozené nejsou, bojujeme s relikty padesátileté minulosti v sobě i okolo sebe, někdy úspěšně, jindy se šrámy, ale máme své osudy konečně ve svých rukou, a to je podstatné, tomu se říká svoboda.

Není tomu tak všude ve světě. Na Kubě, například, se stále ještě za projevené názory zavírá a před třemi týdny usedli vedle kubánských politických vězňů na pryčnu i dva čeští občané, Jan Bubeník a Ivan Pilip. Byli obviněni kubánskými úřady z podvracení revoluce, měli prý vézt na Kubu nějaké tiskoviny a peníze pro opozici. Já doufám, že vezli, i k nám jezdívali za časů totality kurýři, kteří přiváželi tolik potřebnou podporu disidentům - morální či materiální. Ten případ se mě ale dotýkal i osobně. Ivana Pilipa znám, vím, že na něj doma čekali tři malé děti a jeho žena Lucie, která je navíc mojí přítelkyní. Lucie je vůbec nesmírně schopná, energická a výkonná mladá žena, za svým cílem umí jít velmi vehementně, o takových lidech můj děda říkával, že vymohou z jalové krávy tele. A tak, když se rozhodla rozjet se za svým mužem do Havany, měla jsem pocit, že k propuštění obou zatčených nemůže být daleko. Může se totiž někomu možná podařit uspořádat revoluci na jednom ostrově a může tomu ostrovu pak i několik desetiletí vládnout železnou rukou, ale vzdorovat Lucii, která chce svého manžela zpátky, to skoro jistě nedokáže ani Fidel Castro. Vydržel to dva týdny, což je úctyhodný výkon, ale od včera večer jsou již oba pánové zdraví doma.

Samozřejmě jsem se opět dopustila básnické licence a nadsázky. Ve skutečnosti vděčí Jan Bubeník a Ivan Pilip za své propuštění intenzivnímu diplomatickému úsilí celé řady lidí z České republiky i ze zahraničí. Budiž jim za to dík a mohlo by se říci, konec dobrý, všechno dobré. Pro Kubánce ovšem žádný konec není, oponovat režimu v čemkoliv stále znamená riskovat vězení. To je v demokratickém světě všeobecně známo a panuje shoda v tom, že to tak není dobře. Různí se ale názory, jak se k tomu stavět. Není to tak dávno, co mi jeden nizozemský politik vysvětloval, že cesta ke zlepšení situace obyvatel Kuby vede přes ekonomickou spolupráci. Bude-li se s Kubou čile obchodovat, dojde tam k ekonomické prosperitě a ta s sebou automaticky přinese i postupný rozvoj politických svobod. Nemá tedy valného smyslu kubánský režim peskovat, poněvadž to by pak byl ohrožen ten obchod. Nechci se tu pouštět do zásadního sporu se všemi reálpolitiky světa, spíš si však myslím, že o prosperitu půjde především na nizozemské straně a kubánským politickým vězňům to nepřinese ani nášup do vězeňských ešusů, natož propuštění. Zdá se mi prospěšnější a lepší snažit se pomáhat těm, kteří jsou režimem pronásledováni, byť by šlo o pomoc a podporu jen symbolickou. Takto projevená solidarita je obrovskou morální vzpruhou, a že ji všichni utiskovaní potřebují, o tom víme z vlastní zkušenosti dost. Je dobře, že si to někteří z nás stále pamatují.

O DOBRODRUŽSTVÍCH ČEŠTINY

MILAN MACHOVEC

1. Každý jazyk má svůj imperialismus

Když Alexander Veliký dobyl půl Asie, začalo se tam mluvit jakou takous řečtinou. Dlouho to nevydrželo. Naopak, když brzy poté vševládný Řím ovládl půl světa, stalo se v římské smetánce módou mluvit mezi sebou řecky takže se už nikdy nedovíme, zda vražděný Caesar řekl latinsky „*et tu, Brute?*“ nebo řecky „*kai sy, teknon?*“.

Načas módní řečtina však rychle zmizela a naopak všechny ty nesčetné kmeny iberské a keltské, převálcované Caesarem, s neuvěřitelnou rychlostí takřka beze stopy odložily své jazyky a svědomitě se naučily latině. Ale na podiv! Když pouhých pár století poté germánské kmeny vpadávaly do latinsky mluvících zemí, všude sice zvítězily vojensky a politicky, ale pak se naučily latině... Tak Ostrogóti a Langobardi v Itálii, Visigóti a Vandalové ve Španělsku, Frankové a Normani ve Francii. A nejen latina, dosud pevně vládnoucí v církvi, státnictví i na soudech, ale i její postupně se formulující dcerunky se začaly čiperně uplatňovat, takže *muzikant* ani netuší, že když hraje *sonátu pro violu a violoncello tempem allegro a při krescendech akcentuje*, mluví téměř dokonalou italštinou. Její španělská sestra dala světu oblast *militarismu* od své potopené *armády* až po kdejakého *kapitána* od *kavalerie*. Jejich třetí, nejnadanější, ale poněkud perverzní sestřičce věnujeme zde celý *šambr séparé*.

Ale co se děje – a zvláště za posledních sto let – na březích Vltavy, to je i v rámci Evropy unikát: tady – pokud sem přijde nějaká *banda* a ujme se *komanda*, rychle se kolem nich usmívají Anda i Fanda, později vznikne (disimilací slova „rekreace“) také třeba *legranda* atd. My totiž nejsme imperialisti, my se nevměšujeme nikomu nikam, ba ani do vlastních vnitřních záležitostí. Tam, kde jiní bojují, my se „přízpůsobujeme“ a s hanbou skončil každý, kdo nás za tisíc let kdy porazil...

2. Čeština mého mládí

V „pražštině“ na přelomu 20. a 30. let žil ještě plnej *hauf* slov ze starýho *Ésterajchu*. Starší dámy měly času *hundrt*, jít už *nemlich* na vlak, jak jim *ajznboňák* včas *pinktlich* jasně *meldoval* a kufrý jim vzal jako *mitgepek*. Když jsem něco udělal *ajncvaj*, ale jen tak *cufús* (ledabyle), dostal jsem *drek*. Ale už jako školní dítě jsem sledoval, že podobná slova jsou rychle *cugrunde*. Hlavně učitelé všech stupňů a bez zřetele k stupni vlastního IQ se jim pečlivě vyhýbali a s varovným pohledem nás hlídali. Pozoroval jsem, že Karel Čapek ještě oslovoval *frajlinku* či *grófinku*, ale my o generaci mladší už jen slečinku či (na Moravě) „hrábinku“.

Moje matka ještě kupovala *lajntuch* a nosila *lajblik*, ale my děti už ne. A jen v dalekém Mnišku pod Brdy (kde tehdy jako by život byl o sto let pozadu) se ještě smrkalo do *šmuptychlu*. A když jsem až léta poté zaslechl odněkud z Liberce slovo *fusekle* (punčochy), znělo to mi to opravdu *eklhaf*. Čapkovi se prý v rodině říkalo *Kchódl*, ale to byla už záležitost jejich *famílie*, nám v *jamrtálu* (tedy v Nuselské údolí) už to znělo hnusně. Ale venkované už nám neříkali *luftáci*, ale já jsem si ještě *pucoval* zuby, zatímco v Polabí se chlap *vopucoval* (oholil) sám...

Rychle mizely trapné germanismy typu *vezměte místo*. Z nám zakazovaných germanismů zvítězil asi jediný: *to samý* – pro totéž. Nositelem podobných bastardních slov a obrátů byli hlavně čeští Židé, kteří bývali dvojjazyční. V němčině Franze Kafky jsou bohemismy, v češtině Karla Poláčka germanismy. A tak zanikání „německých“ slov v češtině urychlil Hitlerův holokaust (pozor! – řecké slovo s latinským „c“ je pochopitelné u amerických polovzdělců, ale psát to u nás je stejné, jako bychom psali *matematica*).

Odsunem Němců zmizelo ovšem i to, že děti ze Staré Boleslavi o prázdninách jezdily na *handl* do Liberce a naopak. Kontinuita z mého mládí je v podobných případech dnes záležitostí několika málo jedinců, takže když jistá dáma řekne v televizní diskusi „vas hajst autobus“ asi ani sama neví, že je to jeden z posledních *restů* češtiny ovlivněných židovsko-německými tradicemi z domova, nic, co by k nám přišlo z *rajchu*.

„Rakouštinu“ už dnes drží s jakousi oborovou hrdostí jen lidé od *fochu*, kteří mají ten či onen *vercajk*, třeba *šperhák* a *sichrhajtku*. Snad jen pro *štafle* se české slovo nenalezlo (že by snad schůdky?).

Všudypřítomnost televize vytlačuje i některé skvělé karetní hry, s nimiž mizí slova *flek* či *tref* apod. Naopak skvělým vídeňským *šunknflekům* se ani zdaleka nevyrovnaly slovenské halušky. Ale pozor! Když někdo v televizi řekne „ausgerechnet“, pak chce být *fajnsmekr*, ale je spíše snob. To totiž nejsou *resty*, ale laciné projevy snahy „zviditelňovat se“, krýt své osobní *mindráky*...

3. Francouzština je „sexy“

Slova německého původu z češtiny z velké části vymizela už proto, že za Rakouska a zvláště za nacistické okupace byla podporována politickým tlakem - a každý tlak vyvolává spontánně silný protitlak. Z téhož důvodu se u nás neujalo z období po roce 1945 téměř nic z ruštiny, ač byly - respektive právě protože byly - mocensky podporovány všelijaké ty *chozrasčoty*, *komsomol*, *načálstvo* atd. a že ubozí sportovní reportéři podle rozkazu v televizi asi dvacet let místo Sparty drmolili „hráčispartakuprahasokolovo“. Národ se odmítl to naučit.

Naopak, kde nepracovala moc, ale vliv žen, zapustila všude v Evropě stopu francouzština. Působila *šarmem* a *grácií* dámských *budoárů*, jejich *metres* a *kurtisán*. Za mého mládí už dívky nenosily *korset*, ale *kombiné*, jež bránilo průsvitu sluneční záře až k jejich *désú* (kalhotkám). Každá *nóbl dáma* měla na *toaletě* nějaké francouzské *módy*, a voněla se *parfémem*, okrašlovala *ruži* a *pudrem*, než vzala *paraplíčko* a šla na *rande*.

Ale na svých cestách Evropou jsem sledoval, jak ještě daleko za francouzskou jazykovou hranicí (například v německém části Švýcarska, v okolí Cách, v Lucembursku i jinde) mají německy mluvící muži sklon vplétat do řeči obraty typu *tréšarmé*, *ánsanté*, *silvuplé*, zejména ovšem *madame* (tak lze oslovit i anglickou královnu), *bonžúr*, *mersi*, respektive *mersibókai* a přelibezně zní *bón vi!* (i když to foneticky napsané vypadá hrozně - *kel malér!*).

Ale i nepřimo: i kde slova zůstala, prosazuje se u nejčastějších termínů francouzský unikátní přízvuk na poslední slabice slova či slovní skupiny, takže už za mého dětství byli Němci schopni vzájemně si děkovat jen *dankešén* či *dankezér* (se silně akcentovanou poslední, věcně zbytečnou slabikou) a k nám totéž přešlo za posledních dvacet let, takže Češi už si neděkují „pěkně“, ale děkují za každou prkotinu „moc“. Ale nejenom Češi, i ostatní národy přisoudily například i ženským postavám starých indoevropských pohádek termíny francouzského původu, takže nejen my máme „komtesu Hortensii“, ale i v pohádkách starých pět tisíc let byly podle *la princesse* královské dcery ex post přejmenovány na *princezny*, tak i třeba Perseova Andromeda...

4. Pražská čeština je „sprostá jak Brno“

Málokteré úsloví vzniklo tak nespravedlivě jako toto. Neboť pokud chce Pražák slyšet krásnou češtinu, musí si zajet do Brna, kde se pro něj neslýchaně dozví, že je „chlap pitomý“, zatímco ve stověžaté matičce je notoricky „chlap pitomej“, případně dokonce „chlap pitomá“, tj. upírá se mu i samo právo na mužský rod. Ale pražská čeština s perverzním zálibením karikuje i jiné jazyky, zažil jsem kupříkladu období pražské polštiny (ježek se změnil v *kaktus pochodowy*), němčiny (za nacistické okupace se ulici na Zbořenci říkalo *Siegfriedslinie*), téměř celý malý slovník by šlo sestavit z pražské maďarštiny, v níž včela je *seremed* a sekretářka *kafevároš*. Pražáci se sprostě pletou i do asijské kultury: tak třeba lesba je indický *nemahoradatam*. Musím končit, protože pokračování by mi stejně redakce škrtla...

5. Planetárně se prosazuje jazyk byznysu a sportu

Angličtina se po planetě po několik staletí prosazovala především podle svého lod'stva obchodního i bojového. To se nás pochopitelně netýkalo. Ještě ve druhé polovině 19. století znal u nás angličtinu jen básník Sládek a pár cestovatelů. Obrat přišel až s druhou vlnou, po níž Anglie začala pronikat do světa sportem (většina sportů se tam zrodila), takže po dlouhá léta existoval u nás například klub „Aston Villa Mladá Boleslav“ - aby se v Birminghamu nespletli...

„Sportovní angličtina“ se u nás prosadila mnohem dřív, než si první Čech povšiml, že v tomto jazyce se všechno čte jinak, než se píše, takže u nás hrajeme *foťbal* (a ne fotbal), ba dokonce *volejbal* (a ne valybol); tudíž u nás lze najít živé stopy toho, jak se v Anglii mluvilo za doby vpádu Normanů či za Richarda Lvího Srdce slavné paměti.

Moderní obchodní angličtina se prosazuje po celém světě a jediná francouzština se ještě brání přívalu slov, jimž se tam říká „franglais“ a která generál de Gaulle chtěl stíhat pokutami nebo vězením. Nicméně jisté úspěchy měli, kde všude jinde je *šéf*, je ve Francii *patron*. Hostinec „U slunce“ v Berouně, který vlastnil kdysi můj strýc Hebda, se změnil nejprve v „pohostinství“, teď ve „snack-bar“...

6. Královno, braň se!

Čeština je nesporně jedním z nejbohatších jazyků na planetě. Bylo to způsobeno asi složitostí dějin českého národa. Rozhodně však dnes máme – zejména co do přídavných jmen, slovesných tvarů (zejména rozmanitostí vidů), také co do zdobnělin a všelijakých jemných odstínů – zhruba asi trojnásobné bohatství slov než jazyky germánské. Co všechno můžeme například říci muži, který se umí vtipně pohybovat v každé životní situaci: *povedený filuta*, *lišák ferina*, *chlap vykutálená*, *šibal*, *veselá kopa*, *čertovo kvítko*, *brach všemi mastmi mazaný* atd. Už na blízkém Slovensku polovině těchto výrazů vůbec nerozumějí. A znalci ať se pokusí najít podobné paralely v jiných jazycích!

Němčina si sice může tvořit neomezené množství dalších podstatných jmen pouhým skládáním dvou či tří v jedno slovo, což doslovně překládat vede ke komickým stvůram. Proto má tak nepatrný ohlas, když se někdo pokusí některého německého filosofa překládat doslovně.

Ale jsou i jiná nebezpečí, zvláště když se dnes v mediích tolik překládá z angličtiny. Běžně slyšíte v televizi: „... našli tam zabitou ženu. Měl ji zabít její manžel.“ Tak to začala říkat Jitka Obzinová (respektive ti, kteří jí psali to, co pak předčítala na Nově). Brzy to přešlo i do ostatních televizních stanic a teď už i do některých novin. Nuže tedy: v duchu češtiny, pokud ji „měl“ zabít, tak si to ta „potvora“ zasloužila. Ale on to *neudělal*...

Stále se zjednodušující „americká“ čeština jako by zapomněla, že máme slůvko „prý“, „udánlivě“, „jak se proslýchá“ a podobně; místo nich tam po germánském způsobu dosazují slovo „měl“. Ještě horší je, že se čeština stále více zvěčňuje, a tím jakoby mravně alibizuje: dříve „opilec zabil“, teď „vlivem závislosti na alkoholu došlo k usmrcení“, na zasedání je „podání o jednání“. Už jsem dokonce na vlastní uši slyšel, že v „parlamentu bylo dosaženo dosažení“... Jindy zas „dodrželi dodržení“...

Hrůza! Královno, braň se! Ať se ti, kdo překládají, nejprve naučí krásné češtině: třeba od Jirásků, Vančurů, Čapky, Březiny, Vrchlického... To je celkem jedno. Ale jen maminky a učitelky to nezvládnou...

Filozof Milan Machovec se narodil 23. srpna 1925 v Praze. V současné době přednáší na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Vydal následující knihy: *Utopie blouznivců a sektářů*, *Smysl lidského života*, *Ježíš pro moderního člověka*, *T.G. Masaryk*, *Svatý Augustin*, *Filosofie tváří v tvář zániku*. U příležitosti státního svátku 28. října mu prezident republiky Václav Havel propůjčil Řád T.G. Masaryka.

Tento článek z MFD otiskujeme se svolením autora

H.S.

Jak jsme již oznámili v minulém čísle vydalo nakladatelství Barrister & Principal v Brně knížku Mirka Kabele **Holandská současnost**. Knížka má 170 stran, je brožovaná a její cena je v Holandsku 22,- guldenů + poštovné. Objednat možno na adrese Spolku, Rijnstr.27, 1823 Alkmaar, též telefonicky nebo faxem: 072 - 512 81 41.

AŽ SE K NÁM PRÁVO VRÁTÍ ?

Telenovela z českých luhů a hájů, a jiné ...
EVA HOROVÁ

Praha - leden 2001

Nelekejte se, nejde o novou sametovou revoluci, i když to tak kolem Vánoc trochu vypadalo. Povím vám pohádku:

Bylo-nebylo, v jednom hlavním městě jedné maličké země, ležící pěkně v závětrí pohraničních kopců (oni tady říkají „hory“, to hezky dokresluje národní povahu, ne?) se vzbouřili zaměstnanci továrny na iluze. Byl jim totiž jejich nejvyššími nadřízenými vnucen ředitel, o kterém byli přesvědčeni, že je neschopný, protože si před nedávnem daleko nižší post ve stejné továrně vyzkoušel a musel s ostudou odejít. Také jim vadilo, že to byla v krátké době již třetí takto překotně dosazená řídicí osoba. Zkušeni zaměstnanci, vyrábějící iluze již po celou řadu let, nabyli přesvědčení, že jisté strany chtějí jejich prostřednictvím fikaně manipulovat lid té zemičky. Byli totiž přesvědčeni, že oni – zaměstnanci - se konečně naučili vyrábět iluze nestranné, chvíli růžové, chvíli černé, tak, aby si každý divák přišel na své, a teď jim někdo chce jejich práci ničit.

V den, kdy byl nový ředitel jmenován, vyslali do éteru svůj nesouhlas. Nastala válka: nový ředitel jmenoval šéfkou zpravodajství, která nastoupila do budovy se soukromými ozbrojenými bodyguardy a druhý den dvaceti redaktorům rozdala propouštěcí listiny. Zaměstnanci se zabarikádováli v továrně. Lid hlavního města se scházel pod jejich okny a jako kdysi Dalibora je krmil potravinami posílanými po provazech a i jinak je podporoval. Nové vedení nepouštělo do vysílání zprávy a jiné pořady vyrobené vzbouřenci, ale nebylo samo schopno vyrobit nic kvalitního. Výsledek – často černá obrazovka ve většině domácností, a to o Vánocích a na Silvestra! Vypukl boj i politický. Hrozilo, že vládnoucí strany vyslechnou volání nového vedení továrny po dodržování platných zákonů a nechají dílny vyklidit ozbrojenou policií. Někteří politici, sympatizující se vzbouřenci, se s nimi zabarikádováli ve velině továrny. 3. ledna na Václavském náměstí proběhla velká lidová demonstrace, zahájená sborovým zpěvem svatováclavského chorálu. Bráníme svobodu slova před usurpací arogantních politiků, bylo hlavní téma. Politici, navrátilí se z vánočních lyžovaček v Alpách, podlehli silicím znepokojeným hlasům z domova i ze zahraničí a ve stavu legislativní nouze projednali nový zákon o České televizi. Celý národ mohl, asi poprvé v historii, sledovat jednání obou komor parlamentu v přímém přenosu. Kdyby se už vůbec nic jiného nestalo, tento fakt sám znamená velký krok k lepšímu pochopení demokracie na český způsob. Teď si všichni mohli sami udělat obrázek o tom, jak to „dělání zákonů“ v praxi probíhá.

Rada, která jmenovala kontroverzního ředitele, byla 12. ledna poslaneckou sněmovnou odvolána. Ředitel sám, po té, co se na několik dní ukryl v nemocnici, rezignoval. Kdo ovšem zůstává a nemíní se vzdát, jsou osoby, tím chudákem neúspěšným ředitelem kvapně do funkcí jmenované, zejména ambiciózní ředitelka zpravodajství. Zaměstnanci stávkují, ale stávkují prací. Televize, naprosto ignorujíc zbylé nově dosazené vedení, stále vysílá. Stávkující, podpoření největší odborářskou organizací, vyžadují odstoupení „nových“ členů vedení a zrušení výpovědí, tímto vedením rozdaných. Takový je stav věcí dnes, 22. ledna 2001. Pohádka nekončí, pokračování příště. Bude mít šťastný konec?

13. února 2001

Široká veřejnost měla možnost spolu s poslanci posoudit šest kandidátů na post dočasnýho generálního ředitele ČT. Veřejné slyšení – zasedání zodpovědné parlamentní komise, při kterém se oni kandidáti představovali – bylo opět vysíláno v přímém přenosu.

Několik dní poté byl nový ředitel na světě. Osoba přijatelná pro všechny strany. Ten se hned po svém jmenování dohodl se stávkovým výborem, vedení jmenované nemilovaným ředitelem odvolal a nastal klid zbraní. Po měsíci již není na obrazovce slovo STÁVKA. Zato na ulicích v Praze jsou stále k vidění obří bilbordy, na kterých se nám „Česká televize omlouvá za nevyvážené vysílání...“. Dědictví po již odvolané pověřené ředitelce. Teď se začne s forensním auditem, aby se ukázalo, kdo kolik a za co v televizním gigantu v minulosti dávne i nedávne pošustroval. Rozhodla tak sněmovna, při nouzovém rychlém sestavování nového „televizního“ zákona. Pohádka tedy končí jaksí do vytracena, což se dalo čekat.

Další polínko do ohně?

Na mediální frontě tedy zatím relativní klid. Novináři měli tučnější sousto: Castro nám na Kubě zavřel dva občany, z nichž jeden je dokonce poslanec a bývalý ministr: Ivan Pilip a jeho kamarád Jan Bubeník vezli na Kubu ze Spojených Států peníze, literaturu a další drobnosti několika kubánským disidentům. Nejspíš jste si té události všimli i vy, kteří nečtete pravidelně český tisk. Fidel byl pravděpodobně bombardován polovinou světa, aby ty dva pustil. Poseděli si v jistě ne velmi příjemném vězení téměř tři týdny, a teď už jsou zase doma. Zasluky za jejich propuštění si teď připisuje kdekdo. Fakt je, že si pro ně „dojel“ Petr Pithart jako předseda senátu. Strávil s diktátorem šest hodin mezi čtyřma očima (nepočítaje tlumočnicka), po několikadenním čekání na tuto audienci. Protože je ale nepřivezl doslova sebou, dorazili až druhý den po něm, prohlásil Václav Klaus, že Pithartova cesta měla nulový výsledek. Takže teď říkají Klausovi přívrženci, že se o propuštění nešťastné dvojice vlastně postaral on, protože se jeho výrok donesl k tenkým uším kubánského vůdce a ten se na ...

O co vlastně jde?

Jak mohl čistě vnitřní konflikt v ČT vést až k současné politické skoro-krizi? Pro ty z vás, kteří nemají příležitost pravidelně sledovat dění v České republice, uvedu ve zkratce několik faktů:

Vysílání tzv. veřejnoprávní televize a rozhlasu je řízeno Radou pro rozhlasové a televizní vysílání (tzv. „velká rada“). Členové této Rady jsou jmenováni poslaneckou sněmovnou a mají být politicky nezávislí. Co vlastně tato „velká“ rada dělá, mi není přesně známo. Velká rada zůstala mimo obraz i v popisovaném konfliktu, aspoň z mého laického pohledu. Celý cirkus se rozpoutal kolem Rady pro Českou televizi (dále Rady ČT), která podle dosavadního zákona o ČT měla devět členů, nominovaných poslaneckou sněmovnou podle stranického klíče, nicméně formálně „nezávislých“. Rada má za úkol jmenovat a odvolávat generálního ředitele ČT a kontrolovat veřejnoprávní fungování tohoto velmi důležitého masového media. Celé neštěstí začalo vloni v březnu, kdy byla jmenována nová Rada ČT a obsazena lidmi, kteří byli jasně poslušnými loutkami v rukou dvou „vládnoucích“ stran – ODS a ČSSD. Byl vyměněn generální ředitel televize. V relativně rychlém sledu byli propouštěni redaktori, kteří se znelíbili vedoucím politikům, protože podle jejich mínění „nevyváženě“ vedli diskuse (pořad V pravé poledne), nebo rušeny pořady, které byly k vládnoucí garnituře kritické. Veškerá pozornost politiků byla věnována hlavně redakci Zpravodajství. Určitě poslední tři – čtyři měsíce roku 2000 bylo jasné, že se schyluje k bouři. Kritických hlasů přibývalo, zejména se strany nezávislých osobností, často sdružených kolem iniciativ Děkujeme, odejděte nebo Impuls. Přesto, že tu tyto náznaky byly, přišlo poslední, prosincové odvolání generálního ředitele a velmi rychlé (během 18 hodin!) jmenování v pořadí již třetího nového ředitele jako velké překvapení. Pro nezasvěcené to skutečně vypadalo jako rychle provedený puč, pokus o totální převzetí moci. Korunu všemu dodaly výroky různých exponovaných osobností. A když v době krátkých dnů, dlouhých večerů a tradičních vánočních pohádek a estrád byli diváci nuceni zírat na černou obrazovku, nastal výbuch lidové nevole.

Ta zase rozpoutala celou lavinu diskusí na téma právo – zákonnost – občanská poslušnost či neposlušnost – a tak dále. Případ Pilip-Bubeník na Kubě jako by bylo logickým pokračováním té diskuse.

Obě kauzy zdařile rozdělily společnost na dvě poloviny. Jedna se zastává „legálního vedení“ ČT, tedy již odvolaného ředitele a jím dosazených lidí, a velmi se zlobí na televizní redaktory, kteří „vzali právo do svých rukou“. To se v demokracii nedělá, na to jsou přece jiné cesty, třeba volby. Druhá, ta přesně opačná, se zaštiťuje slovy Miloše Formana, jím pronesenými při půlnočním novoročním přívítku v televizi: Nedělejte politikům voly!

Zajímavé je pozorovat, že podobné dělení nastalo i v případě posuzování kauzy č. 2: zastánci pevné ruky zákona většinou také neposuzují aktivity pánů Pilipa a Bubeníka na Kubě a akce na jejich záchranu příliš pozitivně. Z valné většiny je jejich argument jednoduchý: neměli tam lézt, bůhví, proč to dělali, a zadarmo to určitě nebylo, a aby tam někdo jezdil za naše peníze – jako daňových poplatníků – tak to už vůbec ne! A ti televizáci a jim podobná verbež intelektuálská si beztak jen hrabe do kapes, na čase, aby tam někdo udělal pořádek.

Tak teda nevím, jak to tady s tou demokracií jako „vládou lidu“ nakonec dopadne. No nic. Nemrzne, sníh není, sněženky se klubou, za chvíli jedeme za vnučátky do Holandska a až se sem za šest neděl vrátíme, budou zase jiné kauzy. Demokracie ale v tom správném slova smyslu tady ještě docela určitě nebude. A kde nakonec je, že?

Malá soutěž na konec, jako douška.

Tak by nás zajímalo, jestli existuje víc přísloví a rčení, která existují v Nizozemsku a neexistují v Česku a naopak. Jako například:

Co tě nepálí, nehas! Nebo Water bij de wijn doen.

Domnívám se totiž, že takové lidové moudrosti vystihují do jisté míry i národní národu.

Ale abych skončila optimističtěji: Holanďani neznají Host do domu, Bůh do domu, nebo jo? A myslíte si, že Češi tohle přísloví ještě znají?

! RODIČE POZOR !

Děti ve věku 5 až 11 let, jichž rodiče se ho Holandska přistěhovali ze zahraničí, mají právo na *bezplatnou* výuku jazyka svých rodičů.

Nabízíme kurs češtiny pro děti českého původu, výuka je možná na všech úrovních, podle jazykových znalostí žáků.

Děti ve věku 5 - 10 let se učí dvě hodiny týdně, mimo školní hodiny. Výuka i pomůcky jsou zdarma, platí se pouze jednorázové zápisné 27,50 guldenů.

Rovněž možnost *placené* výuky češtiny pro jiné věkové kategorie:

12-18 let/75,- 19-23 let/150,- 24+let/225,-

Informace (hol.) a přihlášky : **TAALSCHOOL NIJMEGEN,**

St.Stevenshofje 28-29, 6511 VZ NIJMEGEN, 024-3790645

Informace (česky) u docentky:

Hana Kulišánová, Petersdijk 16, 7025 CT HALLE, 0573-461653

VLADIMÍR KOMÁREK V NIZOZEMÍ JAROSLAV KANTŮREK

Během svého působení v Nizozemsku jsem se u příležitosti výstav současného českého umění již dvakrát setkal s dílem výtvarníka Vladimíra Komárka. První výstava se konala v galerii Agnes Raben ve Vordenu. Galerie nese jméno své majitelky, která je velkou přítelkyní České republiky a osobně udržuje styky z celou řadou umělců včetně Vladimíra Komárka. Podruhé bylo dílo tohoto umělce součástí úspěšné výstavy Škoda a umění, která se uskutečnila loni v létě v Leusdenu a představila řadu současných českých výtvarníků starší i nejmladší generace.

Již během první vernisáže výstavy ve Vordenu jsem se seznámil s příznivci a sběrateli díla Vladimíra Komárka sympatickými manželi Marií a Paulem van Raalten. Téměř po dvou letech jsme se znovu setkali při slavnostním zahájení výstavy v Leusdenu a jejich zajímavé vyprávění bylo završeno pozváním pro moji rodinu na návštěvu do Amsterdamu, kde rodina Van Raalten bydlí.

Jedné listopadové neděle jsme se tedy vydali na plánovanou návštěvu a hned po přivítání jsme si v útulném bytě všimli, že dílo Vladimíra Komárka v interiéru s uměleckou atmosférou viditelně převládá. Manželé se nenechali dlouho přemlouvat a začali nás provázet svojí uctyhodnou sbírkou autorova díla z posledních třiceti let. Brzy jsme se dozvěděli, jak to všechno začalo.

Manželé Van Raalten poznali bývalé Československo během své dovolené ještě před rokem 1968. Pan Paul van Raalten poté spolupracoval s radnicí v Ijmuidenu a osobně přispěl k realizaci výměnných stáží zástupců holandských a československých firem v oblasti ocelářství. Poslední čeští účastníci byli v Nizozemsku ještě krátce po srpnu 1968 a pak byla tato obdoba dnes už naštěstí opět zcela běžných a rozvinutých česko-holandských družebních styků na dlouhou dobu přerušena. Rodinu Van Raalten to ale naštěstí od dalších cest do Československa neodradilo. Ještě v roce 1968 se během jedné ze svých prázdninových výprav dostali až do hotelu Malá Skála. V restauraci se seznámili s několika domorodci, kteří je pozvali k sobě na návštěvu a zde uviděli poprvé obrazy Vladimíra Komárka. Protože se jim líbili, zprostředkovali jim ochotní sousedé setkání se švagrem malíře a ten jim později domluvil návštěvu a možnost zakoupení obrazů přímo od mistra. Při dalších cestách v sedmdesátých a osmdesátých letech se sbírka pomalu rozšiřovala a obrazy se dostali i mezi holandské přátele. Van Raaltenovi na oplátku posílali nebo vozili českému umělci různé publikace, knihy i jiné tehdy nedostatkové praktické věci.

Po roce 1989 pozvali Van Raaltenovi Vladimíra Komárka asi třikrát k návštěvě Holandska. Umělec bydlel v jejich příjemném amsterdamském bytě s malou zahrádkou a seznamoval se se zemí, ve které velmi rád navštěvoval známá muzea výtvarného umění a pozoroval typickou krajinu. Během svých pobytů samozřejmě maloval a své obrazy většinou věnoval svým holandským hostitelům nebo jejich přátelům. Největší plátno má rozměr 250 x 130 cm a sami manželé vděčně přiznávají, že by tak velké plátno asi z ciziny do Holandska nepřeváželi. Na svou sbírku jsou velmi pyšní a ochotně vypráví své zážitky z četných setkání s umělcem, jak u něj ve Slané u Semil, tak během návštěv v Amsterdamu, kde se mu vždy trpělivě a ochotně věnovali. Jednou se jim podařilo uspořádat v Breukelen i menší výstavu V. Komárka z jejich vlastní sbírky a ochotně spolupracovali i s galerií Agnes Raben při přípravě její výstavy. Mrzí je jen, že už zdravotní stav přítele a malíře, který oslavil loni sedmdesáté druhé narozeniny další cesty do Holandska neumožňuje, a tak se těší alespoň na své příští cesty do naší země, při kterých nikdy nevynechají návštěvu u svého oblíbeného umělce.

Pani Marie sama rovněž maluje, ráda cestuje hlavně do Itálie a věnuje se i hudbě. Byt je doslova prostoupen těmito uměleckými zájmy. Manželé mají velmi vřelý vztah k naší zemi, o čemž svědčí i to, že jsou věrnými a pravidelnými návštěvníky našich kulturních akcí.

JAK JE TO VE SKUTEČNOSTI S TÍM MILENIEM

LADISLAV MALINSKÝ

Koncem roku 1999 vypukla horečka předpovědí, radostných i neradostných, od paniky s počítači až ke konci světa. Ty radostné pak slavily příchod nového tisíciletí, který ztotožňovaly s příchodem roku 2000. Vše se točilo okolo nového milenia, což bylo náležitě využito, především komerčně, výrobky a výtvořiny dostávaly mileniové názvy, od toaletních papírů až po gigantické stavby mostů, budov, parků atd. Jak už to bývá, komerční propaganda vítězila nad zdravým rozumem a bylo nás málo, kteří poukazovali na skutečnost, že staré tisíciletí skončí až 31.12.2000, aby uvolnilo místo pro milénium nové, už třetí, které začíná 1.ledna roku 2001.

Poslední koruna z tisícovky je vždy ta tisícátá, nikoli ta devětsetdevěadesátádevátá!

Se vstupem do roku 2001 se sice již i tisk najednou přiklonil k vítání nového milenia, neb komerční přitažlivost zřejmě svou roli dohrála a matematika sto a tisíciletí se opožděně vrátila do normálních kolejí. Těm, kteří dosud uvažují o možnosti, že milénium skončilo 31.12.1999

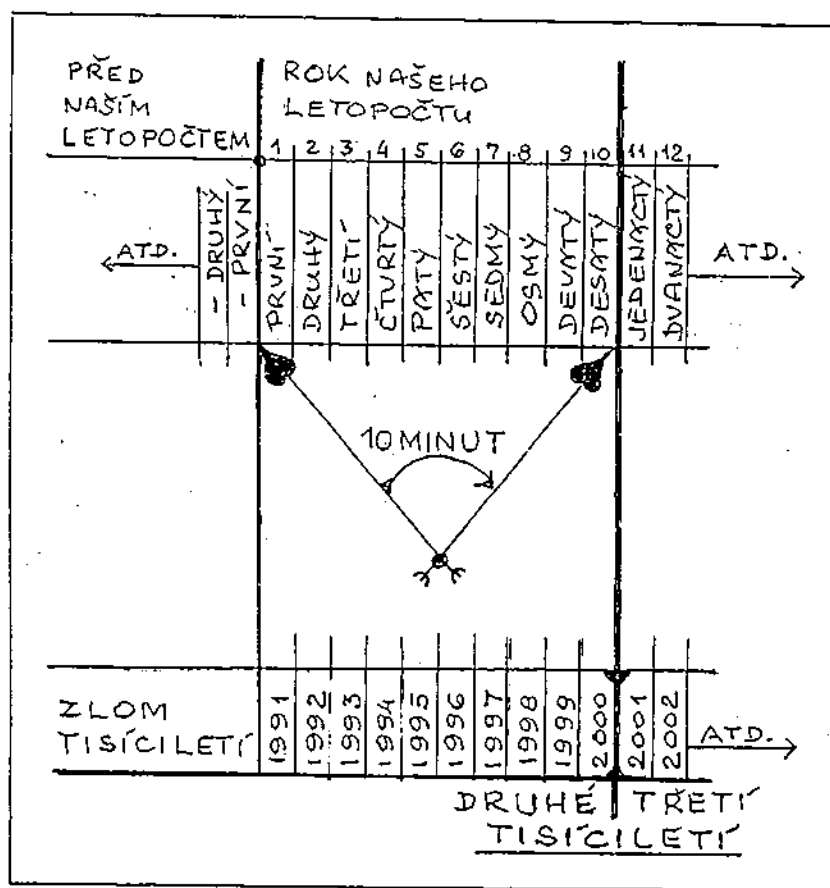
snad nejlépe poslouží názorný obrázek. Rok nultý neexistuje, číselná řada sice bývá startována nulou, která ovšem jakožto bod nemá žádný časový rozměr, žádné trvání, a je pouze startovním bodem pro první rok.

V decimální soustavě, kterou jsme si zvolili (desetiletí, století, tisíciletí) končí každá desítka, každý

desátý (stý, tisící) rok posledním dnem desátého (stého, tisícího) roku.

Stejně jako analogicky desátá minuta končí koncem poslední vteřiny desáté minuty.

Pouze chytráci slavili příchod milenia dvakrát a tím byli našeho problému ušetřeni.

BACHOVY PAŠIJE V HOLANDSKU

ANTONÍN ROUS

Naše nová vlast Holandsko, malá, ale dost hlučná země na západním konci Evropy má kromě tolerantní drogové politiky a otevřené diskusi o euthanasii ještě jinou tvář.

Země, která přijala kdysi přísné učení Luthera a Kalvína a kde ještě nedávno nebylo třeba zamykat dům, protože zloději prostě neexistovali, si z těch starých dob udržela hudební tradici. Každoroční účast na provedení Bachových Matoušových pašijí.

V Holandsku existují lidé, kteří z klasické hudby znají jen Bachovy pašije. Od malička se vzorně s rodinou účastnili oratoria, které trvá 3 a půl hodiny, sedí se na tvrdé kostelní židli, poslouchají se dlouhé árie, ve kterých se několik slov donekonečna opakuje a melodie rozhodně není romanticky uchvacující. Určitě to mnoho lidí bere jako náboženskou povinnost, ale to je tak maximálně jedna třetina, na pašije chodí humanisté, socialisté, věřící, nevěřící, zastánci všech možných směrů náboženských i lidé kteří jsou hrdí na svůj zdravý rozum. Někdy se zdá, že Bachova hudba přenáší starý křesťanský příběh do budoucnosti, která stále hlasitěji tvrdí, že Boha a náboženství k životu rozhodně nepotřebuje. Dokonce by se dalo říct, že čím méně lidí chodí na nedělní bohoslužby, tím více jich chodí na Bachovy pašije.

Jejich provedení se každoročně pořádá na všech úrovních, od amatérských sborů v různých kostelích a sálech, až po Concertgebouw v Amsterdamu, v Naardenu, v Leidenu a v některých belgických městech. Tato vysokoúrovňová provedení jsou každoročně velmi brzy vyprodána, přenáší je rádio někdy televize, zúčastní se jich členové vlády i parlamentu a skutečně jsou většinou plánována na Květnou neděli, Zelený čtvrtek a Velký pátek.

O důležitých provedeních vychází podrobné komentáře a kritiky, o celé tradici M.P. se znovu a znovu diskutuje. O estetice, Bachově víře, posluchačské i interpretační zkušenosti s touto hudbou. Existují spisovatelé, kteří znají pašije do poslední noty a píší traktáty, ve kterých se zračí obdiv a uchvácení touto „chrámovou operou“.

Přijedete-li v roce 1971 z Čech a začnete hrát v orchestru, můžete na to vzít jed, že v době Velikonoc budete hrát M.P. První seznámení není jednoznačně pozitivní. Zahrajete úvodní sbor, recitativ a sedíte, protože hraje orchestr naproti (hráči jsou rozděleni na dva orchestry) a posloucháte – pro člověka vychovaného v české romantické muzice – nepředstavitelně dlouhou a nudnou árii, která má ještě da capo. Zhudebněné biblické vyprávění, které zpívá evangelista pak je už zábavnější. Muzika začne být dramatická, přijdou dvě houslová sóla, na která je vždycky možný komentář kolegů, pak opravdu krásná árie s flétnou „Aus liebe“ (Z lásky). Při gambové árii „Komm süßes Kreuz“ (Přijď sladký kříži) už nemůžete vydržet sedět na tvrdé kostelní židli a modlíte se, aby už byl konec. To bylo v roce 1971. Staré tradiční holandské pojetí z dob poválečných.

V roce 1974 přišel do Holandska dirigovat M.P. pan Nicolaus Harnoncourt. V Holandsku a ve Vídni hledali muzikanti již delší dobu jinou (autentickou) interpretaci staré hudby. Náš profesionální orchestr měl odvahu průkopníka této interpretace pozvat na provedení M.P. na moderních nástrojích. V Haagu a o rok později v Amsterdamu spadla bomba. V první pauze byl orchestr rozdělen na dva tábory: starotradiční Holandsko a tábor nového pojetí, pro který měly noty najednou význam, něco vyprávěly: vysoká nota v houslích v přímé řeči Krista byla jeho svatozář, půlky v disonanci a protipohybu představovaly kříž, basová linka v árii zajetí byli policajti a flétny nařikavé ženy. Některé noty jsme hráli a duchu si museli říkat text: „O Mensch...“ hudba dostala směr, fráze, nekonečné árie byly najednou nekonečně krásné.

Ale není to jen nová interpretace, která přispěla k dalšímu zvýšení popularity M.P. K tomu přispěla též tradice účasti na provedení této hudby, její důkladné poznání a přivlastnění, až se tak stane součástí Tvého života. Dobrá znalost skladby byla pro většinu lidí základem pro přijetí nové interpretace. Poznání, porozumění kráse, která člověku byla dána. Tak jako si zpíváme písničku při které jsme se zamilovali, tak jako se vracíme na místa, kde nám je

dobře, chceme znovu prožít mrazení při výkřiku „Barabas!“ A zoufalý pocit při „Můj Bože, proč jsi mne opustil!“ Proto jdeme znovu na pašije.

I jiná hudba se takto musí pěstovat i když třeba zas mluví o jiných věcech než Bachovy pašije; třeba Dvořákova o hlubinách slovanské duše v tajuplných baladách z úsvitu dějin a Smetanova, která objevuje a oslavuje lidovou kulturu. Janáčková Glagolská mše se tu nedávno hrála poprvé a někteří ji napoprvé vůbec nerozuměli. Nakonec se z nich stali vyznavači a milovníci Janáčka.

Hudbu je potřeba stále hrát, znovu objevovat, interpretovat, zachovat tradici i ji vylepšovat. Vždy proto budeme potřebovat skupinu hudebníků, muzikologů, posluchačů, takovou malou armádu, která bojuje proti lhostejnosti a zapomínání. Nechceme-li, aby se hudba a vůbec kultura vinou globalizace smrskla na fádni multikulturní taneček, kde jediné politicky korektní téma je kvítek na poli, ptáček na obloze a dva zamilovaní, budeme muset vytvořit uvědomělý koncept jak starou a tím i novou kulturu rozvíjet. Krásná hudba je nadnárodní, světová. Nejbliže k ní má ovšem ten národ z kterého vznikla, prostě tím, že k ní má klíče řeči a lidové kultury. Proto si asi každý národ bude hledět svou hudbu pěstovat, hudbu svých mistrů na prvním místě.

SOBOTA 9.ČERVNA v 17,00 HODIN

POZDNÍ ODPOLEDNE NIZOZEMSKÝCH LISTU A ČESKÉHO CENTRA

Po úspěchu loňského Odpoledne NL a ČC chystáme letos Pozdní odpoledne s divadlem, na které zveme všechny předplatitele, čtenáře i přátele NL a ČC a jejich přátele.

Tentokrát ve velkém sále již známého hotelu BIJHORST ve Wassenaaru, s bohatým občersvením, aby vám vystačilo i na večer, neb chystáme pro vás divadelní představení hry vynikajícího amerického dramatika Terrence Mc Nellyho (1935)

MASTER CLASS

která slaví již několik let nepřetržitý úspěch na světových scénách.

Hru v překladu Stanislavy Kellnerové a v režii Jany Kališové uvádí pod názvem

MISTROVSKÁ LEKCE

Divadlo v pražské Viole a Divadlo v pasáži již několik let se stejným úspěchem.

Hlavní roli v životním úseku známé zpěvačky Maria Callas nastudovala

ELIŠKA BALZEROVÁ,

známá ze staré i nové verze televizního seriálu Nemocnice na kraji města a z jejího působení ve Vinohradském divadle a jinde.

Doporučujeme, abyste si tuto jedinečnou příležitost nenechali ujít.

Začátek Pozdního odpoledne plánujeme na pátou hodinu, divadlo bude končit krátce po desáté, pozvánky dostanete včas, ale i bez nich jste vy i vaši přátelé srdečně vítáni.

Z technických důvodů prosíme o včasné písemné ohlášení vaší účasti (počet osob) na adresu

Českého centra, Paleisstraat 4, 2514 JA Den Haag (070-3561477) do 20.května.

Tedy na shledanou 9.června o páté hodině.

veľmi rád využívam ponuku redakčnej rady Nizozemských listov na uverejnenie príspevku do Vášho „žltého“ časopisu, a to hneď v historicky významnom prvom čísle tretieho tisícročia.

Som novým (hoci už nie tak celkom) slovenským veľvyslancom v Holandsku. Poverovacie listiny som kráľovnej Beatrix odovzdal v auguste minulého roku. Nepovažujem sa však za rodeného kariérneho diplomata. Moje súčasné pracovné zaradenie je skôr výsledkom súhry životných náhod.

Vyštudoval som zahraničný obchod na Obchodnej fakulte Vysokej školy ekonomickej v Bratislave. Ďalších desať rokov som pracoval v podniku zahraničného obchodu Drevounia, z toho druhú polovicu ako delegát na obchodnom oddelení Veľvyslanectva v Den Haagu. Po mojom návrate do Bratislavy sa na takmer celé ďalšie desaťročie môj osud spojil s európskou integráciou. Bolo to v období, keď z diplomatických služieb po zamatovej revolúcii odišlo mnoho ľudí. Na základe inzerátu v novinách a po absolvovaní výberového konania som v decembri 1991 nastúpil na Misiu ČSFR pri Európskych spoločenstvách v Bruseli práve v čase, kedy sme podpísali Európsku dohodu s členskými krajinami ES. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky som pokračoval v práci na Misii SR pri ES až do leta 1996. Po skončení môjho zahraničného pridelenia som štyri roky pôsobil na Sekcii európskej integrácie Ministerstva zahraničných vecí, dva posledné roky ako jej generálny riaditeľ. Som ženatý, manželka je taktiež ekonómka, máme dve dcéry, obe navštevujú lýceum.

Na veľvyslanectve v Den Haagu sme mladý kolektív, prevažná väčšina pracovníkov nastúpila na úrad iba v minulom roku. Svojou činnosťou sa snažíme prispievať k dosiahnutiu základných priorít slovenskej zahraničnej politiky. Po našom vstupe do OECD v minulom roku sa naša pozornosť sústreďuje najmä na členstvo v Európskej únii a Severoatlantickej aliancii. Až po dosiahnutí členstva krajín strednej a východnej Európy v oboch týchto zoskupeniach bude definitívne ukončené umelé rozdelenie Európy, ktoré sužovalo náš kontinent toľké desaťročia v povojnovej histórii.

A kocky sú hodené. Úspech summitu EÚ v Nice z decembra 2000 spočívajúci v dosiahnutí dohody o vnútornej reforme únie umožní s konečnou platnosťou jej rozšírenie o kandidátske krajiny. Rokovania Slovenska s členskými krajinami EÚ o vstupe do únie pokračujú. Očakávame, že počas švédskeho predsedníctva v EÚ v 1. polroku 2001 budú so Slovenskom otvorené všetky zostávajúce negociačné kapitoly. Naším pracovným termínom vstupe je 1. január 2004. Uvedené predpokladá ukončenie rokovaní už v budúcom roku a ratifikáciu prístupovej zmluvy v parlamentoch členských krajín únie, európskom i slovenskom parlamente do konca roku 2003. Čo sa týka ďalšieho kola rozširovania Severoatlantickej aliancie, Slovensko spája svoje ambície s nadchádzajúcim summitom NATO, ktorý by sa mal konať v Prahe na budúci rok. Prostredníctvom akčného plánu členstva sa snažíme plniť kritériá vstupe, vrátane reformy ozbrojených síl. Proces integrácie Slovenska do oboch horeuvedených zoskupení sa uskutočňuje prostredníctvom úzkej spolupráce so susednými krajinami, najmä členmi Vyšehradského zoskupenia.

Prioritou práce na našom zastupiteľskom úrade v Den Haagu je samozrejme aj podpora všestrannej bilaterálnej spolupráce v slovensko-holandskej relácii. Hoci je dnes Holandsko po Nemecku a Rakúsku tretím najväčším zahraničným investorom na Slovensku, možnosti na ešte väčší prienik zďaleka nie sú vyčerpané. Pozitívny vývoj zaznamenáva aj obchodná výmena. Naším cieľom je taktiež podpora bilaterálnych aktivít v oblasti životného prostredia, kultúry či školstva, avšak i rozvoj spolupráce miest a mimovládnych organizácií. Významným impulzom pre rozvoj vzájomných vzťahov bola návšteva holandského premiéra W. Koka a jeho rokovania s vrcholnými slovenskými predstaviteľmi v Bratislave v poslednej dekáde decembra uplynulého roku.

Samostatnou kapitolou je spolupráca nášho veľvyslanectva so slovenskými krajanmi žijúcimi v Holandsku. Počet tých, ktorých na našom úrade evidujeme, presahuje dvesto. Bolo pre nás potešením, že niekoľko desiatok z Vás sa zúčastnilo na novoročnom stretnutí krajanov zorganizovanom na našom veľvyslanectve. Stretnutie potvrdilo, že krajanovia sú zdrojom nielen nových kontaktov pre našu prácu, ale aj studnicou inšpirácií podložených prežitými skúsenosťami, vedomosťami a poznaním krajiny pobytu.

Rád by som Vám na záver, milí krajanovia, zaželel v prvom roku tohto tretieho tisícročia veľa zdravia, šťastia, spokojnosti a pracovných i osobných úspechov.

Ján Kuderjavý

veľvyslanec Slovenskej republiky v Holandskom kráľovstve

AKO TO ZAČALO...

KAMILA STRAATSBURG

V januári sa na Slovenskom veľvyslanectve v Den Haagu konalo priateľské stretnutie Slovákov žijúcich v Holandsku. Ovzdušie stretnutia, obohatené kvalitným vínom (nebolo síce slovenské, ale chutilo výborne) a nefalšovanou slovenskou kapustnicou, bolo teplé a srdečné. Bolo to veľmi príjemné, počuť zase slovenskú reč a vidieť známych aj neznámych krajanov z rozličných kútov Slovenska (a Holandska). A tak sa stalo, že keď pán veľvyslanec Ján Kuderjavý spomenul, že sa hľadá niekto, kto by chcel slovenskou stránkou prispievať do Nizozemských listov, pomyslela som si: "A prečo nie?"

A z toho popudu vznikli moje prvé stránky pre Nizozemské listy. Dúfam, že sa Vám moje príspevky budú páčiť a dobre čítať.

Vaše pripomienky, želania a kritiku mi môžete poslať na e-mail adresu:

TheoBraam.en.KamilaStraatsburg@hetnet.nl

Ešte niekoľko slov o mne:

Volám sa Kamila Straatsburg-Sajmerová, narodila som sa Pod Lesom vo Vysokých Tatrách, na Slovensku mám ešte mamičku, ktorá býva v Poprade. Ja žijem v Holandsku od roku 1975. Pracujem ako nákupca "non food" pre reťaz samoobsluh v severnom Holandsku. Najmenej raz za rok sa vraciam na Slovensko. A pretože stredné Slovensko a to sladké stredoslovenské nárečie milujem najviac, na začiatok niekoľko slov o mužovi, o ktorom sme sa všetci učili v škole a ktorý pre Slovákov a našu reč znamená veľmi veľa.

SPOMIENKA NA LUDOVÍTA ŠTÚRA

V piatok 12. januára 2001 sa pracovníci Matice Slovenskej poklonili pamiatke významného národného predstaviteľa Slovákov Ľudovíta Štúra pri jeho hrobe v Modre pri príležitosti 145. výročia jeho úmrtia.

Vedecký tajomník Matice Slovenskej a spisovateľ Tomáš Win na mieste posledného odpočinku Ľudovíta Štúra pripomenul život, účinkovanie a dosah jeho myšlienok na súčasný slovenský život. Štúrovo meno je spojené s cestou, ktorú prešiel slovenský národ za tri storočia – z 19. storočia do 21. storočia.

Na mieste je pripomenúť si niekoľko faktov o živote Ľudovíta Štúra, ktorý sa narodil 28.10.1815 v Uhrovci a zomrel 12.1.1856 v Modre.

Ľudovít Štúr je jednou z najvýznamnejších osobností slovenských dejín. Pôsobil nielen ako jazykovedec, novinár, historik, filozof, pedagóg, básnik, novinár a národopisec, ale bol aj zakladateľom slovenskej politiky. Bol poslancom uhorského snemu, kde vystupoval na obranu Slovákov. Politika, ako ju praktizoval Štúr, bola vtedy služba viac spojená s neprijemnosťami, ako s výhodami. Bola to cesta ducha, cesta trnistá, na ktorej človek nebral, ale iba dával.

Ako hlavný predstaviteľ slovenského národného hnutia v 40. rokoch sa Ľudovít Štúr významne zaslúžil o formovanie slovenského národa. Jeho najväčšou zásluhou bolo kodifikovanie celonárodného spisovného jazyka. Za základ kodifikácie si zvolil stredoslovenské nárečie. Štúr a jeho spolupracovníci verejne vyhlásili nový spisovný jazyk na zasadnutí spolku Tatrin 26.-28. augusta 1844 v Liptovskom Sv. Mikuláši. Teoretické, ideové a politické pohľadky na uzákonenie slovenského spisovného jazyka vysvetlil v najvýznamnejšom spise *Narečja slovenskuo alebo potreba pisanja v tomto nárečí* (1846). Pre kodifikáciu

spisovnej slovenčiny má zásadný význam jeho *Náuka reči slovenskej* (1846). Štúrova spisovná slovenčina sa dostávala do života najmä prostredníctvom Štúrových Slovenských národných novín, Hurbanových Slovenských pohľadov a almanachu Nitra a prostredníctvom diel štúrovských básnikov a prozaikov.

Kodifikáciou spisovnej slovenčiny ako samostatného slovanského jazyka sa Ľudovít Štúr zaslúžil o otvorenie širokých perspektív kultúrneho a politického rozvoja slovenského národa. Aj vďaka jeho kodifikácii sa konštituoval moderný slovenský národ.

KULTÚRNA AGENDA

Určite sa tohto roku pôjdete pozrieť na Slovensko. A možno vás cesta zavedie do niektorých zo slovenských miest, kde sa konajú zaujímavé festivaly. Malý prierez z tohtoročnej ponuky:

MÁJOVÁ DIVADELNÁ NITRA

Festival slovenských profesionálnych divadiel

Divadlo Andreja Bagara

Svätoplukovo námestie 4

950 53 Nitra

Termín: máj 2001

KAUKLIAR

Medzinárodný festival pantomímy

Divadlo Aréna

Viedenská cesta 10

85 101 Bratislava

Termín: 1. – 10. júna 2001

ZÁMOCKÉ HRY ZVOLENSKÉ

Medzinárodný letný divadelný festival

Divadlo J.G. Tajovského Zvolen

Divadelná 3

960 77 Zvolen

Termín: 15. – 30. júna 2001

BANSKOBYSSTRICKÉ HUDOBNÉ DNI

Festival operných predstavení a koncertných vystúpení

Štátna opera Banská Bystrica

Národná ulica 11

974 74 Banská Bystrica

Termín: november 2001

PLES ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV

Slovenské Národné Noviny uverejnili správu o plese zahraničných Slovákov, ktorý sa uskutočnil v hoteli Kyjev v Bratislave, prvú januárovú sobotu v tomto roku. Tento ples, ktorý sa uskutočnil už po tretíkrát, privítal 304 plesajúcich, z ktorých 170 tvorili Slováci z celého sveta.

Ples slávnostne otvorila zástupkyňa riaditeľa Domu zahraničných Slovákov, pani Mária Hrklová, keď okrem iného povedala: "Benefície plesu zahraničných Slovákov budú súčasťou celosvetovej zbierky na výstavu Pamätníka slovenského vyst'ahovalectva a zahraničných Slovákov. Slovenské vyst'ahovalectvo nepochybne tvorí neoddeliteľnú súčasť slovenských národných dejín a preto vybudovaním dôstojného pamätníka chceme vzdať úctu státisícom slovenských vyst'ahovalcov. Stane sa trvalým prepojením medzi nimi, ich potomkami a starou vlasťou".

Odhalenie základného kameňa pamätníka sa uskutočnilo 5. júla 2000 pri príležitosti osláv sv. Cyrila a Metoda v rámci dní zahraničných Slovákov v Slovenskej republike 2000.

VŠEOBECNE PROSPEŠNÁ SPOLOČNOSŤ ROBIN

Pani spisovateľka Zdena Frýbová, ktorú moja generácia milovala a mladšie generácie (ako dúfam) stále milujú, založila spoločnosť Robin pre prospech týraných, opustených a zanedbávaných zvierat. Ak ste ešte nečítali veselé, povzbudzujúce a hlboko ľudské knihy pani Frýbovej o Robinovi, Robinovi 2. a jeho rodine a o ostatných milých a nezabudnuteľných psíkoch, rýchlo tak urobte. Poskytnete si nezabudnuteľný zážitok. Keby ste po prečítaní kníh hmatateľne chceli niečím prispieť pre zvieratká bez domova alebo v tiesni, môžete tak urobiť na konto:

OPS ROBIN

Obchodná banka Praha 1

Číslo konta 100081573/0300

Ďalšie spojenie je:

Pani Zuzana Semelová

Brechtova 826

140 00 Praha 4

telefón 02/79 22 061

ZIMNÝ RECEPT

Nie je to vždy ľahké, získať v Holandsku všetky potrebné suroviny na slovenský recept. A niekedy je to tak, že aj keď všetko zoženieme, chuť nie je taká, ako sme na to boli zvyknutí na Slovensku. O trochu slovenskej atmosféry sa vám postará tento recept na zemiakové placky s kyslou kapustou. Nefalšovane slovenský, určite vám urobí radosť v tejto sychravej a mokrej holandskej zime.

Potrebujete pre 4 osoby:

800 g zemiakov, 1 cibuľa, 1 lyžica hladkej múky, 1 vajce, mleté čierne korenie, majorán, soľ, tuk na vyprážanie, 50 g údenej slaniny, 250 g kyslej kapusty, 1 strúčik cesnaku.

Zemiaky očistíme, umyjeme a postrúhame. Pridáme cibuľu pokrájanú nadrobno a opraženú na masť, múku, vajce, mleté čierne korenie, majorán a soľ. Všetko spolu vymiešame a na vymastenom palacinkári vyprážame placky z oboch strán. Údenú slaninu pokrájame na malé kocky a rozpražíme. Pridáme pokrájanú kyslú kapustu a rozotrený cesnak, podľa chuti osolíme a premiešame. Pripravenou kapustou naplníme horúce placky. Môžeme ich pripraviť aj s pokrájanou salámou alebo údenou klobásou, ktorú pokrájame na malé kocky a vmiešame do zemiakovej hmoty na prípravu placiek.

Pohárik dobrého bieleho vína k tomuto iste zachutí.

CO BUDE S VÁMI, S NÁMI I S NIMI (AIDS, OTEPLOVÁNÍ A EUTANAZIE) LADISLAV MALINSKÝ

Ještě před Vánoce se objevovaly ve světovém tisku různé ankety, výpočty co vše se stalo v uplynulém roce a prognózy, co vše se stane v letech příštích. K tomu přistupují málo povzbudivé referáty o čem se nebetyčné vlády nedohodly, co z toho vyplyne za nesnáze. holandská vláda vzbouřila půl světa uzákoněním eutanazie, k Holandsku se váže i naprostý nezdar konference o podnebí, jemuž se přisuzují přímo katastrofální následky v době hroživě dohledné, a v očekávání jsou ještě zaplavy anket a těch nej..., nej..., a nej... V minulosti jsme v Listech věnovali dost pozornosti těmto zprávám z přelomu roků a byly přijaty s pozoruhodným ohlasem. Za největší hrozbu pro lidstvo v právě počatém jedenadvacátém století považuje část světového tisku nemoc AIDS, o níž Listy velmi často referovaly. Začneme tedy zprávami o současném stavu, jak se utvářel k 1.prosínci 2000, k Mezinárodnímu dni boje proti AIDS, ve světovém i domácím tisku. Ostatní témata z nadpisu budou následovat.

AIDS NA POSTUPU

Od konce let sedmdesátých, kdy se začala pozornost upínat k nové nemoci zvané AIDS, k nemoci, která zde nepochybně byla již delší čas, ač nepozorována, a hubila obyvatele především Afriky, zemřelo na tuto chorobu 21,8 milionu lidí, z toho téměř 4,5 milionu dětí. Jen do prosince bylo v roce 2000 infikováno HIV virem 5,3 milionu, a dosud žije na zemi asi 36 milionů infikovaných. V tzv. bývalém bloku sovětských satelitů bylo čtvrt milionu nově infikovaných v roce 2000, v jižní a jihovýchodní Asii za tutéž dobu 700.000, a v Africe jižně od Sahary 3,8 milionu. V tomto území by bylo potřebí 1,5 miliardy dolarů na prevenci, částečně omezující nebezpečí nákazy, a přibližně stejný obnos by pomohl zmírnit kruté příznaky těm, kteří již nemocí trpí. Je to hodně, ale snese to srovnání s nákladem 52 miliard dolarů, které vydá USA na boj proti nadměrné obezitě obyvatel a jejím následkům. Tato čísla vydala OSN k 1.prosínci 2000. Čína, nejlidnatější země světa, přiznává velmi opatrně asi půl milionu HIV-séro pozitivních, ale odborníci odhadují jejich počet v roce 2010 na deset milionů.

A jak to vypadá v České republice podle údajů Národní referenční laboratoře pro AIDS? Nakažených HIV bylo zaznamenáno 500, z nichž již 89 zemřelo. Krom těchto bylo evidováno i 141 infikovaných cizinců. Počet těchto povážlivě stoupá; od začátku sledování v roce 1986 do roku 1994, tedy za osm let, bylo zaznamenáno pět případů, od roku 1995 do října 2000, tedy za pět let, už třicet. A jistě hodně cizinců záznamu uniká. Snad to povede k ochraně našich hranic, kde se negativní AIDS-test nevyžaduje, jako třeba na Česích cestujících do Ukrajiny. Týž pramen uvádí, že z padesáti zachycených HIV-pozitivních těhotenství se narodilo 33 dětí, z nichž 23 je v pořádku, tři jsou pozitivní a u sedmi konečné posouzení dosud nepadlo. Potěšující je, že za posledních pět let nebyl zjištěn ani jeden případ infekce HIV mezi dárci krve. Ostatní udaná čísla již tak potěšitelná nejsou, ani sdělení hlavního hygienika ČR, že státní dotace na prevenci AIDS stále klesají. Jedním z důsledků je i to, že dosud plně hrazené anonymní testování bude nutno v budoucnosti platit (120 - 150 Kč).

OTEPLOVÁNÍ HROZÍ ZKÁZOU

Již zmíněný naprostý neúspěch *Světové konference o podnebí* vyvolal ve vědeckých kruzích řadu prognostických úvah, jichž obsah budí velké obavy pro dobu dohlednou. Za vše může oteplování atmosféry, tání velkých ledovců a z toho plynoucí stoupání vodních hladin. Na prvý pohled strohá čísla nebudí u laika příliš obav, ale zřejmě jde o problém mnohem složitější, který vidí vědci poněkud jinak než my laici, pro něž stoupanutí mořské hladiny o dva metry znamená pouze, že třeba nadmořská výška Sněžky bude o dva metry nižší.

Tak třeba stoupanutí teploty mořských vod v tropických krajích o 1°C za posledních sto let se nám nezdá znepokojivé, ale vědce alarmuje škodami, které působí na atolových ostrovech, důležitých pro zachování života ve vodě. Ještě méně starostí nám dělá zvýšení teploty zemského prostředí o 0,6°C za dobu celé tzv. průmyslové revoluce, převážně působené pálením uhlí, oleje

a plynů. Hrozivější údaj, i pro neodborníky, je, že za posledních 40 let se tloušťka ledovců v západní Arktické oblasti snížila o 40%. Ale podívejme se (bez vlastního komentáře) na obavy povolaných vědců. Předtím však ještě heslovitě, proč selhala haagská konference. Všeobecně se dává vina Spojeným státům, které jsou beze sporu největším znečišťovatelem prostředí a které odmítly plnit dohodu uzavřenou 1997 v Kjótu, podle níž měly být v letech 2008 až 2012 sníženy celosvětově emise zplodin o 5,2% proti roku 1990. USA prohlásily na haagské konferenci tyto podmínky za nesplnitelné a chtěly si "vykoupit" svůj podíl snížení od států, které žádného omezení nepotřebují (jsou tedy čisté), a navíc chtěly, aby jim bylo započítáno k dobru i množství škodlivin, které zachycují jejich nově vysázené lesy. Evropská unie tento návrh odmítla (jistě právem) s tím, že průmyslové země (tedy hlavně USA) musí snižovat nejvíce, neb jsou největšími znečišťovateli, a také nejbohatší. Navíc vědci snížení emisí o 5,2%, ujednané v Kjótu 1997, pokládají dnes již za minimální a pravděpodobně nedostačující. K stanovisku USA se připojila Kanada, Japonsko, částečně i Rusko a kupodivu i ostrovní, a tedy ohrožená Austrálie.

Prognostické předpovědi vědců jsou kruté, především proto, že se vztahují na dobu nepříjemně dohlednou, většinou na dobu za 50 až 100 let, tedy na dobu, která se může týkat členů rodin, které již dnes s námi na zeměkouli žijí. Podrobněji se věnoval následkům neúspěšné haagské konference Martin Vaněk v Lidových novinách a z jeho práce zde nejdůležitější volně cituji. Táním velkých ledovců stoupne hladina oceánů do roku 2100 o dva metry. Tím zmizí většina obydlených ostrovů, především korálových, a zaniknou celé ostrovní státy (Fidži, Maledivy, Seychely aj.), zatopena budou rozsáhlá pobřežní území, včetně známých velkoměst (New York, Los Angeles, Miami, Hamburg, Amsterdam, Sidney apod.). Za sto let se budou rozprostírat po jižní Evropě ohromné pouště, podobně i na území USA, Ruska a střední Asie. Poušť ohrozí i celé území Austrálie a Jižní Ameriky. Záplavy v severní Evropě, Rusku a v Kanadě budou častější a ničivější, na severu Evropy až o 20%, na severu středního Ruska až o 50%. Vinou nedostatku (pitné) vody a stoupání teploty ovzduší dojde nutně k masové migraci lidí z oblastí nadále neobyvatelných, se všemi následky (spory, války apod.). Mnoho druhů rostlin a živočichů vyhyne, neb se nebudou umět přizpůsobit změnám prostředí.

A jakpak bude u nás doma? Podle prognóz lze očekávat během padesáti let zvýšení průměrné teploty asi o 3°C, nárůst srážek o 10 až 15 procent, častější bouřky a krupobití, a záplavy podobné těm na Moravě v roce 1977 budou jevem zcela obvyklým. Sníh po roce 2080 bude vzácností, pomalu vymizí lyžování (i v Alpách). Ale těšme se, situace v Česku bude lepší než v mnoha jiných státech světa.

Pokud vám z toho, co jsem vybral z tisku, naskakuje husí kůže, tak se uklidněte (či zachovejte paniku), jsou i jiné názory; a nebyla by to věda, kdyby to nebyly názory opačné. Jak dalece vás uklidní, to záleží na vašem svědomí. Tak třeba učení historikové tvrdí, že není pravdou, že minulé desetiletí bylo nejteplejší za posledních tisíc let, neboť mezi 8. a 11. stoletím bylo ještě výrazněji tepleji než dnes. Jak to tehdy měřili, když tři mušketýři tepla, pánové Réaumur, Fahrenheit a Celsius nebyli ještě na světě, nevím, a dosti o přesnosti jejich údajů pochybuji. Prý na to přišli analýzou zkamenělých dřevin ze Severní a Jižní Ameriky. Dokonce prý před dobou ledovou bylo tepleji než dnes a podle zákonů periodicity tedy můžeme spíše očekávat další dobu ledovou. Jiní vědci soudí podle výzkumu mořských sedimentů, že klima severní polokoule se otepluje již asi 450 let, tedy dávno před obviněnými zhoubnými emisemi plynů spalovacích motorů aj.

Slíbil jsem, že to bude bez komentáře, ale přece jen nemohu odolat a alespoň si vrznout. Mne osobně se ty předpokládané katastrofy už netýkají, což je právě ten úhel pohledu, který našim právě žijícím generacím vytýkám. Více mne však pálí něco jiného, něco ze současnosti. Mám takový ohavný dojem, že lidský život u světových magnátů politiky a ekonomie ztrácí zcela na ceně, že jim vůbec nevadí, jestliže někde je zahubena posádka třeba ponorky, nebo nepříznána zhoubná vlastnost určitého masa, z obavy před politickou blamáží nebo ekonomickými ztrátami; nebo řada katastrof podobného původu, jichž jsme byli za posledních pár desetiletí mičentlivými svědky. A že jsou dosud mezi námi lidé, kteří se to vše z nemravného důvodu snaží omluvit,

zakrýt, neb nejde právě o ně, ale mohlo by jít o jejich vliv a moc. Dříve jsme si mysleli, že jen u primitivních kmenů či národů, nebo u mravně zmrzačených ideologií, život lidský neměl cenu. Dnes se snažíme je dohonit, s pomocí stále dokonalejších vybavení, internetů, e-mailů, počítačů, mobilních telefonů a jiných. Nebo je to snad návrat totalitního hesla "dohonit a předhonit" ? Z tohoto směru mám hořko v ústech, vy ne ? Konec emoce.

P.S.: Právě čtu (v půli ledna) velkou výzvu v denním tisku k účasti na diskusním večeru, který svolává provincie Jižní Holandsko, s tematikou "zabezpečení pobřeží před očekávanými změnami vlivem oteplování prostředí v roce 2050". Tedy přece ??

EUTANAZIE, ANO ČI NE ?

Eutanazie, skutek nazývaný též "milosrdná smrt", je starý jako lidstvo samo. A nejen lidstvo, co my víme? A stejně starý je asi spor, zda je to čin oprávněný nebo ne. Nemyslím, jak se k tomu staví různé skupiny, kmeny, národy, náboženství a jeho sekty, a mnoho jiných jednotek, nějakým způsobem vázaných. Mám na mysli niterné přesvědčení, či svědomí, jednoho každého člověka, pouze jeho vlastní, "člověka v jednotném čísle". Tedy **ty** nebo **já**, ale nikoli **my** nebo **oni**. Snad víte nebo cítíte, jak to myslím. Je celkem pochopitelné, že všude, kde vznikaly zákony, setkal se s nimi i čin umožnit nebo přivodit někomu za určitých okolností milosrdnou smrt. Přeskočím nyní několik tisíc let do doby nám bližší.

Různé země či státy mají na eutanazii různíci se názor, téměř všechny se však shodují, že zákon ji nepovoluje. Různý je též postup, jak je s tímto "přestupkem" nakládáno, či jak se stíhá. Tak kupř. ve Španělsku se eutanazie trestá odnětím svobody až na dvacet let, čímž se blíží stanovisku Vatikánu, který eutanazii zásadně nepřipouští. V americkém Oregonu je eutanazie legalizována od roku 1997, pokud ji provádí lékař smrtelnou dávkou barbiturátů. Lékař je téměř všude úzce spjat s prováděním eutanazie, snad pouze s výjimkou Švýcarska, kde může v milosrdné smrti pomáhat i laik. V ostatních zemích byl stav přibližně stejný jako donedávna v Holandsku, a to, že lékař, který provedl eutanazii byl po pečlivém vyšetření okolností sice uznán vinným, ale nebyl stíhán. Jsou ovšem i případy, a ve světovém měřítku jich není málo, kdy bylo eutanazie zneužito, většinou členy rodiny ze zjištěných důvodů. Došlo i k mnoha kriminálním přestupkům, které velmi přispěly k odsouzení eutanazie mezi liem.

Jen namátkou dva příklady, které vzrušily svět v době poslední. Ve Velké Británii byl odsouzen okolím oblíbený lékař dr. Harold Shipman (54) k odnětí svobody patnáctkrát doživotně za "vraždu" patnácti starších osob, většinou žen, které léčil, někdy snad i proti jejich vůli. Při vyšetřování před jeho odsouzením na počátku roku 2000 vyšlo najevo, že má na svědomí asi 300 úmrtí ve svém obvodu, vesměs ze zjištěných důvodů. Zde tedy jako motiv převládá složka kriminální.

Jiný světoznámý je americký patolog dr. Jack Kevorkian (71), který pomohl na onen svět asi 130 lidem, vesměs na jejich přání. Zde nebylo zjištěných důvodů, Kevorkian nabízel své služby dokonce inzeráty, podrobně svou metodu popsal a dokumentoval vlastním videozáznamem. V podstatě šlo o zavedení nitrožilní infuze, do níž si mohl nemocný sám v rozhodném okamžiku přidat jím dodanou směs, která nemocného nejprve uspí a za okamžik pak vstříkne smrtící dávku. Trvalo téměř deset let, než došlo k soudnímu stíhání. Kevorkian doufal, že právě videozáznam pomůže dokázat jeho nevinu, ale soud jej odsoudil do žaláře na dobu minimálně deseti let, bylo možno žádat až 25 let. Zde už začíná spornost tohoto rozsudku, lékař se domníval, že jeho stanovisko je eticky bezúhonné a sám je objektivně dokumentoval.

O eutanazii bylo mnoho napsáno, odborné stati lékařsko-právní, knihy odsuzující i obhajující, důvody etické, mravní, o náboženských nemluvě. Koncem minulého roku 2000 hodila holandská vláda světu rukavici zákonným povolením eutanazie, čímž vzbudila širší rozruch, než asi chtěla. Všude se vynořují kritiky pro i proti následování tohoto rozhodnutí. Jak tedy zaujmout vlastní stanovisko? Spornost problému se legalizací asi nevyřeší, ba možná situaci ještě zkomplikuje.

Je jisté, žádný z důvodů pro nebo proti uplatnění eutanazie se nedá vyjádřit absolutní hodnotou, rozhodnutí vždy zůstane pouze na (objektivní) osobě, již je téměř vždy lékař. Otázkou ovšem zůstává, zda i objektivita může být vždy absolutní, a myslím, že málokdo může na ni s dobrým svědomím odpovědět kladně, lékaře nevyjímaje. Je tedy možno uzákonit něco, co nelze přesně definovat? A ještě důležitější otázka: jsme sami v lidské společnosti dneška natolik vyspělí, aby nám dal zákon oprávnění k něčemu tak významnému, jako je právo na ukončení cizího života, aniž bychom měli jednoznačné směrnice k dispozici? Sám se domnívám, že eutanazie za určitých okolností může být na místě, ale lze tyto okolnosti uzákonit? Myslím, že sotva. A je ještě jedna okolnost na pováženu, nikoliv zanedbatelná.

Legalizace eutanazie poskytuje široké krytí těm, kteří se cítí povoláni ji provádět. Nutno si však uvědomit, že je to zbraň dvojsečná, že poskytne též ochranu a kuráž těm, kteří ji provádí z důvodů jiných, než k jakým byla legalizována. A protože není jednoznačná zákonná indikace, šikovný advokát dokáže ostatní, podobně jako to dokázal před legalizací. Nepokročili jsme tedy daleko.

Pohled do historie, především nedávné, a rozhled po okolí nás neodvratně učí, že většina dobře míněných zákonů a pravidel je vyhlášována především proto, aby bylo co obcházet. A v tom jsou právě Holanďané mistři. Snad v žádné jiné civilizované zemi se neobcházejí dopravní pravidla tak silně, jako právě v Holandsku. Stačí vyjít na ulici či vyjet na silnici. Jízdy na černo ve veřejných dopravních prostředcích jsou městským a státním problémem. Daňové podvody ochuzují stát o miliardy, a tak bychom mohli pokračovat do vyšších hodnot, až bychom se dostali k té eutanazii. Nebo máme snad věřit tomu, že tady se ta virtuozita v obcházení pravidel a zákonů zastaví? V tomto případě se hlásím mezi nevěřící, což ale neznamená, že eutanazii zásadně zavrhuji. Pouze byla uzákoněna v nepravý čas a na nepravém místě.

DO KALENDÁŘE:

NEDELE 8.DUBNA V 15 HODIN ZAHÁJENÍ VÝSTAVY

SOUČASNÉ ČESKÉ UMĚNÍ V EVROPSKÉM KONTEXTU
Ve spolupráci a s podporou velvyslanectví ČR a Českého centra v Den Haagu

ART CENTRE DELFT
Rotterdamseweg 205, tel.: 015-2850114

Představí se Češi tvořící v zahraničí spolu s cizinci
tvořícími v České republice

Mimo jiné:

Andrej Bělocvětov	Ivan Bukovský	Petr Cisařovský
Pedja Djakovič	Ladislav Dydek	Eliška Jilemnická
Ladislav Malinský	Lubomír Pešek	Bořek Šípek

Vladimír Suchánek

Výstavu zahájí velvyslankyně ČR paní Helena Bambasová a výstava bude provázena ukázkou české hudby a malování kraslic

Na odbočce z hlavní ulice (značeno World Art Delft) je prostorné parkoviště
Výstava potrvá do konce června - pátky, soboty, neděle od 13 do 18 hodin
a podle úmluvy, tel.: 015 - 285 01 14

NEZAPOMEŇTE ZAPSAT DO KALENDÁŘE:

Odeslat do 20.května potvrzení účasti na Pozdním odpoledni a divadle dne 9.června 17 hod.
i když se pozvánka technickým dedopatřením někde zatoulá. Více na str. 20.

ZAJÍMAVOSTI Z KULTURY

VYBRAL KOLEKTIV ČESKÉHO CENTRA

Tři české snímky jsou v pěti nejúspěšnějších filmů

Tři domácí snímky se umístily v pěti nejúspěšnějších, které vloni nabídla filmová distribuce do českých kin. Podle údajů Unie filmových distributorů (UFD) zvítězila v konkurenci 164 premiér Troškova Princezna ze mlejna II. V kinech ji zhlédlo 480.719 diváků, kteří v pokladnách nechali téměř 24 miliónů korun. Druzí jsou Ondříčkovi Samotáři s bilancí 441.666 diváků a téměř osmadvaceti milióny korun na tržbách. Pátý skončil Hřebejkův snímek Musíme si pomáhat, jemuž k úspěchu stačilo 243.061 diváků a necelých patnáct miliónů korun. Stotisticovou návštěvnost překročily z domácí tvorby ještě Vorlova Cesta z města (188.250 diváků a přes 14 miliónů korun na tržbách) a Hřebejkovy Pelišky.

V Holešovicích vzniká umělecké a kulturní centrum Meet Factory

Umělecké, kulturní a společenské centrum s názvem Meet Factory by mělo v blízké době vzniknout v bývalé holešovické továrně na šunku. Hlavním záměrem organizátorů v čele se sochařem Davidem Černým je vytvořit mezinárodní pobytový program pro výtvarné umělce. Vedle deseti ateliérů v továrně vzniknou i výstavní prostory, fotografické a filmové studio, kino divadelní sál, internetová kavárna, knihkupectví a prodejna uměleckých děl. Název centra vychází z fonetické podobnosti anglického výrazu pro maso, který zní stejně jako slovo potkat. Meet Factory by měla být především místem setkávání umělců s diváky i místem setkávání různých kultur.

Český ráj je mezi kandidáty na zápis do seznamu památek UNESCO

Skalní města Českého ráje jsou jednou z přírodních památek, které by mohly být v příštích letech zapsány do seznamu světového dědictví Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). O zapsání Českého ráje na seznam evropských kulturních památek usiluje Sdružení Český ráj spolu se správou tamní chráněné oblasti. Kandidaturu podporuje také ministerstvo životního prostředí. Nejcennějšími místy přírodní památky jsou Příhradzské, Hruboskalské a Betlémské skalní město, Klokočské a Prachovské skály a také Maloskalsko. Pokud se vše podaří, bude Český ráj vůbec první přírodní památkou v republice, které se dostane podobného světového uznání.

Své místo na listině světového kulturního dědictví UNESCO získala desátá česká památka, čestný sloup Nejslavnější Trojice v Olomouci.

Národní divadlo uvedlo dvě choreografie Jiřího Kyliána

Taneční ztvárnění Ravelovy opery Dítě a kouzla a Janáčkovy Sinfonietty v choreografickém pojetí světoznámého Jiřího Kyliána má od 21. prosince v repertoáru pražské Národní divadlo. Umělec na tiskové konferenci řekl, že právě Sinfonietta otevřela koncem 70. let Nizozemskému tanečnímu divadlu pod jeho uměleckým vedením dveře do celého světa. 22. prosince převzal Kylián v Praze čestný doktorát Akademie múzických umění a 23. prosince „tanečního Oscara“ v Monaku. Pražský baletní soubor nastudoval Kyliánova díla poprvé v roce 1992. Jeho soubory z Haagu hostovaly v Praze již pětkrát, naposledy loni na jaře s představením Arcimboldo 2000.

Nová expozice na Bertramce je o Mozartovi a Praze

V Muzeu Wolfganga Amadea Mozarta a manželů Duškových v Praze na Bertramce je po 44 letech obnovena expozice. Někdejší zemědělská usedlost, i uprostřed města se zachovanou atmosférou z 18. století, je místem, kde se turisté z celého světa mohou dovědět o Praze Mozartovy doby a o jeho hudebních úspěších u Pražanů.

Faksimile archivních materiálů vycházejí z historických fondů Muzea české hudby, Muzea hlavního města Prahy, Státního ústředního archivu a Národní galerie, ale i regionálních muzeí a oblastních archivů.

Pardubice připravily největší expozici českého skla v ČR

Největší expozicí českého skla v České republice se může od 25. listopadu 2000 pochlubit pardubický zámek. Stálá výstava České sklo zaujímá v historických prostorách zámku plochu 460 metrů čtverečních.

Město Loket otevře v Černé věži Muzeum historie knižní vazby

Světově ojedinělé Muzeum historie knižní vazby otevře v červnu tohoto roku město Loket nad Ohří na Sokolovsku ve zrekonstruované Černé věži. Mezi exponáty budou knižní vazby od doby románské přes gotickou, renesanční až po současnost.

Praha – Evropské město kultury 2000 bilancuje

Co zůstalo po projektu?

Tři nová muzea:

Automuzeum Praga ve Zbuzanech, Muzeum a archiv populární hudby, Kočárovna Ctěnice

Nové stálé expozice:

Expozice umění 19. a 20. století ve Veletržním paláci, Lapidárium barokních soch v Rámové ulici na Starém Městě, Expozice Příběhy materiálu v Uměleckoprůmyslovém muzeu, Barokní Praha v Muzeu hl. m. Prahy, Expozice W.A. Mozarta a manželů Duškových na Bertramce

Rekonstrukce památkových objektů:

Astronomická věž a barokní sál Klementina, Vila Müller, Letohrádek Hvězda, Palácové zahrady pod Pražským hradem

Některé akce Prahy 2000

Mimořádné události:

New York Philharmonic Orchestra jako zvláštní koncert Pražského jara, Hamburský balet Johna Neumaiera, Arcimbollo – evropská premiéra představení Jiřího Kyliána a tři souborů Nederlands Dans Theatre

Nové tradice:

Womad – mezinárodní festival world music, Festival pouličního divadla, Festival Enter Multimediale – mezinárodní předhlídka umění v nových médiích a technologiích, Cena Franze Kafky pro výjimečné literární dílo

Projekty ve veřejném prostoru:

Praha – město na řece, označovaná za nejúspěšnější projekt programu (Lod' bratří Formanů, Vor 2000 aj.), Ponorná socha Vltavy výtvarníka Kurta Gebauera, Výtvarné projekty Davida Černého (Miminka na Žižkovské věži, sochy Anny Chromy na Ovocném trhu aj.)

HEREC - GENTLEMAN EVERY INCH MILAN KOCOUREK

Setmělé hlediště Stavovského divadla. Sám se vzpomínkami na geniálního, vpravdě českého herce. Tíhu prázdného prostoru jeviště náhle vylehčí sporé pracovní světlo. Mdlé stíny klouzají po rozestavených praktikáblech. Evokují jeho jevištní postavy navždy zmizelé v nedozírné hloubce nemilosrdně prošlého času. Pomyslím : jaká to asi byla cesta, jíž musel jít, než dosáhl mety nejvyšší, Národního divadla ?

K divadlu se utkávalo. Rychle sbalit těch několik sporých svršků, kufřík, nepozorovaně se vytrátit, uniknout pozornosti a bolestnému zklamání ustaraných rodičů.

Jen a jen jít za snem - za lákavou chimérou hereckého kumštu. A už jen stát na prknech znamenajících svět !

Syrová realita kočovných společností, vyslovených šmír, drtí ideály a nadšení. Neunikne mu ani náš mladý herec. O kumštu ani řeči. Cedulaření, ponižující a pohrdavá odmítnutí, těch přece proskribovaných. Po úmorné denní práci a večerním představení jen zhltnout zbytky hladových drobtů, krátký, neklidný spánek v zákulisí malých jevišťátek, někdy jen na bednách s kostýmy. Ráno balit, už po kolikáté naložit káru a táhnout se dále, v pohodě či nepohodě, na další štaci. A co zbylo z "dílů", útržby za představení v ředitelské pokladně, těch několik málo šestáků, blahosklonně pohozeno těm zatroleným kandrdasům. Vždyť tak jako tak nic neumějí.

Umění ? Jen starost o naplněný sál. Jde se z role do role, paměť mladých nadšenců bičuje ziskuchtivý ředitel stovkami plytkých rolí.

Je divadlo nemoc ? Ne, je to upsání čertu. Kdo to neprožil, neuvěří.

Náš herec ale dobře ví, že jen tí, jimž je kumšt a divadlo vášní, životním posláním, vydrží, ví, že se plevel nemilosrdně oddělí od zrní. Jeho odhodlání, vydržet stůj co stůj, je posíleno zejména tehdy, když se na jedné štaci, jako deus ex machina, objeví host - vladař ducha - herecký titán Eduard Vojan. Jeho legendární Shylock pozvedl našeho mladého herce k dosud netušeným výšinám. Otrpčně poznává, rovněž tak i později v roli Studenta s Vojanem - Janošikem, kde začíná a vrcholí herecké umění. Jen to je ta pravá cesta k vytoženému cíli !

Byla to tedy ztracená léta pro našeho mladého herce ? Nikoli. Učil se ze života, učil se samostatnosti. Vytrřbil si neomylnou paměť, která mu bude po celý život vydatným pomocníkem. Přiznává, že se celé noci učil, páčil a česal paruky, žchlil šaty a celý den se připravoval na večerní představení. Zkrátka učil se sám, od píky. A už tehdy překvapoval solidností a svědomitostí všechny jeho kolegy.

Kdo by však nezatoužil po stále scéně ? A k tomu ještě v Praze ?

Běs první světové války však přerušil slibně začínající angažmá ve Švandově divadle -

- Intimním divadle. Po válce se však k Intimnímu divadlu vrací rád. "Liebhaber", jedinečný milovník ! Jak by ne ? Vysoký, štíhlý, inteligentního obličejce, měkkého pohledu trochu zasněných očí, nádherný hlas - ženský svět je okouzlen ! Znovu a znovu si vyžaduje jeho jemné výkony v milovníckých rolích.

Ne tak náš herec. Ten je s milovnickou banální povrchností, na výsost nespokojen. Touží po charakterních rolích. Ano, dokonce i šťastnějším kolegům závidí. Právě on, "herec velkých možností v oblasti lyrické mužské erotiky, ale i v karikaturní kresbě charakterizační", jak se dočítáme v letáku Intimního divadla, chce se ponořit do hlubin nitra postav, chce analyzovat jejich duševní pochody, aby je potom přesvědčivě umělecky přetavil. Vojanův stín jej provází. Nic naplat. Herec se sice po třech letech svědomité práce v Intimní divadle ocitá na vysněných Vinohradech, ale nezůstává mu, k jeho velkému zklamání, než opět obléknout kostým milovníků. Režiséri také nic jiného od něho neočekávají. Jen tu a tam se zastaví v epizodních rolích, šaržích.

Co však náhoda nechce ! Ten zpropadený, ospalý, ale mazaný lenoch Osip z Gogolova Revizora - a to jen na záskok v poslední chvíli ! - smetl jedním rázem všechny ty nasládlé milovnické do propadlišť. Osip byl vyslovený hercův triumf ! Dokázal jak velký a rozsáhlý je jeho charakterizační talent .

S krásnými léty, prožitými na vinohradské scéně, se těžce loučí. Jeho již velké a vyzrálé herecké umění jej zákonitě přivádí na scénu Národního divadla. Zprvu si stýská. Dokonce i

uvažuje, že se na Vinohrady vrátí. Ví však, že členství Národního divadla umělecky zavazuje. Je otázkou cti.

Od Osipa ke Galénovi, jehož měl nejraději, v té napjaté těživě mnoha neklidných, bouřlivých a problematických let, dovedl s mistrovskou jistotou zachytit různé podoby lidství. Vykreslil celou plejádu postav, které oživoval dobrotou, ušlechtilostí, kultivovaností, ba noblesností. Ale i též ničemností, přízemní bezcharakterností, slaboštvím. I v těch záporných postavách zaplálo jeho soucitné porozumění s jejich slabostmi, osudem. Tato podivuhodná polarita hereckého projevu není každému dramatickému umělci dána. U našeho herce však svědčí o jeho neobyčejné intuitivní proměnlivosti, o tajemném a nevysvětlitelném mysteriu, kdy herec -tvůrce mizí v postavě a přece je nad ní, a to vše jen sporými vyjadřovacími prostředky : hrou očí, maskou, kterou si umělec vždy sám pečlivě připravoval, kostýmem, charakteristickými pohyby, chůzí. A to vše " aby mu divák uvěřil. " Považoval to za nejtěžší hercův úkol. Svrchovaně se jej zhostil.

Ze zákulisí se počínají trousit herci. Schází se ke zkoušce. Světla proscenia se rozzáří. Stín našeho herce, jeho postav, se zvolna vytrácí. Ocitám se náhle z tmavého hledisk Stavačku v jasné záři dne. Jsem stržen proudem spěchajících lidí, zaujatých svými vysněnými tužbami a denodenními starostmi.

Jak prchavý je ten život dramatické postavy na scéně ! Žije jen tím magickým okamžikem, kdy na vás dýchne a pak navždy zmizí. Napadne mně : vědí snad ještě něco o našem herci, o jeho neopakovatelné jevištní podmanivosti, všichni ti spěchající ? Snad přece jen. Díky filmům, rozhlasovým a televizním záznamům se připomíná svým ojedinělým osobním kouzlem, shovívavou, dobrotivou laskavostí všech těch korektních pánů profesorů, farářů, starostů, lékařů, i bonvivánů, drobných lidových postavíček.

" Hrát divadlo je krásná věc, ale být udivadla je k zbláznění ", to vše znal náš herec od svých " kandraských " let . Závist, pomlvy, intriky, bohémský život ? Ne, to nebyl jeho svět. Milují vás dokonce herci, a to už je co říct ! - slýchal. Byl tím nejpoctivějším a nejčestnějším . Neměl nepřátel.

Na divadle a na ulici - to byli dva docela jiní lidé. Představení se skončilo. Opona padá, potlesk bouří, utichá. Jen být opět sám, jen sám s dlouhým mlčením, v přírodě, s hudbou, ve svém soukromí. Žije v šťastném manželství s vzácnou ženou, umělkyní, jež mu byla po celý život bezpečnou oporou.

Vytvořil si jakýsi morální kodex, který již od mládí prosazoval a podle něhož si také určoval svůj vlastní vztah k lidem. " S hlediska vyššího principu. " Měl mnoho z vojanovské aristokratičnosti , podobně i jako ten jeden z těch největších , Karel Höger . Právem se vyznal našemu herci, " že v soukromí je člověkem k zbožňování, svým nádherným optimistickým postojem k životu, svou bezpečnou vyrovnanou moudrostí " . Pokračuje obdivně dále, " že se nebojí vystoupit i proti vrchnosti k obraně uražených a ponižovaných. "

Dovedl být i nedůtklivý, hněvivý. Byly to jen řídké výbuchy " olympského velkého hněvu", až k nepřičetnosti, když se setkal s hulvátstvím, nepoctivostí, šlendriánctvím, když byl pobouřen křivdou, urážkou někoho z jeho okolí .

" Nic nemusím , " říkával. Ať již chtěl či nechtěl, opak byl pravdou. Musel svým úchvatným uměním, svými ušlechtilými vlastnostmi splnit vlastní životní poslání, aby , jak napsal Karel Höger, " rozdal víc krásy všem potřebným, co mají často všední den. "

Říkávalo se mu Smolíček.

Ano, byl to František Smolík, bohem nadaný herec, krásný člověk, gentleman every inch.

(Narozen v Praze, 23. ledna 1891).

NEZAPOMNĚLI JSTE ODESLAT VČAS POTVRZENÍ

vaši účastí na Pozdním odpolední a divadle dne 9.června v 17.hodin? Nedostali jste pozvánku?
Nevadí, množí se technická nedopatření, budete vítáni i s vašimi přáteli !

ZURKINOVA LEKCE

LADISLAV PFLIMPFL

Na tento klavírní koncert vlastně přišla většina lidí ze zvědavosti. O mladém Zurkinovi ve městě doposud nikdo neslyšel a rozhodně jej tedy neprovázela pověst proslaveného virtuosa. Nakonec, z programu ani nešlo vyčíst, co bude klavírista hrát, protože tam bylo docela záhadně uvedeno: Ivan Zurkin - Hudba. Zurkinova hudba? Jaké bude provedení neznámé skladby stejně záhadným autorem i interpretem v jedné osobě? Sál se docela zaplnil a když pohasla světla, napětí a zvědavost se zdály téměř hmatatelné. Zurkin vyšel na podium rychlým krokem, krátce se uklonil, sedl si ke křidlu a začal hrát.

Vybral si prostinkou lidovou píseň, kterou všichni dobře znali. Několikrát ji zahrál a pak, jako malé školáčky, chytl obecenstvo za ruku a ukázal, tohle, vážení, tohle je hudební estetika renesance a písnička by v té době zněla asi takhle. V té chvíli zasvěcené publikum pochopilo, že klavírista se rozhodl provést přítomné dějinami hudby. Půl století vývoje v ne více než půldruhé hodině. Jednohlas a intervaly svázané přísnými pravidly proměnily lidový nápěv v chorál a tu doposud nejsvětější hudbu zahalily do duchovního kabátu. Jakoby najednou chrámová atmosféra a vůně svíci naplnily malý koncertní sál. Pak se jako Adam z Evy zrodil druhý hlas, proplétal se s prvním a jak prostá melodie lidové písničky prošla řadou proměn, z prostého nápěvu se stal tematický materiál kontrapunktických variací. Barokní kompoziční technika zpočátku vpředla píseň do přísně strukturované matematiky kontrapunktu, kdy se téma přelévало z hlasu do hlasu, jednotlivé vrstvy se překrývaly a z pevných základů se stávala nádherně vystavěná katedrála geniálně fugově vrstvených hlasů, které zároveň vedly střídavě hlavní melodii a navzájem doplňovaly logiku harmonických funkcí.

Pak se najednou hudba prosvětliла hravostí jednoduchých rytmických figur. Závažnost a působivost barokní techniky nahradilo drobné zdobení melodie a čitelná periodičita hudební formy. Původní nápěv se rozběhl do mnoha běhavých stupnic, melodie tančila chvíli menuet, pak zase bagatelu a se zavřenýma očima byly vidět kočáry jedoucí na plesy a operní představení, bílé paruky dvořanů, mezi jejichž privilegia a známku patřičného postavení patřila dvorní kapela s kapelníkem. Zurkin hrál právě s takovou noblesou, se zavřenýma očima, uvolněně a nesmírně jistě. Jednoduchá harmonie a drobné rytmické hodnoty s následující kantilénou volných částí vyrůstaly v celek sonátové formy. Strukturovanost harmonie a kontrapunktu baroka nahradila jednoduchost a nadřazenost formy. Ta jakoby určovala chvíli vlastní obsah, který bez vnitřního programu poslušně držel stanovený prostor pro formální invenci, jako když vlak zahýbá jenom tolik, co mu k obzoru rovné koleje dovolí.

Klasicistní manýra ale brzo ustoupila volnosti a původně lidová píseň se teď nadýchla k romantické zasněnosti, rozvláčná gesta a mnohem barevnější harmonie vykouzly z jednoduché melodie zamilovanou kantilénu. Rozložené akordy si podávala levá ruka s pravou, rytmus splynul s harmonií v nástroj, sloužící čistým hudebním emocím. V publiku zašumělo, jak nově a uvolněně najednou zněla hudba, pomalu mizící v impresích a náčrtech impresionistických zvukových ploch. Lidé v obecenstvu zavírali oči a nechávali hudbu malovat v jejich představivosti. Jen jakoby v dáli se mlhavě připomínala původní píseň a nebyla nepodobně rozmazaná jak letným náznakem rozkvetlé Monetovy Lekniny.

V tu chvíli se ukázala síla a krása hudební imprese – kdyby se všichni dívali na Monetovo plátno, dojem by byl okamžitý, protože výtvarné umění snadno dokáže oslovit v prvním momentu a diváci by vnímali celek v jeden jediný okamžik. Jenže hudba se podhaluje pomalu a ukazuje svoji tvář postupně, skladba má svůj řád, poslouchat hudební dílo znamená podstoupit celý proces, do detailů prožít cestu, kterou načrtl autor. Původní dojem

z prvních tónů skladby se ztratí v dojmech z celku a závěr skladby ovlivní pocit a zážitek z každého jejího okamžiku. Tak jako dojem, který zůstane na závěr Haydnovy symfonie č. 45 fis-moll. Jak symfonie po erupci a bouři energie rychlé části zvolní a na konci poslední věty hudebníci postupně opouštějí podium, zhasínajíc svíčky, které osvětlují notový pult. Jak to ticho křičí před bouří potlesku, a tma bije do očí, když poslední hudebník dohraje, tiše zavře noty, sfoukne svíčku a odchází...

Kde jinde může autor vyprávět příběh, rozesmát vás, rozplakat a pak říct poslední slovo, dát skladbě pointu a napsat tečku? Napsat román? Jenže, román má svého hrdinu a padoucha neměně vepsaného do stránek jako divadelní hra má vždy svého Cyrana, kterého snad jen režie převléká do barevných kostýmů. Hudba je ale příběh, vyprávěný pro každého zvlášť, po každé jinak a jenom vy nebo já jsme režisérem, hrdinou nebo tím, kdo se dívá, kdo poslouchá. Těžko říct, kde výrazněji než v hudbě se v umění promítla v nejjemnějších nuancích zachycená doba, lidé, jejich každodenní estetika.

Zurkin byl znamenitý vypravěč - jak impresionisté postupně ztráceli iluze a sebezničující sílu, klavírista lehce vlétl po klávesách do běhů a akordických ploch a kdysi původně lidová píseň nabrala těžkou výzbroj romantiků přelomu století. V té chvíli bylo slyšet, kolik zvuku může klavír svému klavíristovi dát nebo spíše kolik jej dokáže klavírista dát svému křídlu. Programní náladovost, popisnost a bezbřehá zvukovost byla určujícím znakem pozdně romantické éry a v písni bylo cítit večer, bouři, tanec i zpěv. Koncert gradoval a pak, v jednu ohromující chvíli, se pak náhle celá vypjatá masa tónů zřítíla do změti vojenských rytmů, dodekafonií a úzké harmonie. Hudba vstoupila do přelomu poloviny dvacátého století a právě tady se zlomila klasická škola harmonie, která byla doposud jedinou pevnou osou vývoje.

Posluchači v sále sledovali bez dechu obraz doby, jak ho Zurkin jediným šmahem načrtl. Sledovali, jak jeho hudba prošla v momentu vlivem dodekafonické a minimalistické školy a moderní hudební prostředky změnil její výraz a obsahovou výpověď k nepoznání. Teprve teď se jich několik zamračilo, jak naléhavost a rychlost doby, odrážejíc se v hudbě, nabrala na strojovosti a jakoby mechanickém kódování. Zurkin ani v nejmenším nástroj nešetřil a když už se zdálo, že svou pouť dovedl k současnosti a hudba doslova exploduje pod náparem jakoby bezradných hlasů a protichůdných tendencí, vlétl do změti tónů paprsek světla. Jako zdálky se vracející poutník se objevila veselá tvář původní písničky. Jak se Zurkin usmál, mávnutím kouzelného proutku se hlasy vrátily na svá místa, rytmus chytil pevný tep a prostá lidová melodie pohladila zjitřené smysly všech posluchačů.

Najednou Zurkin skončil, vstal a stejně rychle, jako přišel, odešel do zákulisí sálu. Jeho pouť časem skončila a diváci marně aplaudovali pro přírůstek. Zurkin se jen krátce objevil na okraji pódia, uklonil se a podruhé už nevyšel. Nikdo už o něm od té doby ve městě neslyšel, ale stejně tak nikdo z přítomných nikdy nezapomněl na jeho lekci. Na krásu jednoduchosti, na tu úlevu a poznání jak bohatá se na konci zdála původně tak prostá píseň, na Zurkinovu hudbu.

19. ledna 2001 zemřel v rodném Česku pan **Jiří Kurdiovski**, který dlouho působil v hudebním tělese Opera Forum Filharmonisch v Enschede, kde si získal mnoho přátel. Jako na slovo vzatý odborník světové operní tvorby spolupracoval s četnými hudebními spolky v kraji, kde bude citelně postrádán. Smutnou zprávu podává Hana Psegrodská, Oldenzaal.

VIDĚLI JSME OTESÁNKA

BOŘIVOJ DVOŘÁČEK

Švankmajera a jeho paní na festivalech v Rotterdamu už známe. On režíruje, ona připravuje a obléká loutky. Výstava v muzeu Chabot v Rotterdamu potvrzuje jejich výtvarný umělecký základ.

Technicky je film dokonale zpracován a děj měl spád, který u českých filmů poslední doby často marně hledáme. Námět je aktuální: bezmezná touha mít děti u manželů, kteří je z anatomických důvodů mít nemohou. Vzpomeňme jen na současné soudní procesy, které probíhají ve Velké Británii. Toužící manželé vidí batolata ve všem: i v kádi na kapry na předvánočním trhu. Holanďané asi tento příměr nepochopí – vánoční kapry neznají. Manželka se uspokojuje s tím, že prožívá těhotenskou dobu s různě naplněnými polštáři v sukni a manžel jí chce udělat radost, přinese jí pařez poraženého stromou, který přitesá, aby měl jako ruce a nohy. Tak vzniká Otesánek, který v postýlce ožívuje, nechá se kojit a pak i krmit. Má hlad – naplněné tašky, co oba rodiče denně přinášejí, nestačí. Sní za jejich nepřítomnosti kočku a pak listonoše, který náhodou vnikne do bytu. Stejný osud postihne i sociální pracovníci, která přijde vyšetřovat, jak to s tím jejich dítětem je, protože sousedi jsou znepokojeni. Maminka vše omlouvá, vždyť je to naše dítě. Tatínek je tvrdší a tak přes odpor maminky Otesánka odnese v pytli do sklepa a zavře ho v bedně. Ale sousedé mají dcerku, řekněme, že je jí 13, abychom pochopili její zájem o plánování rodiny apod. Ta od začátku podezírá rodiče s Otesánkem z nekalosti – a nakonec objeví pohádkovou knihu K. J. Erbena, kde je zpracován příběh Otesánka od začátku do konce. A skutečně všechno probíhá podle pohádky. Dcerka objeví Otesánka v bedně ve sklepě, kam ho tatínek zavřel, aby hladu zahynul. I je jí ho líto a chodí ho krmit. Když zásoby doma už nestačí a hrozí prozrazením, obětuje Otesánkovi starého pensistu v domě. Když to tatínek zjistí a vypůjčí si motorovou pilu, aby Otesánka rozřezal, zmizí a zbyde po něm jen pila, kterou dcerka vrátí svému otci, který ji zapůjčil. A všechno probíhá jako v Erbenově pohádce. Otesánek sežere i maminku – zbývá záhon zelí, které si domovnice pěstuje u sklepa, ve kterém je Otesánek vězněn. Erbenův Otesánek na konci pohádky sežere pole zelných hlávek a je proto motykou rozkopnut a zabit rozzlobenou selkou. I tady domovnice se rozzlobí a jde na Otesánka s motykou – hořčička se děsí a lituje ho – zde film končí. Někdo z diváků se v diskusi ptal, proč film neukazuje úplný konec – Švankmajer odpověděl, že to si každý musí domyslet po svém, tak filmová díla častěji končí.

Vcelku lze říci, že film byl rozmarným hororem. Byl promítán v rotterdamském biografu Luxor, který je na počet sedadel největší a ačkoliv to bylo v sobotu odpoledne, žádné prázdné místo nezbylo. Diváci se během promítání několikrát upřímně zasmáli a na konci film odměnili živým potleskem. Má proto naději na stejný úspěch i mimo festival? Dnešní mladá generace se ráda dívá na filmy, hýřící hororem. My staří nad tím pokyvujeme hlavou a moralizujeme: kam to ti mládí spějí? Ve svém mládí jsme žili z pohádek. A nebyly ty pohádky také samý horor? Kouzelníci, kteří zaklínali, králové, kteří popravovali ty, co neuhádli hádanku (až na našeho Honzu), draci, co požírali nevinné panny. Snad to bylo jiné jen v tom, že všichni ti zloduchové byli na papíře a mizeli v zavřené knize. Dnešní horor vyvěrá z kompjutrů a ty má každý hnedle doma a i dítě je umí samo aktivovat.

Ale v každém případě musíme panu Švankmajerovi a jeho uměleckému pracovnímu kolektivu gratulovat a těšit se na další setkání, třeba už na příštím filmovém festivalu.

Anglické titulky byly výstižné, jen jméno Otesánek by zasloužilo výstižnější překlad. Znáte je?

Monet Lautrecegas

HITLER, PICASSO A JEJICH PADĚLATEL

LADISLAV MALINSKÝ

Kdesi ke konci loňského roku proběhla celkem nepozorovaně zahraničním tiskem zpráva, že ve Stuttgartu zemřel ve svých dvašedesáti letech Konrad KUJAU. Dnes již málokdo ví, kdo to byl, i když byl jednou z nejrozpornějších osob dvacátého století. Jaké bylo jeho původní povolání nevím, ale do povolání dobrodruha neměl daleko. Řekl bych, že byl profesionální padělatel v sektoru umění a oblastech přílehlých. Jelikož jsem před lety sbíral materiál k zamýšlené širší práci o padělcích v umění výtvarném (kterou už asi nestvořím, neb mi do toho přišly Listy), vím o panu Kujauovi trochu víc a snad to stojí za stručnou zmínku.

Klee Kujau, jak řečeno byl padělatelem, ale byli a jsou lepší, než byl on, má na svědomí několik van Goghů, Monnetů a jiných jejich současníků, které však nemohly odolat moderním zkouškám pravosti. Kujau se ale proslavil začátkem let osmdesátých, kdy velmi šikovně a věrohodnou oklikou nechal proláknout, že vlastní několik Hitlerových akvarelů, které pravděpodobně byly jeho vlastní produkci. Tehdejší experti ale potvrdili jejich pravost, což podnítilo Kujaua k další padělatelské činnosti. Nejdříve začal s dílem, které mělo představovat akt Evy Braunové, a když viděl zájem o hitlerovskou tematiku, přišel s nálezem Hitlerova vlastní rukou psaného deníku, celkem asi dvacet sešitů. O tom se dověděl redaktor časopisu Stern Gerd Heideman a nabídl Kujauovi za deník dva miliony marek. Nakonec se dohodli na obnosu asi třikrát vyšším a povolání experti spolu s redakcí Sternu oslavovali největší nález tohoto století. Historie skončila za pár týdnů tak, jak jinak ani skončit nemohla: moderní věda má již dlouho dostatek metodických zkoušek k odhalení podvrhů, a tak "největší nález století" putoval mezi padělky a Konrad Kujau na tři roky za mříže.

Bunna BRAQUE matise

Kujau si sice tři roky odseděl, ale na popularitě mu to spíše přidalo než ubralo. Jeho dobrodružství byla zfilmována, pokoušel se dokonce o vlastní partaj (Deutsche Demokratische Volkspartei) a zařídil si vlastní, dobře prosperující galerii. Není těžké uhodnout, co v ní prodával. Především kopie slavných mistrů, zvláště pak svého oblíbeného Picassa, které však nyní z bezpečnostních důvodů podepisoval svým jménem. Pochopitelně Kujau byl trnem v očích těch, kdo mu tehdy tak nezapomenutelně naletěli s Hitlerovými deníky, tedy především v očích expertů a žurnalistů. Viděl jsem kdysi jeden z jejich marných pokusů o pomstu, kdy mu chtěli dokázat, že ony jinak velmi dobré kopie si nechává od někoho dělat, aniž by měl sám potřebnou zručnost a malířskou techniku. Při jednom televizním rozhovoru zaskočili Kujaua otázkou, zda by chtěl Picassa napodobit před kamerou, a když se nechal umluvit přivezli mu nečekaně celý stůl malířských potřeb, barev a štětců a očekávali jeho rozpaky a selhání. Jenže i tentokrát se Kujau nedal zatlačit do defenzivy. Vybral si čtvrtky papíru, vhodný štětec a černou tuš a začal zcela bez rozmyšlení malovat Picassovy motivy toreadorů a španělské koridy. A skutečně k nerozeznání od podobných motivů na proslulé červené keramice Pabla Picassa.

Opět pro jistotu a jako ochranu před zneužitím neopoměl připojit svůj podpis.

magritte B Renoir Picasso Vincent v.r.

ZA PAVLEM ŠORMEM (1.5.1935 - 30.12.2000)

Přátelům Nizozemských listů ho nemusíme představovat, čtenářům ještě méně. Všichni známe jeho častá vystoupení na akcích české skupiny v Holandsku a na jeho radostné příspěvky v Listech. Bude nám všem chybět a bohatá účast na jeho pohřbu byla důstojným oceněním umělecké činnosti ušlechtilého člověka.

REDAKCE NL

CARUSO PROTI TŘEM TENORŮM

Na Dnu Nizozemských listů v červnu minulého roku jsem namísto obvyklé "hudební vložky" položil přítomným dvěma hudebním expertům několik otázek k objasnění některých jevů, které nám hudebním laikům nejsou tak zcela jasné. Pavla Šorma jsem se tázal, zda nám může říci, jak je to s lidským zpěvním hlasem, zda se také časem vyvíjí, jako třeba rychlost běhu, a zda by slavný tenor Enrico Caruso zpíval dnes ještě lépe a dokonaleji, kdyby měl před sebou moderní mikrofon a za sebou soustavu moderní akustické aparatury, a naopak, zda by dnešní třeba Placido Domingo byl tak dokonalý a výborný jako byl Caruso, kdyby tyto pomůcky kolem sebe neměl. Pavel Šorm, pohotový jako vždy, i když nebyl předem upozorněn a tedy zaskočen, se zhostil odpovědi po svém a uzavřel asi tak, že Caruso by mezi těmi slavnými zpěváky dneška, především ve srovnání s produktivním triem Pavarotti - Domingo - Carreras, určitě čestně obstál. Asi za půl roku po tom, na sklonku minulého roku, se provalila tiskem pod palcovými titulky *Podvod operních zpěváků* aféra čerpajících v Německu vydané knihy *Tři tenorové a jeden soprán*, kterou napsala Elisa Zeller Mayer, povoláním hudební agent(ka). Obsah knihy by se dal shrnout v jedinou větu, že "slavné hlasy v dnešní době pocházejí více z magnetofonových pásek než z hrdel zpěváků". A říká přímo, že vystoupení "tří tenorů" bylo od počátku více demonstrací reprodukční techniky nežli zpěvu. Dokonce i technický slovník byl obohacen o název *aural enhancement, hlasová výpomoc*.

V nahrávacích studiích podobné muzikální úpravy nejsou již dlouho vzácností, ale na koncertních podíích a v astronomickém vstupním naplněných sálech přecejzen publikum by si zasloužilo více upřímnosti. Z tisku se pak dovídáme, jak to vypadá ve skutečnosti. Zěváci mají v zásobě pásky, které nazpívali ve svých dobrých časech a v perfektní kondici, a které pak mohou, díky nepředstavitelně vyspělé zvukové technice, použít jako "pojistku" nebo náhradu v dobách méně šťastných nebo v údobí hlasové únavy. Pro dnešní audiotekniku není problémem nížeji zpívanou notu nahradit, resp. zdvihnout na žádanou výšku a tam ji podle potřeby libovolně dlouho "podržet". Andrea Bocelliho čtrnáctivteřinové vysoké Cé na nahrávce z Verdiho oper je též obviňováno z "cizí pomoci", takže se třeba dočkáme výšek "držených" ještě déle.

To vše dává za pravdu interpretaci odpovědi Pavla Šorma, že Caruso by čestně v dnešní konkurenci obstál. Zejména uvážíme-li, že dnešní zpěváci mají možnost výkonné minimikrofony, menší než jeden centimetr v průměru, schovat nepozorovaně v záhybech šatů nebo i ve vlasech, a v zákulisí nebo ve studiu mají k dispozici celý štáb zvukotechniků a jejich "strojovnu", zatímco Caruso a ostatní před naší dobou byli nuceni zpívat do obyčejné trouby ve studiu, nebo bez mikrofonů před mnohatisícovým davem obecnstva.

Takže s tím "klobouk dolů před . . ." a "standing ovations" můžeme začít trochu šetřit. Ostatně je na čase.

L. MALINSKÝ

20.000 REPRÍZ ZA PADESÁT LET

Jde ovšem o divadelní hru *Past na myši*, kterou ve formě rozhlasové hry napsala Agatha Christie v roce 1947 pod názvem *Tři slepé myšky (Three Blind Mice)*. V roce 1952 se hra v divadelní úpravě přestěhovala na scénu, kde pod názvem *The Mousetrap* je dosud. V polovině prosince 2000 se dočkala dvacetitisícáté reprízy v divadle Sv. Martina v londýnském West-Endu a nezdá se, že by se jí chtělo odstěhovat se do divadelního archivu. Jen ve West-Endu ji shlédlo přes deset milionů diváků, na scéně se vystřídalo 318 herců a 151 náhradníků, hra byla přeložena do 24 jazyků a provozována ve 44 zemích. Největšímu držiteli autorských práv, jímž je vnuk paní

Christie, vynesla hra přes sto milionů guldenů (cca 1600 milionů Kč), zatímco dva producenti, kteří zakoupili filmovací právo v roce 1956 za deset tisíc (tehdejších) liber s podmínkou, že smějí hru sfilmovat až po poslední divadelní repríze, se uskutečnění svého práva nedočkali a vymřeli. Záhadná vražda, která je ústředním motivem na jevišti, váže podle divadelních kritiků i jinou záhadu, která zůstává neodhalena: proč tato hra, která rozhodně není z nejlepších z dílny paní Christie, poutá už půl století nepřetržitý zájem publika, když jak výprava, tak i styl tehdejších detektivek a hlavně dialogů, je archaický a místy budí spíše shovívavý úsměv než napětí. Režisér David Turner (režuruje tuto hru posledních třináct let) říká, že hra poběží tak dlouho, jak dlouho budou chodit diváci.

L. M.

KNIHA ROKU 2000

Bylo mým zvykem referovat v NL o každoroční anketě Lidových novin o nejlepší knihu minulého roku. Zpočátku pro její zajímavost, později ze setrvačnosti. Proč tak činím i letos přesně nevím, neb anketa prodělává jakousi krizi a v té formě je pro intelektuální Lidovky slabá. Snad se z krize opět dostane ven, bylo by si to přát. Ale posuďte sami.

Obesláno bylo 350 osobností pro redakci LN zajímavých, z nichž 227 vůbec nereagovali, což jsou téměř dvě třetiny, tři odpověděli samozvaně, čímž uzavřeli počet respondentů na mizivých 126. Naskytá se otázka, zda 126 osob může vůbec rozhodovat o nejlepší české knize roku. Domnívám se že ne. Bylo možno hlasovat ve dvou skupinách: A) původní česká kniha, B) cizí, přeložená nebo i dosud nepřeložená kniha.

Ve skupině A získal prvenství *Lexikon české literatury 3/I,II (nakl. Academia)*, a to počtem šesti hlasů. O druhé až páté místo se dělí *Petr Kabeš: Kámen ze srdce (Atlantis)*, *Pavel Kosatík: Ferdinand Peroutka, pozdější život (Paseka)*, *Karel Šrp: Toyen (Argo + GHMP)* a *Pavel Šrut: Brožované básně (Torst)*. Každá kniha získala po 4 hlasech (!).

Ve skupině B byl rozdíl i počet hlasů ještě menší. Sbirka z čínštiny přeložených starých básní *Tři nadání (Mladá Fronta)* získala celých 5 hlasů a o druhé a třetí místo se dělí *Heinrich Böll: Skupinový snímek s dámou (MF)* a *Albert Camus: Zápisky III. (MF)*, obě knihy dobré pro 4 hlasy.

Domníváte-li se, že tyto výsledky s velkými chybami malých čísel mohou být směřodatné, budiž po vašem. Domníváte-li se se mnou, že tomu tak není, pak přísluší těmto řádkům pouze účel informativní.

L. M.

ČESKÁ REMOSKA V BRITÁNII

Téměř padesát let starý český výrobek dobývá britské ostrovy. Po robotu by se remoska mohla stát dalším slovem, kterým čeština obohatila angličtinu. O to, že remoska pronikla do Velké Británie, se zasloužila paní Milena Grenfell-Bainesová, rodačka z Čech, která žije již 60 let v Manchesteru. Loni náhodou objevila remosku v jednom pražském obchodě a ihned si jednu zakoupila. Velmi ji překvapilo, že se tato praktická přenosná elektrická trouba nikdy za kanálem neprodávala. Paní Milena nelenila a ihned se pustila do práce. Zavolala přímo výrobci do Frenštátu, proč se tak báječný a skvělý výrobek nevyváží na anglický trh. Jednatel firmy pan Jiří Blažek jí odpověděl, že by byl velmi rád, ale bez znalosti britského trhu a pomoci to nepůjde, neboť do Anglie dosud nevyvezli jediný kus. Lady Milena (jinak jí teď ve frenštátské firmě nikdo neřekne) vzala věc do svých rukou a dokázala, co se manažerům a obchodním zástupcům nepodařilo za ani mnohem delší dobu. Nabídla remosku svým přátelům, upekla v ní maso svému řezníkovi, obešla spousty důležitých lidí, včetně úředníků z velvyslanectví a připravila jim v remosce nejrůznější pokrmy. Překládá do angličtiny české recepty a přidává své tipy na nejoblíbenější jídla. Její zásluhou je remoska na titulní straně katalogu jedné velké anglické zasilatelské služby. Zájem o remosky je veliký, do konce dubna má výrobce dodat do Anglie na pět tisíc remosek. „Není lehké přesvědčit obchodníky ve světě, že výrobek ze střední Evropy, který nenese logo nějaké známé značky, může být kvalitní,“ řekl Blažek. Remoska přitom loni investovala nemalý obnos do speciální teflonovací linky, takže nádoby remosky mají povrchovou úpravu s certifikátem francouzského majitele patentu na výrobu teflonu, firmy Du Pont.

H. SCHENKOVÁ

CENA PRO MÜLLEROVU VILU

Dne 25.ledna 2001 se uskutečnila v Den Haagu tisková konference organizace „Europa Nostra“, která se zabývá udržováním evropského kulturního dědictví a péčí o něj. Výjimečnost zastoupení České republiky spočívala v ocenění rekonstrukce Loosovy, resp. Müllerovy vily (viz NL 3/2000) a poskytnutí dotace na renovaci sgrafit na zámku Nelahozeves. Zámku bude poskytnuta dotace z prostředků Evropské unie a Americké společnosti na ochranu kulturního dědictví. Objekt odpovídá požadovaným kritériím, aby se jednalo o projekt obnovy nebo zachování kulturní (architektonické) památky ve vlastnictví soukromé osoby. Oficiální předání cen se bude konat 30.března 2001 na radnici v Maastrichtu a ceny bude předávat prezident nadace dánský princ Hendrik.

J. ČÍŽEK

MOŽNÝ PŮVOD KNEDLÍKŮ

O tom, že v lidském životě jídlo a sex znamenají dvě důležité hnací síly, že jsou to absolutní podmínky k přežití lidstva, že není náhodou, že už tradičně velice vytríbená kultura stravování, která se dá nalézt ve Francii nebo v Itálii, v zemích, které byly oceňovány svou kulturou lásky a jejich milovníky, vůbec nechci psát.

Ale chci se zmínit o článku, který jsem četla v Nieuwe Revue, kde se píše o jídle, které jedli Římané v době narození Krista. Jen nevím, jestli to bylo v Palestině nebo ne. Ale recept tohoto jídla Vám napíši.

30 kusů švestkových – datlových – hroznových knedljachů

Smichejte 100 gramů prosáté mouky, 200 gramů suché bramborové kaše (asi ze třech středně velkých brambor), 1 celé vejce, 1 žloutek, špetku soli, 1,5 polévkové lžíce másla a 10 polévkových lžic vody v jemné těsto. Poprašte si vál moukou. Vyválejte těsto na 0,5 cm silnou placku a vykrojte 30 čtverečků. Na každých deset čtverečků položte vypeckovanou (ale ještě intaktní) švestku, na ještě deset plátků vypeckovanou datli a na zbývajících deset plátků velkou kuličku hroznového vína. U každého kousku ovoce těsto trochu navlhčete a obalte těstem ovoce tak, aby bylo ovoce úplně zakryto. Pomoučenýma rukama uválejte kuličku. Vařte kuličky asi 8 minut v hojném množství vařící vody. Cedníčkem je vyjměte z vody a nechte je odkapat. A obalte je v moučkovém cukru s umletým mákem. (Poměr 4 díly cukru a 1 díl máku). Postříkejte je lehce rozpuštěným husím sádlem. Velice chutné jsou k tomu kousky nouga *... Slovník říká nugát, ale my to známe z dřívějšíka jako turecký med.

Jistě se ptáte, proč jsem uvedla svůj článek povídáním o erotice a gastronomii. Hned na to odpovím, v receptu píše dále: „Ostatně, když švestkový knedljach rozříznete ostrým nožem, tak bude každému hned jasné, proč se některá jídla srovnávají s erotickými částmi lidského těla. Lahodné!“

Nechci ze sebe dělat někoho, kdo se o pikantnosti vůbec nezajímá, ale místo těch erotických povídaček mne zaujalo slovo knedljach. A nebyla bych to já, abych se zvědavě nepodívala do etymologického slovníku, kde jsem se dočetla: „Knedlík – kárano od Husa: hodni by byli mrskánie ..., jenž mluvie odpoly česky a odpoly německy, říekajíc knedlík za šíšku“. [Moravsky a slovensky lidově knedla, slovensky spisovně knedľa . Polsky knedel, knydel. Jihoněmecky knödel]. Jiný slovník mne poučil, že knedlík je moučné jídlo zpravidla kulatého tvaru. A proto si myslím, že švestkový knedlík, ať eroticky zabarven nebo nikoli pochází od slova knedljach.

L.van DIJK

ČESKÉ CENTRUM INFORMUJE JAROSLAV KANTŮREK

Nejvýznamnější kulturní událostí začátku nového roku byl určitě jubilejní 30. ročník Mezinárodního filmového festivalu v Rotterdamu. Ředitel festivalu Simon Field se již před delší dobou rozhodl, že bude iniciovat u příležitosti nizozemské premiéry nového celovečerního filmu Otesánek svého oblíbeného filmového tvůrce Jana Švankmajera uspořádání výstavy, která by se vázala k jeho filmům. Z původního záměru se díky iniciativě několika filmových osobností a za významného přispění velvyslanectví, Českého centra, ČSA a dalších sponzorů podařilo uspořádat ojedinělou retrospektivní výstavu z díla Evy a Jana Švankmajerových, jejíž zahájení se stalo velkou událostí festivalu. Výstavu tvoří obrazy, plastiky, artefakty z jednotlivých filmů, koláže i grafické listy – dílo odrážející surrealistické ladění, osobitý humor i atmosféru nejznámějších Švankmajerových filmů. Výstava je umístěna ve třech poschodích Chabotova muzea, překrásné vily z 30. let, která je sama o sobě unikátní exponát rotterdamského Museumparku. Výstavu, která se stala součástí akce Rotterdam – Evropské město kultury 2001, je možno navštívit až do 25. března. (Chabot Museum, Museumpark 11, Tel. 010-436 37 13).

V únoru se zúčastnil Chopinova festivalu v Groningenu teprve čtrnáctiletý nadějný pianista Lukáš Vondráček, který přijel do Nizozemska na pozvání nadace Young Pianist Foundation, která podporuje nadějně pianisty z celého světa a jejímž patronem je Vladimír Ashkenazy. Ten si mladého umělce již před časem všiml a plánuje s ním další spolupráci, mimo jiné koncert s Českou filharmonií na festivalu Pražské jaro. Českému velvyslanectví se ve spolupráci s našim centrem podařilo uspořádat také recitál v Haagu, na který byli pozváni především zástupci uměleckých agentur, nadací a dalších kulturních institucí včetně zástupců hudebních vydavatelství. Pro všechny pozvané byl večer jistě nezapomenutelným zážitkem a všichni budeme přát mladému umělci úspěšnou cestu na světová koncertní pódia.

V pátek 16. února byla ve Veenendaalu zahájena výstava Magie neznáma, která představuje díla dvou desítek umělců převážně ze Severní Moravy. Pokud máte možnost Veenendaal navštívit, najdete jejich díla nejen na radnici, ale i v řadě dalších veřejných prostor celého města. Výstava potvrzuje až do 1. dubna a další informace vám poskytnou členové nadace Kunst Aktief na tel. číslech 0318-524879 a 0318-529854.

Dne 7. března byla v Maastrichtu v muzeu Bonnefanten zahájena ojedinělá výstava „Císařské obrazy z Prahy“, která potrvá až do 16. září t.r. Všechna díla této výstavy jsou zapůjčena z Obrazárny Pražského hradu a pocházejí ze sbírek císaře Rudolfa II. Tato sbírka obsahovala na 3000 děl nejznámějších malířů převážně z konce 16. století. Výběr obrazů pro maastrichtské muzeum Bonnefanten byl zaměřen na umělce z Jižního Nizozemí, Itálie a Německa (Tizian, Tintoretto, Rubens, Reni, Cranach, Holbein, Van Cleve), jejichž díla tvoří také převážnou část stálé sbírky muzea v Maastrichtu. Porovnání těchto děl by mělo dokumentovat mezinárodní působnost významných umělců a jak byla jejich tvorba ovlivňována zakázkami významných panovníků a milovníků umění tehdejší doby.

Ve dnech 29.-31. března se ve spolupráci partnerských měst Utrecht – Brno, centra RASA, Muzea romské kultury v Brně a Českého centra uskuteční již druhý ročník Festivalu romské kultury v Utrechtu. Někteří si vzpomenete na úspěšné vystoupení romské zpěvačky Věry Bílé na posledním festivalu v Utrechtu před dvěma lety. Není bez zajímavosti, že Věra Bílá od té doby absolvovala řadu úspěšných zahraničních turné včetně USA, byl o ní natočen zajímavý

dokument Černobílá v barvě, který získal na mezinárodním festivalu filmů o umění v Montrealu cenu Vasco Design za nejlepší portrét žijícího umělce a počátkem února vystoupila Věra Bílá jako hlavní hvězda koncertu „Gipsy night“ v amsterdamské Concertgebouw. Letošní ročník Festivalu romské kultury bude podstatně rozsáhlejší – je pořádán s podtitulem hudba a diskuse a představí romské umělce různých žánrů, výstavy i diskusní pořady. Na zahajovacím koncertu 29. března se představí rodina Kotlarova - skupina olašských Romů, zpěváků bez hudebního doprovodu a cimbálová skupina Jana-Eugena Horvatha. V pátek 30. března se uskuteční v debatním centru Tumult diskuse na téma „Romové - jediní skuteční Evropané“ za účasti předních nizozemských politiků, aktivistů, etnografů a zástupců podobných iniciativ z Brna. Na závěrečném koncertu v sobotu 31. března vystoupí česká skupina Álom, která je i v mezinárodním měřítku považována za špičkový soubor specializovaný na interpretaci romské hudby. V průběhu festivalu bude zahájena fotografická výstava Romové v Čechách nizozemské fotografky, která bude přístupná až do 28. června. (Rezervace vstupenek na tel. číslo 030-2316040, RASA Wereldculturencentrum, Pauwstraat 13A, Utrecht). O všech výše uvedených aktivitách připravuji společně s dr. Evou Davidovou z Romského muzea v Brně také krátkou prezentaci v rámci výroční konference Comeniusdag 2001, který se letos koná na příznačné téma Společně žít, jak to dokážeme? a také v rámci výročního zasedání VNTS. České centrum zprostředkovalo na Comeniusdag 2001 i vystoupení pěveckého sboru Hathor z Leidenu, jehož členkou je i paní Hana Schenková z Českého centra. Soubor uvede skladby nizozemských a italských renesančních a romantických skladatelů ze svého repertoáru a na závěr několik českých písní.

Dne 6. dubna zahájí paní velvyslankyně tradiční putovní výstavu Czech Press Photo 2000, která potrvá do 11. května. Jsem velmi rád, že se Českému centru podařilo uspořádat poprvé v Haagu tuto výstavu, která každoročně představuje vítězné novinářské fotografie českých fotografů. Předchozí ročníky se konaly v Amsterdamu, Maastrichtu, Veenendaalu a Doetinchemu. (Den Haag, Provinciehuis Zuid-Holland, Zuid-Hollandplein 1, Tel. 070-4416611)

V neděli 8. dubna zahájíme další významnou akci v Delftu, kterou jsme nazvali „Současné české umění v evropském kontextu“ a společně s naším velvyslanectvím jsme se snažili tuto akci využít také k prezentaci aktivit zaměřených na vstup České republiky do EU v rámci tzv. komunikační strategie. Proto bude kromě samotné výstavy, která potrvá až do konce června, využito také nabídky a možností Art Centra v Delftu (Rotterdamseweg 205, Tel. 015-2850114) pro celou řadu dalších doprovodných programů a prezentací zaměřených na různé oblasti propagace včetně obchodu a turistiky. V neděli 22. dubna se zde bude například konat polední koncert známé české klavíristky Petry Matějové. Centrum se také specializuje na vzdělávací programy pro školy. Samotná výstava bude zaměřena na přehlídku tvorby umělců, kteří již měli v minulosti možnost představit své práce v Nizozemsku, na české umělce žijící v zahraničí a také na cizince, kteří žijí nebo tvoří v České republice. Sejdou se zde kromě řady dalších umělců skutečný Evropan Bořek Šípek, v Itálii žijící malíř Ladislav Dydek a jeho mnohaletý přítel z Haagu Ladislav Malinský, skupina českých výtvarníků Ivan Bukovský, Petr Císařovský, Eliška Jilemnická a Lubomír Pešek, ale také v Praze žijící srbský malíř Pedja Djaković nebo syn ruských emigrantů Andrej Bělocvětov. Zahájení výstavy doprovodí také česká hudba a tradiční malování kraslic v podání české maléřečky, abychom přiblížily také naše velikonoční tradice. Pozvánky na zahájení dne 8. dubna včas obdržíte a věřím, že se nám podaří navodit pro všechny návštěvníky výstavy příjemnou jarní atmosféru. Přeji vám všem, milí čtenáři, aby vám poslední zimní týdny rychle utekly a brzy rozkvetly jarní květiny a sluníčko přispělo k vaší dobré náladě.

I MODERNÍ RODINA SI ZASLOUŽÍ VÍCE RESPEKTU

LÍBA VAN DIJK

Dožadování se většího uznání vychovatelům. To je jedním z cílů klubu „Současná rodina“. Nedávno založený první zájmový klub v Nizozemí. Čekalo se na něj?

Je to opravdu zapotřebí založit zájmovou organizaci pro rodiny? Nejsme už až odporně bohatí? Nejsou naše děti příliš rozmazlené když protestují, že už po čtvrté v roce stojí na schodech letadla na Bahamské ostrovy? Nepotřebují rodiče spíše výchovný kurz, aby se zabránilo tomu, že děti činí ulici nebezpečnou?

Faktem je, že si toto spousta Holanďanů myslí. Faktem je, že si to spousta Holanďanů myslí o sousedech.... Zeptáte-li se Holanďana na jeho řídicí schopnosti, jeho manželský život nebo na kvality jako vychovatele, řekne vám on nebo ona, že jsou nadprůměrní.

Proti tomuto tvrzení se však toho nedá mnoho namítnout, neboť průměrný Holanďan si počíná výborně. Co byste řekli následujícím elementárním údajům. Ve čtyřiceti žije 80 procent Holanďanů manželským životem a má dvě nebo tři děti.

Z dětí bydlí 85 procent do svých 22 let u svých biologických rodičů. 95 procent tázaných rodičů a dětí odpovědělo, že mezi sebou mají dobré vztahy.

Průměrného rodiče stojí něco více než půl miliónu guldenů čistého, náklady na děti za dobu, kdy bydlely doma. A průměrní nizozemští rodiče – také otcové – investují více času, než dříve, do výchovy a péče. A to nedělají kvůli dobré pověsti, aby své hezky oblečené ratolesti na zadním sedadle luxusního auta převáželi ze sportovního klubu do baletu a do hudební školy.

Kdo si pečlivě srovná údaje o výdělcích – s prodejními cenami aut a dětského oblečení – zjistí, že si to může dovolit pouze jedenáct procent obyvatelstva. Průměrná rodina vidí během třech let po narození prvního dítěte klesat kupní sílu a to přibližně o čtvrtinu, počet hodin péče narůstá o 40 hodin týdně. Více než polovina holandských matek zůstává s dětmi doma: výdělek, který si může vydělat placenou prací sotva ukojí vydání na dovážení dětí a placení jeslí.

Bohužel není pro současné sdělovací prostředky nic ohavnějšího, než dobrota a štěstí, zvláště jedná-li se o něco tak maloměstáckého jako je rodina. Levicovi studenti sociologie z šedesátých let se masově dostali na úroveň novinářů a pilně hledají důkazy na to, že se revoluce zdařila. Takže nás ubijejí články o miliónech lidí, kteří žijí sami, zatímco tři čtvrtiny lidí samo žijících je starších 65. let. Proto mluví o rostoucím počtu rodin s jedním rodičem, zatímco rozvodová čísla už několik let klesají. V tomto okamžiku se rozvádí jedno ze čtyř manželství, ale mají – li už děti, tak je to pouze jedno z osmi. Živitele rodiny prohlašují za starodávnou fosilii a pracující rodiče za novou normu. Ale ne víc než 5 procent těchto rodičů pracuje na plný úvazek. Pro statistiku je rodina, kdy otec vydělává sto tisíc a matka pouze deset guldenů, také rodina s dvojitým příjmem. V praxi je výdělek žen přibližně o čtvrtinu nižší než u mužů.

Mezi tím vláda – kde rozhodují vysoko studovaní s dvojitým příjmem – nakazuje, že každý musí splňovat nové normy. Takže zdvojnásobují školné a náklady na knihy, zatímco rodinné přídatky současné rodiny – děti narozené po roce 1995 – jsou o skoro 2000 guldenů nižší, než u rodin dřívějších. Každému se letos sníží daně, ale náklady na živobytí vzrůstají, protože se současně zvedá potravní daň. Nevýhodné pro toho, kdo pečuje o více lidí než sám o sebe. A ani nemluvě o nedostatku jeslí a družin a o neplacené mateřské dovolené, čímž se Nizozemí dostává v evropském rámci na úroveň rozvojové země. Rodiče, kteří chtějí odpovídat nové normě se musejí starat sami.

Takže materiálu na fungování zájmové organizace pro rodiče je dost. Včerejší rodiče – naši rodiče – se těšili vysokého ocenění a protekce u společnosti. Uznávalo se, že vykonávají vzácnou práci tím, že vychovávali novou generaci. Takže maminky byly osvobozeny a společně s dětmi byly zadarmo pojištěny. Obchody se zavíraly včas, aby mohla rodina společně vychutnat večeři. Moderní rodina nemá zájem na tomto přísném rozdělení rolí a na pravidelném čase. Ale trochu respektu, ocenění a čas od času materiální podporu potřebují i teď.

Tento článek napsal P. Cuyvers, člen rodičovské rady, která se na základě pověření vlády, zabývá společenskou pozici rodiny.

NOVÉ DOPRAVNÍ PŘEDPISY V ČESKÉ REPUBLICE

LADISLAV MALINSKÝ

Od Nového roku platí nový zákon o zkouškách k vydání řidičského průkazu. Bohužel autoškoly nedostaly včas pokyny, jak mají žáky vyučovat, ba ani nebyly seznámeny s obsahem zákona a co zákon žádá. Důsledkem bylo, že začátkem roku se žádné nové řidičské průkazy nevydávaly a panoval všeobecný zmatek. Tak zkoušky na řidičák provádějí nyní civilní zaměstnanci okresních úřadů, kteří k tomu nejsou připraveni, natož vyškoleni, a zkouška má nyní trvat 40 minut. Okresní úřady a Ministerstvo dopravy převzaly vůbec veškerou dopravní agendu, včetně vydávání řidičáků a vybírání pokut. Také ovšem nepřipraveni za co.

Ale hlavní změny se projevují **na silnicích**, a snad není na škodu na ty nejdůležitější zde upozornit. Tentokrát s komentářem.

1) **Absolutní přednost chodcům na vyznačených přechodech.** Je to pravidlo v zásadě správné a ve většině světa již dávno zavedené a dodržované. Ale: Čtyři přechody na křižové křižovatce mohou zastavit zcela neřešitelně provoz. Tedy méně přechodů a určit vzdálenost zebry od středu křižovatky. Včasné upozornění (tabulí) na přechod je nutné, stejně jako jejich osvětlení za tmy.

2) **Telefonování za jízdy pouze s pomocí tzv. hands free zařízení.** Je těžko kontrolovatelné, zakázal bych telefonování za jízdy vůbec a všude. Vždy snižuje pozornost a zabránit nehodě je důležitější než vědět jak se Anička vyspala. Pro důležitý rozhovor je vždy možno zastavit. Ostatně sto let to šlo v automobilech bez auto-mobilů a život šel zcela uspokojivě dál.

3) **Zákaz předjíždění na křižovatkách** je věcí tak samozřejmou, že jsem se vždy domníval, že platí odedávna na celém světě.

4) **V zimním období** (po dobu zimního času) **musí jedoucí motorové vozidlo svítit i ve dne**, tedy stále. Což pokládám za zásadní nesmysl, soumrak či šero se neřídí kalendářem, zapnutá světla (na jaký stupeň ?) zbytečně zvyšují mrhání energií a tedy i pohonnými látkami (benzin). Krom toho "velká" světla mohou oslňovat i ve dne.

5) **Oprávnění k řízení "silných" motocyklů až od 21 let.** Vzhledem k tomu, co provádí většina těchto moto-siláků na silnicích je to asi rozumné, ale pouze věková hranice tyto nebezpečné hrátky asi nevyřeší. Snad má platit i pro silná auta.

6) **Přednost na kruhových objezdech pro vozidla na objezdu.** Tedy konečně jednota výkladu s mezinárodní příchutí, ale pozor, ruší zde pravidlo přednosti pravé ruky !

7) **Pravidlo "zipu" na sjezdu dvou (nebo více) proudů** je pouze uzákonění slušnosti, jinde (třeba v Americe) samozřejmé, v Evropě dosud v plenkách.

Ještě pár novinek, které asi nebudou vždy dodržovány.

8) **Cyklisté mladší 15 let musí** (stejně jako řidiči a spolujezdci na mopedech a motocyklech) **používat helmy**, a to na hlavě.

9) **Řidič je povinnen zapnout varovné blikačky při náhlém a nečekaném zpomalení či zastavení.** Opravdu těžko definovat náplň tohoto nařízení a tedy i jeho trestnost.

10) **Používání dětských sedaček na sedadle vedle řidiče** povinné pro děti do 12 let, dále pro osoby mladší 18 let, **pokud jsou menší než 150 cm.** Vyžadovalo by vybavit kontrolní orgány výškoměry.

11) **Malé dopravní nehody.** Pokud není někdo zraněn, pokud škoda nepřevyšuje 20 tisíc Kč a pokud dojde k vzájemné dohodě řidičů, **není třeba přivolávat policii.** Tady pozor, toto pravidlo skrývá tolik soudních zákrutů, že sotva lze takový postup doporučit.

Auto-moto-turistům do České republiky lze doporučit seznámit se s novými pravidly, neb tento výňatek je pouze pro povšechnou informaci o hlavních změnách a případný komentář je naprosto nezávazný. Též upozorňujeme, že silniční nálepky pro kratší časové úseky (a tedy levnější) jsou i letos v prodeji.

**** podle čs. televize NOVA (15.12.00) nový americký prezident **George W. Bush má české kořeny**. Mezi jeho předky patří prý Přemyslovci, jichž je dnešní Bush třicátáctvártá generace od krále Vratislava II. Snad další adept na český trůn? Pro otázky národní bezpečnosti si Bush vybral tentokrát ženu, která prý zná obstojně též český jazyk. Je to afroameričanka Condoleezza Rice, které studovala u otce čechoameričanky Madeleine Albright pana Josefa Korbela.

**** **řeka Amazonas**, o níž se učíme, že je nejvodnatější řekou světa, má ještě mnoho jiných, a hlavně rozmanitějších zajímavostí. Tak třeba za jednu vteřinu protéká jejím ústím 220 milionů litrů vody. Od pramene (??) je dlouhá 6280 km a úctu budí její šíře: Na hranici Peru a Brazílie je široká 2500 metrů, aby se rozšířila záhy na pět až deset kilometrů a u města Óbidos se opět úží na 1800 metrů s téměř stometrovou hloubkou. Na dolním toku je řečiště široké dvacet kilometrů a v ústí pak 250 kilometrů! Ročně Amazonas plaví asi miliardu tun kalu a písku. Úctyhodné, že? K těm **otazníkům k jejímu prameni**: Dlouho se o prameni řeky Amazonas nevědělo, její jméno vzniká až na soutoku tří řek jiného jména. Teprve v posledních několika letech chtěly její pramen objasnit různé výpravy, k všeobecnému údivu výprava **česká** a výprava **polská (!)**. Česká výprava vedená RNDr. Bohumírem Jánským potvrdila domněnku o třech rovnocenných řekách, jichž prameny výprava určila a změřila v červenci 2000. Při návratu potkala výprava Poláky, vedené Andrew Pietkowskim, který se ke svému zděšení dočetl o české úspěšné výpravě z novin na letišti v Peru. Oba vedoucí se dohodli, že své výzkumy navzájem porovnají a nebudou vzájemně soupeřit. Ke svému překvapení se Češi dočetli v prosinci ve známém časopise National Geographic o objevu pramene Amazonky **polskou výpravou**, ač Jánský o výsledcích své výpravy informoval jak na přednáškách na univerzitách v Německu, tak i v odborném tisku. O uznání práv a správnosti svých prvo-objevů hodlá na vědeckém poli bojovat. Uvidíme.

**** těsně před svátky koncem minulého roku potvrdil holandský senát **právo osob stejného pohlaví na uzavírání sňatků** mezi sebou a na možnost adopcí dětí do takovýchto svazků. Tyto právní akty vstoupí v platnost na jaře tohoto roku. V některých zemích, jako kupř. Maďarsko, Švédsko, Dánsko a Francie, se přiznává osobám stejného pohlaví právo uzavírat partnerské svazky (nikoli sňatky).

**** dolní sněmovna britského parlamentu povolila v prosinci minulého roku **klonování lidských embryí pro terapeutické účely** a letos v lednu horní sněmovna lordů tento návrh zákona schválila. Ve Velké Británii je již od roku 1990 povoleno vědcům vytvářet embrya a zkoumat je po dobu nejvýše 14 dnů. Nyní tedy tato norma nabývá podstatně širší platnost. V praxi to znamená, že se povoluje vědcům klonování embryí k získávání tkání, tedy jakýchsi "náhradních dílů" k potírání dosud léčení vzdorujících nemocí, kupř. Parkinsonovy a Alzheimerovy choroby, leukemie a zhoubných bujení. Británie se tak stala **první zemí na světě**, která legálně povolila (zatím) omezenou formou klonování zárodečných buněk. Omezení značí nutnost zažádat si o povolení licence a souhlasit s přísnou kontrolou veškerých prováděných prací. **Jaký je význam** tohoto "terapeutického" klonování? V podstatě je to získání oněch náhradních dílů, které získané jinak než klonováním (transplantací od dárce nebo tkáňové banky) narážejí na odpor (odmítání) organismu. U buněk klonovaných, tedy *duplikátů vlastní tkáně*, toto nebezpečí nenastává, neb obsahují vlastní buňky. A z kmenových buněk embrya lze vypěstovat "buňky s určením", tj. buňky mozkové, krevní, kožní, nervové atd., podle toho jaký typ buněk nemocný potřebuje. Přes desítky let výzkumné práce je celý proces s vyhlídkou praktického použití dosud v plenkách, a nejpovolnější odborníci odhadují dobu před komerčním využitím na 7 až 10 let. K prvním zkusným aplikacím na lidských dobrovolnících by snad mohlo dojít již za 3 až 5 let.

Motivace zní nepochybně hezky a slibně, neb buduje na známých předpokladech a nespolehá na neověřené zázraky. Znepokojuje mne však možnost, kterou průběžně nalézáme u tolika výplodů lidského bádání v tolika oborech, totiž možnost osudového zneužití, kdy věda a technika společně předbíhají vývoj lidské morálky. Vše co bylo vynalezeno či objeveno pro blaho lidstva našlo vždy vedlejší kolej, která se snaží předběhnout kolej hlavní, původní. Je to ovšem naše vlastní vina, že jsme se nedovedli včas tomu postavit. A jistě se opět najde brzdicí složka náboženská, která život každého lidského zárodku, ať v jakémkoli stadiu, pokládá za nedotknutelný.

**** **Zlatého slavíka 2000** získala Lucie Bílá, druhý (a první muž) Karel Gott, třetí Helena Vondráčková. Asi tak trochu ze setrvačnosti, nezdá se vám ?

**** sněmovna ČR podporuje zákon žádající **tvrdé tresty za znásilnění**. Nezvyklé je, že mají postihovat obě pohlaví. Tedy ženy pozor !

**** Holanďané utratí v **hazardních hrách** ročně tři miliardy guldenů (48 miliard Kč), polovinu z toho v hracích automatech. Do loterií apod. vsadí další miliardu. Good luck !

**** ve Velké Británii **nejvíce vydělává sedmdesátiletý šéf závodů Formule 1 Bernie Ecclestone**, totiž 2,3 miliard guldenů (cca 37 miliard Kč) ročně, což je asi čtvrt milionu guldenů za každou hodinu. Ještě desátý na britském žebříčku vydělává ročně 240 milionů guldenů. Britská královna je až na sedmdesátém místě s pouhými 52 miliony (vše v guldenech). Ještě před ní je spisovatelka Harry Potter knížek *J.K.Rowling*s 90 miliony na místě 36 a zpěvák *Elton John* se 100 miliony na místě 34. *Mick Jagger* a *Rod Stewart* se s 45 miliony dělí o osmdesáté místo. Ke srovnání několik ročních výdělků evropských sportovců: Martina Hingis 27 milionů, Anna Kurnikova 24, Mika Häkkinen z F1 pouhých 21 a Jaromír Jágr 22,5. Se závratnými gážemi amerických basketbalistů a baseballistů může konkurovat pouze **Michael Schumacher** (F1) se 125 miliony guldenů ročně (asi 6 milionů korun denně).

**** Český olympijský výbor spolu s Českým svazem tělesné výchovy vyhlásil **české sportovce století**. Za legendu století jednomyslně a právem byl vyhlášen loni zesnulý **Emil Zátopek**. V ostatních sportech byli vyhlášeni (v závorkách další navrhovaní): Kopaná: **Josef Masopust** (Plánička, Bican, Viktor, Panenka); Hokej: **Jaromír Jágr** (Hašek, Holeček, Holík); Tenis: **Ivan Lendl** (Kodeš, Mandlíková, Navrátilová); Atletika: **Jan Železný** (Daněk, Dvořák, Kratochvílová); Cyklistika: **Jan Veselý** (Daler, Tkáč, Pospíšilové); Gymnastika: **Věra Čáslavská** (Bosáková, Hudec, Šupčík); Vodáci: **Štěpánka Hilgertová** (Felix-Brzák, Doktor, Holeček); Lyže: **Jiří Raška** (Charvátová, Jeriová, Neumanová, Ploc); Siláci: **Vítězslav Mácha** (Němeček, Skobla, Torma). Z žijících převzali ceny všichni laureáti osobně (krom Jágra), Lendlovi předával Miroslav Mečír, Železnému Sergej Bubka.

**** v polovině ledna **zemřel ve věku 87 let William Hewlett**, spoluzakladatel dnes gigantické firmy **Hewlett-Packard** s ročním obratem přes 50 miliard dolarů, kterou založil roku 1939 se svým spolužákem Davidem Packardem a základním kapitálem 580 dolarů. Že jde o výrobu počítačů (a příslušenství) ví téměř každý, ale málokdo ví, že ve svém penzijním věku se plně věnoval podpoře vědeckých, uměleckých a vzdělávacích zařízení.

**** **Most tisíciletí - Millenium Bridge** - spojující dvě londýnské čtvrtě pro pěší provoz, futuristické koncepce velmi slavného architekta Normana Fostera, dlouhý 320 metrů a loni v květnu s velkou slávou otevřený královnou Elisabeth II, svou slávu dlouho neunesl. Velkým náparem chodců a turistů se rozkýval o deset centimetrů na obě strany a byl z bezpečnostních důvodů uzavřen. Podobný "houpací" efekt je znám armádě na nouzově stavěných mostech při hromadném přechodu mužstva. Most stál 60 milionů guldenů a plánovaná oprava bude stát

lalších dvacet, tentokrát na účet stavitelské firmy. Uvažuje se o montáži gigantických "tlumičů rázů", podobně jakými jsou vybaveny automobily. Bude to ale nějaký čas trvat, do té doby bude Most tisíciletí atrakcí pouze na pohled.

**** v obvyklé americké anketě o **nejhůře oblečenou ženu** zvítězila populární **Britney Spears** (loni Cher), druhá je herečka **Angela Jolin** (loni Céline Dion) a třetí islandská zpěvačka **Björk** (loni britská královna Elisabeth). Ze známějších jmen se v první desítce umístily ještě Madonna (čtvrtá), Elisabeth Hurley (5), Christina Aguilera (6), Courtney Love (8) a Mariah Carey (9). Téměř všechny dámy z první desítky jsou krom *nejhůře* též *nejméně* oblekané, takže nabízená podobnost některých jejich nastražených ňader s ušima kokršpanělů není náhodná.

**** u příležitosti FEBIOFESTU (český filmový festival) byla **nejvyšší cena kritiky** udělena režiséru **Janu Hřebejkovi** za hraný film *Musíme si pomáhat*. Pouze o jeden hlas za ním skončil film *Samotáři* (David Ondříček/Petr Zelenka) opět o jeden hlas před filmem *Anděl Exit* (Vladimír Michálek). Z dokumentárních filmů zvítězily *Vzlety a pády* Věry Chytilové a z animovaných *Piktogramy* Márii Procházkové. Ocenění pro zahraniční film si odnesl Krzysztof Zanussi. Film *Musíme si pomáhat* získal též cenu diváků na festivalu v Palm Springs.

**** v Holandsku žije navzdory internetu, e-mailu, mobilu, o počítači nemluvě, **800.000 analfabetů** s mateřskou řečí holandskou. Připočteme-li k nim analfabety přistěhovalé, je jich přes milion. Svým způsobem je obdivuji, jak se v době masamedii protloukají denním životem, každý **patnáctý** spoluobčan. Pokud by někdo měl pochybnosti, nebo naopak zájem, dostane se mu více informací na čísle 0800 - 0234444.

**** od 1.prosince 2000 platí v ČR **nový autorský zákon**. Prodlužuje ochranu umělecké tvorby z dosavadních padesáti na sedmdesát let, čímž se přizpůsobuje většině civilizovaných zemí. Pokud již padesátiletá doba od úmrtí autora uplynula (a sedmdesátiletá ještě ne) obnovuje se ochrana s okamžitou platností. Uživatelé tvorby zemřelých autorů musí mít tedy souhlas majitelů práv a zaplatit žádanou odměnu. V Rusku zůstává ochrana padesátiletá, u nás pozor třeba na oba Čapky, Poláčka a jiné, ale též na ruské autory, z nichž ti, které zastupuje cizí agentúra v zemi se sedmdesátiletou ochranou, **nejsou po 50 letech uvolnění**, jak by se podle jejich národnosti zdálo.

**** ve druhé polovině letošního září bude u příležitosti **stého výročí narození Jaroslava Seiferta** (23.září) odhalena pamětní deska na básníkově rodném domě v pražské Bořivojově ulici. V téže době proběhne již počtvrté festival poezie *Seifertova Praha* a pražský kulturní *Klub Malaché* vypsá významnou literární soutěž k počtě tohoto prvního (a také jediného) českého laureáta Nobelovy ceny za literaturu.

**** před rokem se ohradil **Zdeněk Svěrák** proti vulgarizaci filmových názvů, jako třeba *Prci, prci, prcičky*, nebo *Špión, který mne vojel*. Za dvanáct měsíců potom se ohraňuje i **Jan Rejžek** proti "šfavnatému" pojmenování některých filmů, jako třeba *Fuck me*, *Podfu(c)k*, *Vesmírná prda*, nebo dokonce poutač *Klub sráčů*. Uvažuje, zda důvodem k takovému postupu je ustrnulá puberta těch, kteří takové názvy vymýšlejí, anebo zkouší v honbě za mladým divákem co všechno veřejnost vydrží. Pachatelé citovaných názvů jsou ze společností *Falcon*, *Intersonic* a *Hollywood C.E.* S obsahem kritik publicisty Jana Rejžka nemusí vždy každý souhlasit, ale tentokrát má můj plný souhlas. Pouze se táži, zda situace je u naší mládeže již tak zlá, že toto pubertácké extempore bezdůvodné a odporné vulgarity je možno podezírat ze snahy získat zájem mládeže. Orbis ludus ?

NEZAPOMEŇTE ZAPSAT DO KALENDÁŘE: Odeslat do 20.května potvrzení účasti na Pozdním odpolední a divadle NL a ČC dne 9.června o páté hodině, i když se vaše pozvánka technickým nedopatřením někde zatoulá. Více na str. 20.

PRO VAŠE POHODLÍ PŘEHLED NEJBLIŽŠÍCH AKCÍ

**VÝSTAVA OBRAZŮ Z OBRAZÁRNY PRAŽSKÉHO HRADU
DO 16. ZÁŘÍ V MUZEU BONNEFANTEN, MAASTRICHT
CRANACH - HOLBEIN - RENI - RUBENS - TINTORETTO - TITIAN**

**SOUČASNÉ ČESKÉ UMĚNÍ V EVROPSKÉM KONTEXTU
OD NEDĚLE 8.DUBNA (zahájení v 15.hod.) DO KONCE ČERVNA
ART CENTRUM DELFT
PODROBNĚJI NA STR. 28 TOHOTO ČÍSLA**

ČESKÉ FILMY V DELFTU V DUBNU 2001

- 16.4. Sedmikrásky, 1966, režie Věra Chytilová
- 19.4. a 21.4. Je třeba zabít Sekala, 1998, Vladimír Michálek
- 20.4. a 22.4. Návrat idiota, 1999, Saša Gedeon
- 20.4 a 22.4. Díky za každé nové ráno, 1994, Milan Šteindler
- 23.4. Vesničko má středisková, 1985, Jiří Menzel
- 24.4. a 25.4. Pelišky, 1999, Jan Hřebejk
- 27.4. a 29.4. Výchova dívek v Čechách, 1997, Petr Koliha
- 30.4. Žert, 1968, Jaromil Jireš

**Filmhuis LUMEN, Dolenplein 5, 2611 BP DELFT
poskytne více informací, sdělí přesné začátky a zařadí rezervace míst
TEL.: 015 - 214 02 26**

KONCERT JAZZOVÉHO ORCHESTRU BIG BAND BRNO
v tradici známého jazzmana Gustava Broma je plánován na 27.dubna večer.
Lahůdkou pro milovníky jazzu je Jazzová mše Jaromíra Hniličky,
milovníci swingové éry si přijdou na své ve druhé části programu.
VŠICHNI JSOU SRDEČNĚ VÍTANI - MÍSTO SE DOVÍTE VČAS

POZDNÍ ODPOLEDNE NIZOZEMSKÝCH LISTŮ A ČESKÉHO CENTRA SOBOTA 9.ČERVNA OD 17 HODIN

ve velkém sále hotelu BIJHORST na hranici Den Haagu a Wassenaaru
Divadelní představení úspěšného hitu posledních let
MASTER CLASS - MISTROVSKÁ LEKCE
amerického dramatika **Terrence McNelly** s **Eliškou Balzerovou** v titulní roli.
Písemné přihlášky do 20.května na adresu Českého centra.
VÍCE INFORMACÍ NA STR. 20 TOHOTO ČÍSLA

LUŠTÍRNA (Křížovka č. 19)

VODOROVNĚ: A: Značka zinku - zkr.pro dioptrie - číslovka - získání koupí - všemohoucí; B: Velepílný pták s titulem - obyvatelka Balkánu; C: Vídeňský fotbalový klub - angl.chlapecké jméno - práce nebo stroj (lid.) - starořek; D: Konzulární duše - květný poprašek - naše letecká spol.; E: Novo (z lat.) - skotský Honza - vzav - sokolská slavnost - zkr.vysokoškol. sportu; F: Angl.předložka (na) - dolář - nacpaná pochoutka (lid.) - povzdech; G: Finsko - Centropán s iniciátou v Hol.; H: Valaškou upravit čaj - nižší šašek; I: Ťukavý pták - zn.poloměru - zastaralý oděv - dravé zvíře; J: Spojka - druhá č.tajenky - oslí hlas; K: Příbytek koní - s Honzou - severočech; L: Úspěšná příspivatelka NL - název řeck.písmene; M: Nástroj oráče - akad.titul(zkr.) - bouračka - kovová zem; N: Zátěž - předložka - dvoudílný oděv (spis.) - komnaty; O: Předložka - strom - naše hory - duo; P: Osob.zájmeno - slovenská záporka - povel k občestvení; Q: Vepřovy souhlásky - někdo chodí rád ... - organizační složka Sympozii - lat.spojka; R: Ruský Jirka - pouze (slov.) - dodavatelé kojenců - decimetr - černý prapor - dusík; S: Ropné sídlo v Rumunsku - angl.starý - naše pohoří; T: Atd. - zkratka váhy a dělnického prezidenta - dom.Klaudie - Brit (slov.) - hluk.

SVISLE: 1: Zčista - prvek zn.Na - rodiště na Moravě; 2: Pocit na schůzích - cvičná skladba - sovy se nemají nosit ... - prodejní stůl; 3: Datum - prostorové těleso - iniciály herce Kopeckého - druh psa - zvuk při trhu; 4: Kovový prvek - dětské citoslovce nutkání - úvodnice Listů; 5: Odčárkovači - vzor sekretářky - SPZ Dánska - odborná kvalifikace ext.členky redakce Listů; 6: Písm. řecké abecedy - staré vzt.zájmeno - zkr.anonyma - angl.míra (fon.) - zkr.sousedního státu - kopec u Třebechovic - bývalá knižní edice; 7: Terenní vůz (polofonet.) - mrtvice pepka - značka korej. aut - zkr.polit.strany (čs.) - pól; 8: Horko - zánět - část obleku - Kateřina, též pták, též mince; 9: Spojka - 1.část tajenky - radiolog.ústav (zkr.); 10: Bydlet - iniciály Tomáše Prokouka - americké město i stát - urolog.čaj; 11: 500 - hostinec pana Vávry - vrstva s dírou - hele (nář) - zkr.nár. parku kuřáků - jméno skladatele Krejčího; 12: Drb i ůk - Slov.nár.rada - chodí tam Nanyňka - druh bolesti; 13: Maďarsko - slov.lék - obruba - a co (lid.) -

nedávno zemřelý č.koncert.mistr - angl.nebo; 14: Nepovedená klec - podváděné - přehoz - nár.podnik Horní Kubín; 15: Lid.brnk.nástroj - theze (slov.) - poutko na límci - tisícilék - kůň (básn.); 16: Skos - rádi ji pijeme - popínavé rostliny tropů - os.zájmeno - čuňata v rozporu; 17: Centrála Českého centra - aromat.koření - erotické skladiště.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
A																	
B																	
C																	
D																	
E																	
F																	
G																	
H																	
I																	
J																	
K																	
L																	
M																	
N																	
O																	
P																	
Q																	
R																	
S																	
T																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Rorluštění křížovek č.17 a 18 z minulého čísla 4/2000

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
A	P	S	I	O	B	A	L	K	P	O	D	K	O	P	B	O	B
B	O	M	O	L	A	Ť	K	A	A	P	O	L	Ě	N	O	K	U
C	D	Á	K	D	O	N	E	P	R	A	C	U	J	Ě	J	J	R
D	K	L	Á	Š	T	E	R	N	I	N	E	B	E	K	R	Á	L
E	O	T	R	O	K	L	O	O	S	O	D	V	Ě	D	E	T	Ě
F	P	R	A	P	R	U	S	C	I	V	I	L	P	O	P	R	S
G	R	O	M	O	U	S	E	I	D	A	T	E	L	N	A	A	K
H	O	M	E	L	Ě	T	A	L	E	T	I	V	A	E	T	P	A
I	H	O	L	E	N	Ě	L	I	M	O	M	O	L	P	R	R	I
J	O	P	A	S	E	K	C	N	K	A	S	A	R	I	O	A	J
K	Ž	O	F	I	E	L	A	T	A	K	O	P	C	E	A	M	O
L	S	N	E	Ā	K	O	P	O	L	O	N	I	M	D	C	E	I
M	V	O	L	N	O	P	O	P	O	K	A	T	E	P	E	T	L
N	A	R	I	E	L	A	N	I	Ž	P	O	P	O	L	E	H	L
O	T	E	Ň	I	V	E	Č	E	R	K	A	J	A	H	E	L	O
P	E	L	I	T	E	D	S	I	N	O	I	L	O	C	T	A	N
Q	B	V	J	E	R	O	E	N	A	Ť	N	E	J	I	R	A	Q
R	Ž	I	S	L	O	V	K	A	P	A	O	L	K	A	T	E	Č
S	A	R	E	A	U	C	T	I	V	L	Č	K	A	P	A	N	I
T	N	A	M	I	B	I	A	L	V	I	A	Y	Z	K	N	O	T
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
A	P	O	P	K	O	R	N	S	C	U	P	A	T	C	H	L	U
B	O	D	O	R	D	M	A	L	I	B	I	S	T	A	U	P	R
C	N	E	B	U	D	E	L	I	L	U	S	T	I	T	E	L	U
D	R	O	U	H	A	N	I	B	R	A	T	R	A	A	S	N	S
E	N	D	O	T	E	L	V	O	L	E	A	M	Z	P	Ě	V	Ě
F	P	R	A	V	D	O	M	L	U	V	N	E	B	A	M	B	I
G	O	B	L	Y	U	N	I	K	N	A	R	E	B	A	L	T	G
H	S	T	O	K	A	L	D	I	O	M	M	A	N	E	R	B	A
I	M	O	L	O	K	R	I	S	K	O	T	O	Č	Z	P	E	T
J	O	P	I	L	C	I	P	P	O	V	O	K	A	P	A	N	I
K	T	Ě	P	O	E	Z	I	A	N	A	T	O	M	E	D	E	K
L	E	T	O	T	T	O	L	N	T	D	R	C	A	Č	K	R	T
M	K	K	P	O	E	T	A	D	I	O	N	I	S	I	O	V	O
N	P	R	A	C	L	O	V	Ě	K	K	R	K	O	L	O	M	Y
O	S	A	M	O	I	N	S	P	I	R	A	C	E	V	L	I	V
P	O	B	O	J	J	I	R	I	N	A	K	A	R	I	S	M	A
Q	T	R	S	O	E	R	E	L	I	N	E	K	S	A	F	I	R
R	N	E	B	U	D	O	U	Z	K	I	Ž	O	V	K	Y	R	
S	I	V	E	R	A	K	R	L	K	L	I	N	E	K	A	R	N
T	K	A	Z	I	L	P	O	E	A	L	K	O	H	O	L	I	K
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

(Křížovka č.20) LUŠTÍRNA

VODOROVNĚ: A: Česká řeka - bývalá konzulární pracovnice - nutkání; B: Struma, též mladičké zvolání - žen.jméno - starý název pro magnet - voj.úkryt; C: Film.hvězda - odpady - směr pro hledajícího; D: Víko hrnce slov. - voj. platy - horolezčova výzbroj; E: Úřad - něm.zkr.pro akc.spol. - divoké zvíře u svého přemožitele; F: Přátelé - první loďař - mohl by být ruským spisovatelem - podzemní hloubitel; G: Díra - česká šparglovna - tajný amer.spolek; H: Český veletok - oblek - zákopník - malířská technika; I: Pramát - franc.člen - část.národní písně - 55; J: Druhá č.tajenky; K: Transformátor - angl.hud.skupina; L: Vybavení dnešních aut - mezidomí - os.zájmeno - opak jiker; M: Fotoobjektiv - eventuelně(zkr.) - sběrná surovina - bůh lásky - hliníku značka; N: Pokladní NL - senior (zkr.) - zn.českých aut - papírovina; O: Frtán - amer.dívčí jméno - ženské jm. - lazebník; P: Oškube - malá křivda - klam - muž paní Sopkové; Q: Nutnost při polibku - tajné heslo (voj.) - a co; R: Spojka - poschodí v ústech - královna luštitelů; S: Hutník - amer.step - zlobil se; T: Dvě dětské nemoci minulosti - úrok.

SVISLE: 1: Ústř.výbor - lázně - špaň.pokrm - světadíl - kus (zkr.); 2: Později - situace - znak - hrdina č.TV seriálu - předložka - lepící pravosl.kněz; 3: Hliník - neplodná schůze - senilní část Prahy - marnotratný drak; 4: Obchodní dům z ústfíc - franc.Vánoce - povzdech - žádosti - plát kamen; 5: Hrdina - počítačový samaritán (dočasný) - divadelní estráda - slámky (líd.); 6: Germánská babička - starorakouská zkr. - ext.dopisovatelka NL - světadíl; 7: Krční přehoz - svob. statek - franc.malíř (impres.) - svaz mozkových sklerotiků (zkr.) - histor. hrad; 8: První a nejdůležitější část tajenky - spojka; 9: angl.neboli - vynálezce detektivky - chvílička - citoslovce zvuku motoru - pochod; 10: Příkaz hrnečku - zkr.franc.Černého klubu - protiva - mys - švédský sport.klub - něžný přítel; 11: Arabské jméno - pár - dorostlé sele - český slavík - vyhynulý sportovec; 12: Neklid - počítačový škůdce - guru českého jazyka - blebtanice; 13: Řecká kořalka jako Odol - semotamo - souhlásky Žitomíra - povzdech-

hnací síla; 14: Předložka - křik - hdina - síelní zámek v Holandsku - květ básníků - líp; 15: Evropský kulturní institud (zkr.) - luxusní mansarda - Pošta, Tabák, Noviny (zkr. prodejny); 16: Moderní - osoba známého příběhu R.L.Stevensona (fonet.) - lidový rajský protlak - Hypolit; 17: Letní střevíc - SPZ Kladna - radiová stanice - domácky Alena.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
A																	
B																	
C																	
D																	
E																	
F																	
G																	
H																	
I																	
J																	
K																	
L																	
M																	
N																	
O																	
P																	
Q																	
R																	
S																	
T																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

?? SOUMRAK KŘÍŽOVEK ??

Dnešní křížovky mají poněkud neobvyklý ráz. Krom obvyklé tajenky obsahují několik jmen (jichž legenda je psána tučně) osob úzce spjatých nějakým způsobem s Listy, naší ambasádou, konzulátem či Symposiem. Tato jména je nutno krom tajenky připsat do rozluštění. Je jich celkem 11 a nemusí být kompletní. Adresa na zadní straně první obálky. Tím se sice luštění trochu znesnadní čtenářům mimo naši oblast, ale věříme, že si s tím poradí a nenechají se odradit.

Víme, že křížovky luští dost lidí; jsou poněkud zvláštní, odlišné, někdy nedokonalé, ale vždy původní. Jejich luštění začíná již dešifrováním legendy psané "na tělo", někomu se zdají těžké, jinému lehké, jinému právě proto lákavé, je ale málo osob, které nám o tom podávají svůj názor, takže zůstáváme v nejistotě, koho křížovky zajímají. Odpověď dává tajenka druhé dnešní křížovky. Dělat křížovky je dost pracné, zabere více času než psaní, a domnívali jsme se, že si zaslouží vaši reakce a odpovědi. Jelikož tomu tak není (až na malé věrné výjimky), rozhodli jsme se, nedostaneme-li tentokrát větší počet reakcí, třeba nedoluštěných, od další tvorby křížovek upustit.

Záleží tedy opět na vás, Listy jsou přece váš časopis. Máte tedy rozhodující slovo.

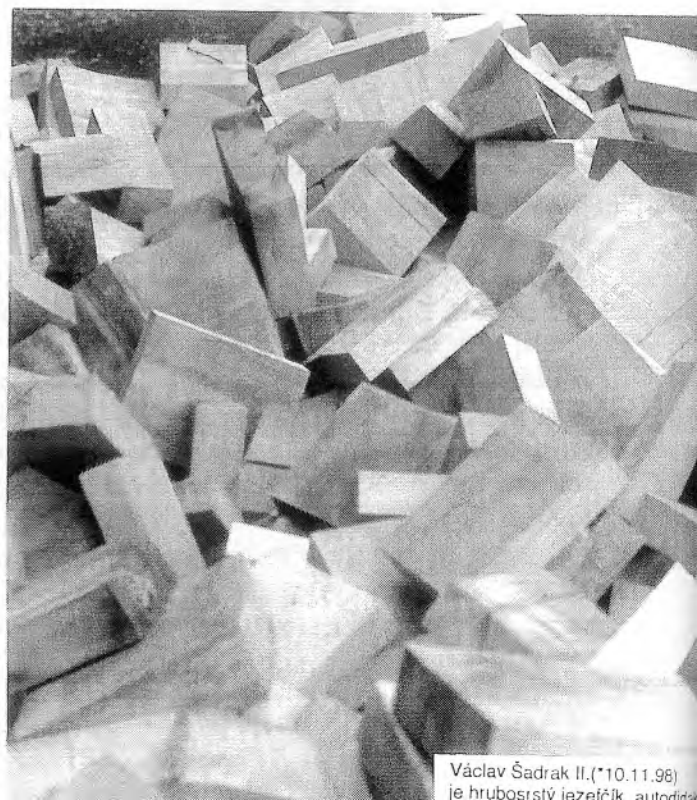
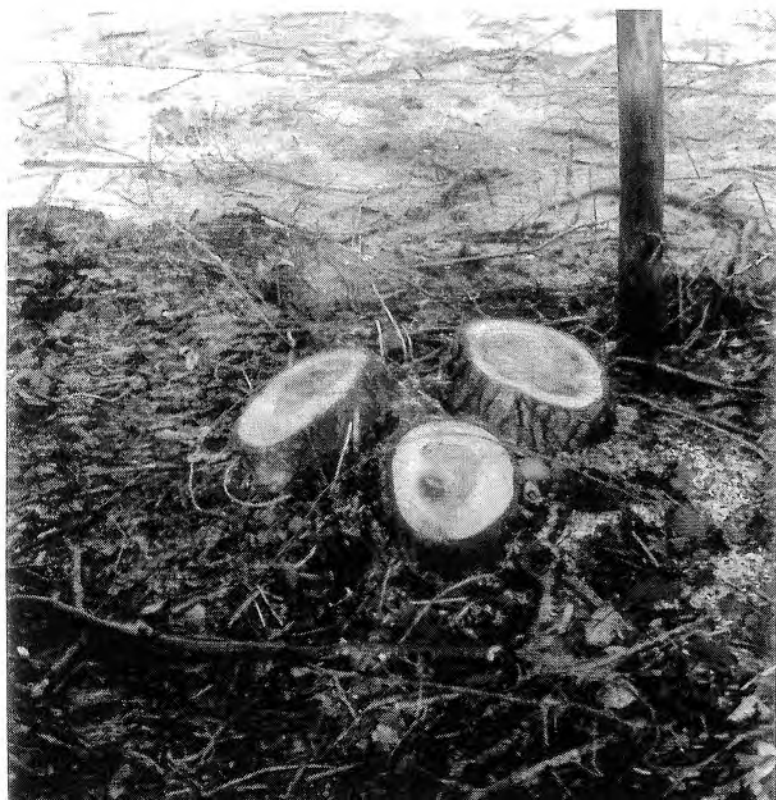
L. M.

DĚTSKÝ KOUTEK
FOTO VÁCLAV ŠADRAK II.

Tudy jeli, pily měli
a takhle nás porubali !

Už odjeli, díky bohu . . .
Na co má pes zvedat nohu ?

Z A D N Í S T R A N A

NEPIŠ JAK ČTEŠ

Výslovnost je kamenem úrazu většiny jazyků, zejména pokud se je začínáme učit. Je nám nepochopitelné, proč třeba v angličtině se dvojitě **O** (oo) čte jednou jako dlouhé *ó* a jindy jako *ú* (door-dveře, mood-nálada), nebo slovo *live* jednou jako *lyw* (to live-žít) a jindy jako *lajf* (live-živý), když stejná výslovnost (lajf) je i pro *life* (život). Nebo proč stejně znějící slovíčko *haj* se jednou píše *high* (vysoký), jindy *hie* (spěchat) a jindy postačí napsat pouze *hi* (pozdrav). Světoznámá omáčka *Worcester sauce* se vyslovuje *wustrsós* a *Leicester Square* je nutno vyslovit *lejstrskvér*, zatímco třeba *Manchester* nedělá potíží. Ostatně stačí si odříkat anglickou abecedu, kde třeba *H* se jmenuje *ejdž*, *V* *ví*, ale dvojitě *W* není *dablví*, nýbrž *dabljú*. Po celém světě jsou známy kopírovací stroje *Xerox*. Čti jak píšeš, *iks* jako ve slově *Xantipa*, na začátku i na konci, s výslovností by tedy neměl být problém. Přesto nejen anglicky mluvící národy čtou důsledně *zeroks*, a ihned vás opraví, řeknete-li *kseroks*.

Američané už začali se zjednodušováním svého pravopisu, i když zatím neúředně, a často píší kupř. místo *night* (noc) stejně znějící *nite* (niteclub, nite bar - noční podnik), nebo místo *light* prostě *lite*. Krásně a po svém demonstroval nelogičnost anglického pravopisu satirik G.B.Shaw: Jak napíše Angličan slovo (foneticky psáno) **FIŠ** ? Pravděpodobně *FISH*, ale proč ne **GHOTI** ? Vysvětluje: *F* zní jako *F* ve slově *enough* (enaf), tedy *F* rovná se **GH**. *I* zní jako *I* ve slově *women* (wimin), tedy *I* rovná se **O**. A konečně *SH* (š) zní jako **Š** ve slově *nation* (nejšn). Tedy *FISH* piš **GHOTI** a **GHOTI** čti *FISH*. Podobných příkladů by se dalo uvést více.

Holandané mají zase jiná úskalí výslovnosti. Tvrdě lpí třeba na výslovnosti **SCH** jako v českém slově *schody*, což je zase pro Němce téměř nevyslovitelné, Hieronymus Bosch je *Bosch*, a nikoliv *Boš*, Scheveningen není *Ševeningen*. Zato naše české *CH* čtou jako **Š**, chirurg je širurg, komolí naše jména, Chovanec je *šovanek*, Chalupa je *šalupa* a Chloupek býval *šlupek*. Písmeno *G* vyslovují důsledně jako naše **CH**, na van Gogha se nedoptáte neb je to **fan choch**, dokonce garáž je **charáže** (zde poslední *gé* je po francouzsku *že*). Chtějí-li to *gé* fonetizovat v cizích slovech nebo vlastních jménech, našli si jediný srozumitelný příklad: vyslov *gé* jako ve jménu De Goll. **Dechol** by přece jen bylo přespříliš.

Němci, kteří jsou přeborníky ve tvoření vlastních názvů pro názvy mezinárodně vžité, jako kupř. telefon (**Fernsprecher**), televize (**Fernsehen**), auto (**Kraftwagen**) si názvy nepřeložitelné nebo chráněné poněmčují alespoň výslovností. Tak třeba původně anglické mýdlo značky Colgate (kolgejt) nabízí hlasatel v televizní reklamě jako **kolgáte**, automobily Simca nebo Saab jsou pro Němce **zimka** a **záp**, a naopak Zátopek nebo Změlík vystupují ústy hlasatelů pode jménem **catopek** nebo **cmélik**. Vrcholem bylo, když před několika lety se snažili prosadit název **jac** pro jazz. Mimochodem ani ta česká transkripce **džez** se mi příliš nelíbí. Mám totiž dojem, že slovo jazz v původním pravopise, tedy **JAZZ**, je s touto hudbou nerozlučně spjato, a to nejen akusticky, ale i opticky. Je to jakási optická zvukomalba. Vedle německého **jacu** bledne i český **faklaf háfl**.

Takových nástrah má každý jazyk velkou zásobu a my se utěšujeme, že v gramaticky tak ošemetné češtině tyto nástrahy nemáme, neb čteme jak píšeme a naopak. Což je ovšem velký omyl.

Troufám si tvrdit, že právě čeština, ať čtená či mluvená, má takových odchylek od češtiny psané nejvíce, aniž by utrpěla její spisovnost. Je jich tolik, že si je většinou sami ani neuvědomujeme, někdy je i zapíráme, a vyniknou teprve tehdy, jestliže slyšíme, jak se s nimi potýká cizinec, který se začíná učit poctivě vyslovovat česká slovíčka nebo jednoduché věty. Jen několik málo příkladů za mnohé.

Žádost o půjčku jednoho sta korun napíšeme většinou takto: Můžeš mi půjčit stovku?, ale přečteme ji Můžeš mi půjčit *stofku?* (*pučít* by bylo nespisovné). Nikdy jsem neslyšel na závodech ohlašovat vrh koulí, vždy to byl *vrch* koulí. Ještě nikdy had mající hlad do díry nezapad, vždy tam *zapat hat mající hlat*. Už vám někdy zněl zpěv českých děv? Mně často, ten *spjef* českých *děf*. To ještě není vše (nečtete náhodou *řše?*) Já sice mohu napsat, že na opuštěné stezce jsem našel hezkou přezku, ale vy čtete, že *že na té stesce jsem našel heskou přesku*. Dovedete si nyní představit, jak se na těchto nástrahách potí cizinec, jemuž jsme slíbili, že čteme jak píšeme? Strč prst skrz (*skrs*) krk je proti tomu prkotina.

Všechny tyto transkripce (to *pé* v tomto přejatém slově je správné, zde jsme ho přejali při tom transkribování) jsou ovšem chyby do nebe volající a zrak (nikoli sluch) urážející. Jsou ale vyjimečné případy, kdy bych se přimlouval za jejich legalizaci. Už jste si někdy někde založili brýle? Já nikdy, ale *brejle* občas. Ostatně hadu *brejlovci* to také lépe sluší. Jste třeba někdy někde v nejistotě, zda před vámi stojí vůl nebo *býk*? Já často nevím co je vůl a co *bejk*. Konečně i *bejkovec* je lepší než býkovec, o směšnosti oslovení Vy býku! nemluvě. Ani některá dlouhá písmena, tedy s čárkou, před námi neobstojí. Píšeme třeba Já ti to povím, ale dlouhé *í* ve slově *povím* vyslovuje jen některý (hezký) dialekt.

Byl bych i pro legalizaci slova *ouřad* vedle slova úřad. Jsou to dva různé pojmy, je přece rozdíl jít se hlásit na příslušný úřad, nebo stěžovat si, že *ouřad je ouřad*. Připadá mi to jako hřích tuto rozlišovací schopnost češtiny zanedbat a nevyužít.

Důrazně se tedy ohražuji proti nařčení, že v češtině vyslovujeme (čteme) tak jak píšeme.

L.M.: Všeljak 1993

LADISLAV MALINSKÝ

Z A D N Í S T R A N A

NEZAPOMNĚLI JSTE ODESLAT VČAS POTVRZENÍ

vaší účasti na Pozdním odpolední a divadle dne 9.června v 17.hodin? Nedostali jste pozvánku? Nevadí, množí se technická nedopatření, budete vítáni i s vašimi přáteli !

Tedy do dvacátého května, pokud možno!